Voz za Kosovsku Mitrovicu
Zadnja stanica – izbori

Portret savremenika: Blagoje Spaskovski
Neuništivi gospodar Bora

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

01305
9 770353 802002

VREME

broj 1359
19. januar 2017.

NIKOLIĆ	34,2%
JEREMIĆ	15,2%
DAČIĆ	14,7%
ŠEŠELJ	9,4%
JANKOVIĆ	8,3%

VUČIĆ	49,3%
JEREMIĆ	11,6%
DAČIĆ	9,7%
ŠEŠELJ	8,6%
JANKOVIĆ	7,0%

ISTRAŽIVANJE NSPM

DRUGI KRUG NA IVICI

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 20. januara do 16. februara 2017.

Đuzepe Katocela:
NE RECI MI DA SE BOJIŠ

Istinita priča o somalijskoj atletičarki koja se spremala za olimpijske igre u Londonu, a onda bežeći od rata i nasilja krenula migrantskom rutom ka Evropi, i utopila se nadomak Lampeduze. Potresna i uznemirujuća knjiga.

Barbara Liming:
ŽAKLINA BUVIJE KENEDI ONAZIS: NEISPRIČANA PRIČA

Biografija žene koja je postala jedna od ikoničnih figura XX veka, intiman uvid u život jedne najmanje shvaćenih ličnosti svog vremena, koja se tri decenije borila s posledicama traume atentata u Dalasu.

Pol Fišer:
PRODUKCIJA: KIM DŽONG IL

Da bi unapredio filmsku produkciju svoje zemlje, ministar propagande i budući predsednik Severne Koreje Kim Džong Il naredio je otmicu najpoznatije južnokorejske glumice i njenog muža, čuvenog reditelja. Bizarna i istinita priča o usponu mladog diktatora.

Sofi Hejz:
PODVOĐENA

Autobiografska knjiga žrtve trgovine ljudima, zastrašujuća ispovest mlade Engleskinje, zavedene, prevarene, odvedene u Italiju i primorane na prostituciju.

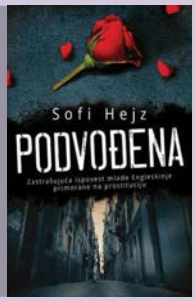

Džim Šepard:
KNJIGA O ARONU

Roman o Holokaustu, ispričan iz ugla dečaka koji s drugarima pokušava da se bavi krijumčarenjem kroz zidove oko Varšavskog geta i da izbegne deportaciju u logor smrti. Knjiga o ljubavi, herojstvu i zlu.

Metju Palmer:
AMERIČKA MISIJA

Roman američkog diplomate, političkog savetnika ambasade SAD u Beogradu, koji je, službujući prethodno u Kongu, učestvovao u razotkrivanju slučaja „krvavih dijamanata" i na temelju tog iskustva napisao ovaj politički triler.

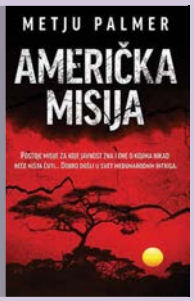

Viržini Depent:
KING KONG TEORIJA

Autorka romana Kresni me, *koji je potom sama ekranizovala, u ovoj knjizi otvoreno i provokativno piše o sopstvenom iskustvu silovane devojke, prostitutke i autorke pornografskog filma.*

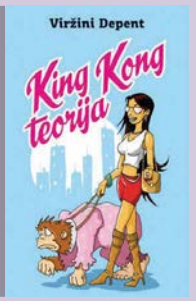

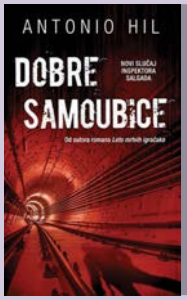

Antonio Hil:
DOBRE SAMOUBICE

Triler najboljeg španskog pisca krimića, čije knjige su označile povratak mediteranskog detektivskog romana na svetsku pozornicu. Istražujući jedno navodno samoubistvo, melanholični inspektor Ektor Salgado otkriva mrežu laži i korupcije.

Dejvid Bruks:
DRUŠTVENA ŽIVOTINJA

Knjiga poznatog američkog novinara i kolumniste Njujork tajmsa, zasnovana na psihološkim, neurološkim i sociološkim istraživanjima o čovekovom nesvesnom i procesima koji oblikuju način na koji jedemo, volimo, provodimo se i vezujemo za druge ljude.

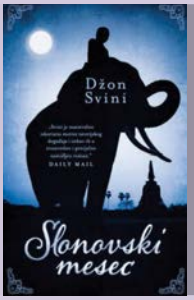

Džon Svini:
SLONOVSKI MESEC

U jeku Drugog svetskog rata, britanski gospodari napuštaju Burmu, a šezdeset dvoje ostavljene anglo-burmanske dece, koju su tamošnje žene izrodile iz vezâ sa strancima, u strahu od japanske odmazde beže kroz prašumu ka dalekoj Indiji. Epska pripovest o hrabrosti i samilosti usred svireposti i razaranja, utemeljena na istinitoj priči.

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:
Delfi knjižara "Momo Kapor", Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara "SKC", Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara, Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara "Miloš Crnjanski", Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara "Borča", Zrenjaninski put bb, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad
Delfi knjižara, Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara, Trg Sv. Teodora Vršačkog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara, Omladinska br. 16/1, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac

VREME
BROJ 1359
19. januar 2017.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

04 Afera "voz": Zadnja stanica izbori

08 **Slučaj Haradinaj:**
Nevolje sa Ramušem

15 Nuspojave: Pravda za rakune

16 Portret savremenika: Blagoje Spaskovski

21 **In memoriam:**
General Vladimir Trifunović

22 Advokatska komora Beograda:
Pravnici kao uslužna delatnost

24 Tačka susreta:
U kandžama političkih elita

32 Lični stav: Zoran Hamović

33 Lisica i ždral: Pismo nepozntom čoveku

KULTURA

34 **Kultura i politika:**
Šta jeste, a šta nije sporno

35 Hrvatska: Mali kulturni događaj

36 Intervju: Anton Peršak,
ministar kulture Republike Slovenije

38 Intervju: Zoran Marković, kontrabasista

41 Bosna i Hercegovina: Voda koja nalazi put

42 Kustendorf: Na putu mleka i medovače

44 Roman: *Una i Selindžer*

45 Politički svet Boba Dilana:
Sa one strane kapije raja

47 Uspomena: Miodrag Miki Jevremović

48 TV manijak: Žikine pitalice

50 Laguna

SVET

52 SAD: Inauguracija Donalda Trampa

54 Holivud i politika: Sram vas bilo

56 Kiparsko pitanje:
Ujedinjenje ili dve države

59 Navigator: Roboti robovi

60 Strip: Naši vezovi

62 Vreme uživanja: Ljudmila

Bivši komandant UČK gotovo sigurno neće biti izručen Srbiji, ali bi mogao da završi u Hagu

PIŠE: DEJAN ANASTASIJEVIĆ

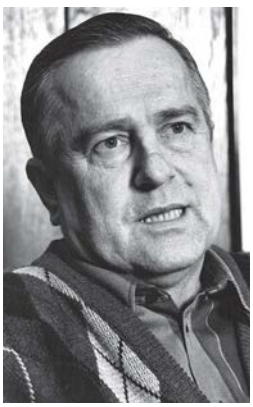

Beogradu je bio kriv jer je spasao 280 vojnika JNA i odbio da ubija civile. Zagrebu je zgrešio jer je legitimno branio napadnutu kasarnu. Šta je zgrešio Ljubljani, nije jasno. Za pošten svet, Vlado Trifunović će ostati upamćen kao simbol modernog junaštva i modernog mučeništva

PIŠE: MILOŠ VASIĆ

Prva dobra vest ove godine o Srbiji na političkoj međunarodnoj sceni tiče se kulture i obrazovanja. Naime, ovog utorka pre podne Radna grupa za proširenje (KOELA) Saveta EU koja se bavi zemljama kandidatima podržala je otvaranje poglavlja 26 u pregovorima sa Srbijom

PIŠE: GRUPA AUTORA

Ilustracija na naslovnoj strani: VREME/IH

ZADNJA STANICA

Pokušaj Beograda da razigra kosovski sentiment pred izbornu kampanju umalo nije doveo do oružane akcije specijalnih jedinica policije pod kontrolom Vlade u Prištini. Najava malog rata za vikend brzo će biti potisnuta drugim važnijim temama dok se lokomotiva ponovo ne zalaufa

Svi hvale Aleksandra Vučića. Prvo botovi SNS-a na društvenim mrežama, a onda i Federika Mogerini, visoka predstavnica Evropske komisije zadužena za bezbednost i spoljne poslove, pa tradicionalno Johanes Han, komesar za susedsku politiku, te posredno Sergej Lavrov, ministar spoljnih poslova Ruske Federacije. On je "mudrom i smirenom odlukom" da vrati voz na relaciji Beograd – Kosovska Mitrovica u subotu 14. janura 2017. godine sprečio izbijanje potencijalno velikog sukoba između Srba i Albanaca, jer je specijalna jedinica kosovske policije ROSU već bila prispela na sever Kosova i spremala se da interveniše u slučaju da voz pređe granicu.

Dva dana su mediji u Srbiji i na Kosovu "goreli" zbog ovog događaja, a u samoj pripremi ništa posebno nije ukazivalo, sa srpske strane, da bi do toga moglo da dođe. Marko Đurić, šef Kancelarije za KiM Vlade Republike Srbije i potpredsednik SNS-a, najavio je ranije uspostavljanje nove linije na pruzi Beograd–Mitrovica, one koja po tom režimu ne funkcioniše još od rata 1998/99. godine i ta njegova najava je više naišla na čuđenje i podsmeh u Srbiji zbog izgleda samog voza.

Međutim, u isto vreme, ministarka za dijalog u Vladi Kosova Edita Tahiri, tražila je od evropskih i drugih međunarodnih partnera da se spreči dolazak tog voza na Kosovo, jer takav kakav je, svojim izgledom provocira osećanja Albanaca jer negira nezavisnost Kosova. Takođe, u predvečerje pred inauguraciju novog predsednika SAD Donalda Trampa, predsednik Kosova Hašim Tači bio je u poseti odlazećem potpredsedniku Džou Bajdenu, a srpski se predsednik Vlade Vučić bavio berzom i održivim razvojem u Indiji. Na kraju, izgleda da se Tači više od Vučića bavio onim što će se dogoditi za vikend 14. i 15. janura 2017, dok je Vučić nastupio kao neka vrsta pomiritelja, boga iz mašine, koji je u zadnji čas snagom volje prelomio da se voz zaustavi u Raški ne bi li se sprečili incidenti na severu Kosova.

"Nisam ni znao kako taj voz izgleda", izjavio je Vučić srpskim medijima skoro pa začuđen onim što se dešavalo.

– IZBORI

ŠTA SE HTELO, A ŠTA SE DESILO:
Voz Beograd – Kosovska Mitrovica

Međutim, u zbiru, nekako je sve ispalo kako treba za dvojicu ljudi koji garantuju pred međunarodnom zajednicom sprovođenje Briselskog sporazuma potpisanog 2013. i čija bi primena trebalo da dovede do normalizacije odnosa Beograda i Prištine i olakša život ljudi: Tači, koji ima velike probleme i sa svojim političkim protivnicima i mogućom optužnicom za ratne zločine pokazao je demonstracijom sile i odlučnosti da spreči "srpsku provokaciju" da još uvek vodi glavnu reč na Kosovu, dok je Vučić zadržao status mirotvorca, pomiritelja ali nacionalno osvešćenog i odlučnog da zaštiti srpske interese.

Tako su se obojica preporučila da i dalje budu stožeri "procesa" sa ciljem da pomiri Srbe i Albance i nauči ih da granice nisu važne kao i to gde živiš, nego da su jedino važni mir i kako se živi. Vučić je vešto sve ekstremne izjave prepustio Tomislavu Nikoliću, koji je dobio svojih pet minuta medijske pažnje u pokušaju da radi svoj posao predsednika države i da proba da se izbori za mogućnost da se kandiduje za još jedan mandat. Ne treba zanemariti ni činjenicu da je u trenucima dok je voz srpske železnice bukvalno klizio kroz Srbiju ka Kosovu, SNS imao zatvorenu sednicu najužeg rukovodstva na kojoj su razgovarali i o tome ko će biti predsednički kandidat na izborima ovog proleća i da, kako dani prolaze, sve više izgleda da su šanse Tomislava Nikolića sve manje.

SRPSKA VERZIJA

Srpska strana je "otvaranje nove linije" "promovisala" kao modernizaciju saobraćaja, ali je i seirila jer je voz, za koji se tvrdi da je dobijen kao donacija Ruske Federacije, spolja bio išaran kao porukom "Kosovo je Srbija" na više od dvadeset jezika, a iznutra oplemenjen printovima najpoznatijih fresaka iz manastira na Kosovu. Vesela srpska javnost se zabavljala ovakvim "brendingom" ismevajući Marka Đurića i drugare da su čak nepismeni jer su napisali na jednom mestu "Kosovo je SrBsko". S druge strane, Đurić i nacionalisti su se busali pričom, evo nas,

»

vraćamo se na Kosovo, niko nam ništa ne može i sve iz tog repertoara.

Niko nije javno pominjao bilo kakve prepreke za uspostavljanje ove linije jer je primenjena taktika koje se srpska vlast dugo drži: ponašamo se kao da je sve "normalno", Kosovo je deo Srbije po Ustavu, tamo žive građani Srbije i zašto bismo uopšte ulazili u razgovor o različitim mogućim problemima kada je najnormalnije da iz Beograda ide voz za Mitrovicu, išaran motivacionim grafitima spolja i tapetama sa likovima sa fresaka iz manastira koji su pod zaštitim UNESCO-a.

Projekat "Srbski voz za Mitrovicu" pripisan je Marku Đuriću, kao deo njegovih redovnih aktivnosti, i izgledalo je da "u tome" Vučić ni malo ne učestvuje jer je i tako bio zauzet višednevnim boravkom u Indiji. I u medijima je inicijativa dobila mesto "turističke vesti" jer taj voz, ili šinobus kako ga neki nazivaju, izgleda kao promotivno šinsko vozilo, nalik tramvajima za decu po Beogradu oko dočeka Nove godine.

Prepucavanja sa Prištinom ipak nisu izostala jer su sa Kosova dolazili glasovi koji su tražili da se ta linija "ne pokreće", da je to provokacija i da Priština neće dozvoliti da takvo šinsko vozilo uđe na Kosovo, za razliku od redovnih linija Kraljevo–Mitrovica koje sve vreme normalno funkcionišu.

Sve to se dešava u danima kada je tenzija u odnosima Prištine i Beograda dodatno pojačana činjenicom da u Francuskoj u jednoj vrsti pritvora sedi Ramuš Haradinaj, optužen za ratne zločine pred srpskim pravosuđem koje je za njim ranije raspisalo međunarodnu poternicu. Dakle, dok Srbija zahteva od Francuske da joj Haradinaj bude izručen, a u Prištini se organizuju protesti zbog njegovog hapšenja u Francuskoj, srpska strana odlučuje da u Mitrovicu, na prvi dan nove godine po Julijanskom kalendaru koji priznaju Srpska i Ruska pravoslavna crkva (između ostalih), pošalje "ruski voz" okićen "srpskim svetinjama".

Da posledice ovakvih postupaka nisu opasne, bili bi zaista predmet podsmeha i čuđenja jer je teško proceniti i ustanoviti kako sve to može da donese neku korist i srpskoj državi i Srbima na Kosovu. Uglavnom, lokomotiva je uključena, putnici su se ukrcali u subotu ujutro i krenuli sa Glavne železničke stanice u Beogradu, nalik na one iz filma Slobodana Šijana *Ko to tamo peva*. U vozu su uglavnom bili ljudi iz Kancelarije za KiM predvođeni Markom Đurićem i novinari, i većina njih je izašla već na stanici u Topčideru, pa i sam Đurić koji je valjda žurio na partijski sastanak. Ispostaviće se da je to zasad bilo i njegovo poslednje pojavljivanje u javnosti jer se kasnije tog dana na pozornicu popeo Vučić, a kad je on u ponedeljak otputovao za Davos, kormilo je preuzeo Milovan Drecun, narodni poslanik i stari poznavalac "bezbednosnih prilika na Kosovu".

U početku, vesti iz voza bile su pozitivne, sudeći po onome što su objavljivali mediji koji su imali svoje reportere na licu mesta i zainteresovana javnost je mogla da sazna da je Miša Vacić takođe nazočan i da deli novinarima vizitkarte na kojima piše da jeste savetnik u Kancelariji za KiM. Raška je svečano dočekala ovaj voz, kulturno-umetničko društvo je odigralo splet narodnih igara u vozu. Međutim, voz koji je satima jezdio iz Beograda preko Mladenovca, Lapova, Kragujevca i Kraljeva i pred mrak stigao u Rašku, ostao je tamo duže nego što je bilo planirano.

Kao u Šijanovom filmu, kao da se neko isprečio na prugu i rekao "Dalje nećeš moći!" i voz je ostao da sačeka instrukcije iz Beograda. One su brzo došle, u direktnom TV prenosu, kada je predsednik Vlade Aleksandar Vučić rekao da je zaustavio voz jer postoje ozbiljne pretnje po ljude koji su u njemu zbog vesti o miniranju pruge i dolasku kosovskih specijalnih policijskih snaga u mesto Donje Jarinje.

Od tog trenutka, promotivno putovanje postaje putovanje sa velikim bezbednosnim rizikom, veseli i simbolički povratak Srbije na Kosovo pretvara se u konflikt sa neizvesnim ishodom. Razdragano lice Miše Vacića iz voza zamenjuje zabrinuti lik srpskog premijera koji moli Albance da ne izazivaju sukobe, da povuku specijalne jedinice, ali upozorava da se niko neće igrati sa kredibilitetom Srbije. Javnost je uznemirena i nije jasno šta se zapravo dešava, ali se naslućuje da se dešava zbog voza koji je išaran na način koji vređa Albance.

KOSOVSKI UGAO

Na prvu vest o tome da će Srbija "jednostrano" pokrenuti železničku liniju Beograd–Mitrovica vozom koji spaja političku poruku sa kičeiziranom interpretacijom srpskog srednjovekovnog kulturnog nasleđa, reagovala je Edita Tahiri, ministarka za dijalog u Vladi Kosova, tražeći od međunarodne zajednice da to spreči.

Briselski dijalog, koji je doveo do potpisivanja Briselskog sporazuma 2013. godine i drugih sporazuma proisteklih iz tog dokumenta, vodi se pod pokroviteljstvom međunarodne zajednice sa ciljem da Beograd i Priština zajedno rešavaju otvorena pitanja. Naravno, ni jedna ni druga strana

DANI KRIZE: Enterijer voza za Kosovsku Mitrovicu; albanska jedinica ROSU i Tomislav Nikolić u Generalštabu

Fotografije: Tanjug

nisu potrčale jedna drugoj u zagrljaj, ali su napravljeni neki mali pomaci za život. Priština je preko svake mere otezala sprovođenje sporazuma o formiranju Zajednice srpskih opština, što je i bio razlog za zaoštrenu retoriku Marka Đurića poslednjih meseci. Naime, najavljivao je da ako Priština ne želi da ispuni dogovor, to će Srbija sama da uradi.

Tači ne može da sprovede taj deo dogovora jer za to nema podršku na Kosovu – ni u narodu ni u institucijama. Njegova neodlučnost ohrabrila je Beograd da s vremena na vreme uradi stvari koje "podignu tenziju": to je bilo hapšenje jednog od načelnika kosovske policije, Nehata Tačija, kao i zahtev za izručenje Ramuša Haradinaja. Takav je potez i slanje "voza bez voznog reda", neka vrsta simboličkog metka koji gađa srce albanske ideje o nezavisnoj državi Kosovo.

Na vest da je voz iz Beograda krenuo, Tači je pokrenuo najveću borbenu silu koju ima, specijalne jedinice ROSU koju je po zlu zapamtila srpska strana na severu Kosova u nemirima u leto 2011. godine. Prištini je ova formacija zamena za vojsku i njeno pozicioniranje na severu znači zaokruživanje suvereniteta, tako da im se voz idealno namestio kao povod da to i urade.

Docnije je javljeno da je ROSU aktivirana jer se u srpskim medijima pojavila informacija o tome da je deo pruge miniran, a na internetu je moguće pronaći neki video na kome se vidi da neke ruke u rukavicama, negde na nekoj pruzi, u mraku, stavljaju nekakav paket pored šina, a iz paketa viri neka žica, valjda fitilj. Snimak je napravljen mobilnim telefonom i objavio ga je internet portal prištinskog dnevnika "Ekspres". Javnost bi trebalo da poveruje da su specijalne jedinice aktivirane zbog toga, što deluje poprilično neuverljivo, jer kasnije nije javljeno da je dinamit pronađen kao i da postoji neka istraga tim povodom.

U tom smislu je na mestu argumentacija Milovana Drecuna, u ulozi portparola srpske Vlade, da je sve inscenirala ROSU ne bi li se ukazala na severu i pokazala da može to da uradi kad god želi. U isto vreme, Drecun ne objašnjava kako to da Srbija nije mogla da to pretpostavi ili je sve i učinjeno da bi Tači reagovao iz najjačeg oružja koje ima. Zato izgleda da su političke posledice ovog konflikta pozitivne po glavne aktere: Tači je stavio Srbiji do znanja da neće tolerisati "provokacije" na teritoriji Kosova čime je "orosio" svoj narušeni politički autoritet, a njegov politički pobratim u Beogradu je zadržao poziciju apsolutnog lidera i državnika koji gleda na stvari strateški.

S druge strane, nisi neka sila ako reaguješ na jedan voz koji je na granici mogla da zaustavi i obična policija, i tu se vidi koliko je sve na Kosovu, mnogo više nego bilo gde u regionu, krhko i slabo i kako mala iskra može da zapali sve. Toga su svi na Kosovu svesni i to je ono što na čudan način povezuje i Srbe i Albance. Gledano sa strane, Tači izgleda kao čovek sa kojim može da se pregovara i razgovara i koga bi Srbija trebalo da podrži.

Ono što raste na političkom horizontu Kosova su daleko radikalnije "snage", oličene najviše u pokretu Vetevendosje (Samoopredeljenje), ali i u pojačanom uticaju islamističkih grupacija koje albansko društvo guraju ka većoj samoizolaciji i služe da regrutuju vojnike za radikalne islamske pokrete. Ta strana kosovskog društva je protiv Tačija, kao i liberalni deo opozicije koja ga optužuje za korupciju i autoritarni način vladavine.

SRPSKA STRANA NA KOSOVU

Kao i decenijama unazad, u najgoroj su poziciji Srbi na Kosovu. Srpska zajednica je podeljena na onu na severu i onu "južno od Ibra" i taj raskol je suštinski. Na sreću, hapšenje Haradinaja i afera "voz" nisu izazvali međunacionalne sukobe jer devet godina od proglašenja nezavisnosti kosovsko društvo, njegov albanski deo, vidi Beograd kao problem, a ne Srbe na Kosovu.

Beograd želi da ima potpunu kontrolu nad srpskom zajednicom na Kosovu, pravdajući to načinom da se ti ljudi zaštite i da se njihov život unapredi, pa je tako u subotu, dok se voz vraćao, Srbima koji primaju plate iz budžeta Srbije "naloženo" da imaju sutra, u nedelju, da se pojave na protestu kojim su se zahtevale sloboda kretanja i zabrana ulaska jedinica ROSU na sever Kosova.

Ljudi su učestvovali jer ne žele da ostanu bez plate, ali je pitanje koliko još energije postoji za nove proteste. Tom iskušenju ćemo brzo da svedočimo kada za koji dan bude pokrenuto rušenje zida u Mitrovici i otvaranje mosta na Ibru koji je godinama bio simbol srpskog otpora kosovskog nezavisnosti. Postoji strah da bi ti događaji mogli da imaju "krvavi ishod", ali još nije kasno da se sukobi preduprede. Prilično leženo i rezervisano ponašanje Brisela i predstavnika NATO-a trebalo bi da znači da je sve ovo zbog unutrašnjih političkih obračuna i pozicioniranja.

Ako je to tačno, svi mogu da odahnu, jer je voz sa putnicima ipak stigao u neku stanicu. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Nevolje sa Ramušem

Bivši komandant UČK gotovo sigurno neće biti izručen Srbiji, ali bi mogao da završi u Hagu

Ako ima ičega dobrog u halabuci koja se digla oko "crkvenog voza" za Kosovsku Mitrovicu, to je što je ta afera bacila u zasenak hapšenje bivšeg premijera i komandanta Oslobodilačke vojske Kosova Ramuša Haradinaja u Francuskoj. To je dobro zato što je hapšenje, i teoretska mogućnost da se Haradinaju sudi pred beogradskim Specijalnim sudom za ratne zločine, izazvalo poplavu histeričnih reakcija i u Prištini i u Beogradu, a u pitanjima pravnim, pogotovo ako imaju međunarodni aspekt, treba postupati hladne glave. Zahvaljujući vozu, strasti su se malo smirile, pogotovo što je u međuvremenu postalo jasno da se ovaj slučaj neće tako brzo razrešiti. Ono što je manje dobro jeste što je ova afera otkrila katastrofalno neznanje predsednika Tomislava Nikolića i ministarke pravde Nele Kuburović u vezi sa funkcionisanjem međunarodnog humanitarnog prava i sistema na kome počiva Interpol.

Haradinaj je uhapšen 4. januara na aerodromu Bazel-Mulhaus u blizini granice sa Švajcarskom, gde je sa porodicom krenuo na zimovanje, na osnovu poternice koju je Srbija preko Interpola raspisala za njim još 2006. godine, a u vezi sa zločinima protiv civilnog stanovništva koje su jedinice pod njegovom kontrolom izvršile u "borbenoj zoni Dukađin" (Metohija) tokom oružanih sukoba na Kosovu. To mu nije prvi put: pre dve godine je na osnovu iste poternice uhapšen na aerodromu u Ljubljani, ali je tada oslobođen posle samo nekoliko dana. Ovaj put se izgleda neće tako lako izvući: od 12. januara nije više u pritvoru, ali nije ni oslobođen, pa mu je oduzet pasoš i do kraja sudskog postupka će morati da ostane u Francuskoj, uz obavezu da se redovno javlja policiji. To bi moglo da se oduži, jer je proces komplikovan, a francuskom sudu se izgleda ne žuri, iz razloga kojima ćemo se baviti kasnije.

Hapšenje je, očekivano, obradovalo zvanični Beograd i izazvalo opšti bes na Kosovu, ali i u susednoj Albaniji. Predsednik Kosova Hašim Tači je odmah izjavio da su optužbe protiv Haradinaja političke prirode i, podsećajući da ga je Haški tribunal dvaput oslobodio, zatražio od Francuske da ga smesta pusti. Njemu su se odmah pridružili premijer Albanije Edi Rama, koji je rekao da je hapšenje "apsurdno" i predsednik albanske skupštine Iljir Meta, koji je izjavio da je "Haradinaj heroj i simbol borbe za slobodu za sve Albance širom sveta". Kosovska opozicija najavila je seriju protesta sa zahtevom da se briselski dijalog o normalizaciji sa Beogradom momentalno prekine, a pred francuskom ambasadom u Prištini održane su demonstracije sa porukom "Tražite zločince u Srbiji". U Dečanu, Haradinajevom zavičaju, javno je spaljena francuska zastava. I taman kad je počelo da se zahuktava, krenuo je voz i Haradinaj je momentalno nestao sa radara.

Reakcija Beograda na Haradinajevo puštanje na privremenu slobodu 12. januara bila je gotovo podjednako ljuta kao reakcija Prištine na njegovo hapšenje. Predsednik Nikolić je rekao kako "ima saznanja da je Evropska unija dala direktivu svim zemljama članicama da odbace srpsku optužnicu" i poručio da u takvoj EU Srbiji nije mesto. Premijer Aleksandar Vučić zakazao je vanrednu i hitnu sednicu vlade, nakon koje je ministarka Kuburović najavila da će Srbija prema Francuskoj primenjivati "recipročne mere", odnosno da će ubuduće odbacivati poternice koje bude raspisivalo francusko pravosuđe. U međuvremenu, beogradsko Specijalno tužilaštvo za ratne zločine je saopštilo da je prikupilo nove dokaze protiv Haradinaja i da ih je poslalo u Pariz.

HARADINAJ I HAJDRIH

Ne ulazeći u pitanje da li je Haradinaj kriv ili nevin, ovde treba razjasniti neke međunarodnopravne aspekte slučaja. Najpre, iako se u javnosti često govori o "crvenim Interpolovim poternicama", one to u stvari nisu, već je reč o objavama kojima nacionalne policije obaveštavaju ostale članice Interpola da je za nekim licem raspisana poternica (u slučaju teških krivičnih dela, te objave su crvene). Za razliku od evropske policijske agencije Evropol, čije su poternice obavezujuće za sve članice EU, Interpolove objave ne obavezuju nikog, i stvar je pravosuđa nacionalnih država da li će po njima postupiti. Za ovo postoji dobar razlog: kada su nacisti 1938. godine pripojili Austriju Trećem rajhu, premestili su sedište Interpola iz Beča u Berlin i za direktora instalirali zloglasnog SS generala Rajnharda Hajdriha. Od tada, pa do kraja rata, ova međunarodna policijska organizacija pretvorila se u mašinu za lov na Jevreje i one koji su im pružali utočište; SAD su, na primer, postupajući po Interpolovim poternicama, uredno isporučivali jevrejske izbeglice Nemačkoj sve do ulaska u rat 1941, dok je Švajcarska to činila do 1945. Upravo da bi se takve zloupotrebe ubuduće izbegle, u statut obnovljenog posleratnog Interpola sa sedištem u Lionu uvedena je klauzula da je "strogo zabranjeno preduzimati akcije političkog, vojnog, verskog ili rasnog karaktera" i ustanovljen je princip dobrovoljnosti. Dakle, da su francuske vlasti ocenile da je srpska poternica politička, mogle su odmah da je odbace, kao onomad Slovenci. Umesto toga, oni su slučaj prebacili na pravosudne organe, a ovi su pak zatražili da im se iz Beograda pošalju detaljni podaci. To svakako nije nešto zbog čega bi Beograd trebalo da se ljuti, a pogotovo da preti nekakvom odmazdom, kao što je učinila ministarka.

Zatim, predsednik Nikolić bi morao da zna – ako ne on, onda neko od njegovih savetnika – da institucije EU nemaju apsolutno nikakvu nadležnost da izdaju direktive sudovima zemalja članica. Svaki takav pokušaj izazvao bi neviđen skandal. Ko god da mu je to rekao masno ga je slagao, jer EU sa slučajem Haradinaj nema apsolutno ništa.

Šta će dalje biti zavisi od nekoliko faktora. Najpre, tek treba da se vidi za koja nova krivična dela (u odnosu na ona za koja mu je suđeno u Haškom tribunalu) srpsko tužilaštvo tereti Haradinaja i koliko su dokazi za koje tvrde da ih poseduju

NA USLOVNOJ U PARIZU:
Hapšenje Ramuša Haradinaja
Foto: AP Photo

kvalitetni. Naime, kada je Haradinaju suđeno u Hagu, iz Srbije je u haško tužilaštvo poslata povelika gomila dokumenata sa navodnim dokazima protiv njega. Ispostavilo se, međutim, da gotovo ništa od toga nije moglo da bude iskorišćeno, jer se veliki deo tih dokaza zasnivao na iskazima koji su očigledno dati pod prisilom. Postoji i osnovana sumnja (vidi tekst "U ime zakona Leke Dukađinija" od 10. aprila 2008, "Vreme" br. 901) da su srpske tajne službe jedan deo dokaza sklonile kako bi zaštitile svoje saradnike iz Haradinajevog okruženja, a verovatno i kao materijal za ucenjivanje.

BEOGRAD ILI HAG

Ukoliko se ispostavi da su dokazi dovoljno kvalitetni, počeće procedura za izručenje, koja može da potraje i nekoliko godina. Haradinajevi advokati će gotovo sigurno ukazivati na to da on u Srbiji neće imati pravično suđenje, uz argumente da su se najviši državni funkcioneri unapred izjasnili o njegovoj krivici i već godinama govore o njemu kao o koljaču i zlikovcu. Moguće je da će ukazati i na neke čudne presude srpskih sudova u politički osetljivim predmetima (na primer, u slučaju Brisa Tatona). Konačnu odluku doneće francuski ministar pravde, i to je još jedan razlog što ministarka Kuburović nije trebalo da preti, a Nikolić da daje izjave kojima se nipodaštava nezavisnost francuskih sudova.

Treći faktor je Specijalni sud za zločine UČK, koji je nastao kao posledica čuvenog izveštaja Dika Marija Savetu Evrope iz 2010. godine u kome se govori o sistematskim zločinima nad Srbima, Romima i "nelojalnim" Albancima na Kosovu 1998–2001, pa između ostalog i o trgovini organima. Za te zločine Haški tribunal nije bio nadležan, jer su počinjeni nakon okončanja rata, ali će se novi sud i te kako baviti njima. Međunarodni istražni tim je nakon četiri godine intenzivnog rada sakupio dovoljno dokaza da optuži jedan broj bivših komandanata UČK, mada će njihova imena biti obelodanjena tek kada sud počne da radi. Lista optuženika je predmet brojnih spekulacija, a Haradinaj se u tim prilikama često pominje, između ostalog zato što je kontrolisao granično područje između Kosova i Albanije preko koga su, prema Martiju, kidnapovani civili prebacivani. Ovaj sud, koji je formalno osnovan u okviru kosovskog pravosudnog sistema, ali ga čine međunarodne sudije i tužioci na koje Priština ne može da utiče, već je trebalo da počne da radi, ali su brojni logistički, pa i politički problemi doveli do odlaganja. Slučajno ili ne, holandska vlada je nekoliko dana pre hapšenja Haradinaja saopštila da su konačno obezbeđeni svi pravni i tehnički uslovi da sud počne da radi i da će mu sedište biti u Hagu. Dva postupka pred onim drugim Haškim tribunalom, koja su okončana Haradinajevim oslobađanjem, bila su prema oceni samih sudija opterećena sistematskim zastrašivanjem svedoka, a neki su ubijeni preventivno, pre nego što su stigli da daju izjave tužilaštvu. Ukoliko se Haradinajevo ime nađe na spisku optuženih i on bude isporučen u Hag, postoji nada, istina slabašna, da će treće suđenje biti pravično. ¶

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

DRUGI KRU

Ako je nalaz prethodnog (jesenjeg) istraživanja bio relativno ohrabrujući za opoziciju i jednog, u tom trenutku, još samo potencijalnog predsedničkog kandidata ("ide Vuk, ide Vuk"), ovoga puta se ponovo sve vrti oko oveštalog starorežimskog trojca – Vučić, Toma i Ivica

Srbija, 23 – 30. decembar 2016, telefonsko istraživanje, reprezentativni uzorak teritorija Srbije (bez KiM), 1350 ispitanika

Još jednom se pokazalo da – nasuprot rasprostranjenoj mantri koja obično služi za zbunjivanje ionako slabe i zbunjene opozicije – negativna kampanja i te kako daje rezultate. Pogotovo kada tu negativnu kampanju sprovodi režim, sa svim mogućim medijskim, političkim i policijskim resursima, koji mu stoje na raspolaganju. Čini se da Vučićeva politička zvezda sija jače nego ikad, a onda se nađe nešto rejtinga i topline i za njegove evet efendije, u liku aktuelnog predsednika države i prvog potpredsednika vlade Ivice Dačića. (Zanimljivo je da Ivica, iako naizgled najslabija karika u ovom trilingu, vrlo verovatno predstavlja džokera čiji glasovi, odnosno čija nekandidatura, bar prema ovom nalazu, omogućava pobedu režimskom kandidatu već u prvom krugu.)

Što se ostalih tiče, znake životnosti daju još samo SRS i DJB, a od ličnosti Rasim, Šešelj i – uprkos značajnom padu u odnosu na prethodno istraživanje – Vuk Jeremić.

Ako bi trebalo tražiti neko ohrabrenje za ove – barem sa opozicione tačke gledišta – prilično sumorne rezultate, onda bi to moglo biti sledećih nekoliko stvari. Za razliku od većine prethodnih, ovo je bila "čisto" telefonska anketa. Što će reći da je, bez obzira na formalno ispoštovan i reprezentativan uzorak, ona ipak bila za nijansu više nagnuta ka starijoj, tehnološki i medijski manje pismenoj, te socijalno i fizički manje pokretljivoj populaciji. U prevodu, glasačima SNS-a. (Ali se time ne treba previše zanositi, s obzirom na to da upravo takva slična "nagnutost" postoji i na glasačkim mestima, na kojima poslednjih nekoliko ciklusa takođe dominira stariji, manje obrazovan i slabije informisan deo biračkog tela.)

Druga relativno utešna stvar, koja se nadovezuje na prethodnu, jeste činjenica da je ubedljivo najviše neizjašnjenih i politički nesvrstanih, tj. ne do kraja

Da se sledeće nedelje održavaju predsednički izbori, a da su na listi sledeći kandidati, za koga biste glasali? PONUĐENA LISTA	sa neizjašnjenima	bez neizjašnjenih
Tomislav Nikolić	**26.5%**	**34.2%**
Vuk Jeremić	**11.8%**	**15.2%**
Ivica Dačić	**11.4%**	**14.7%**
Vojislav Šešelj	**7.3%**	**9.4%**
Saša Janković	**6.4%**	**8.3%**
Rasim Ljajić	3.8%	4.9%
Boško Obradović	3.5%	4.5%
Boris Tadić	2.4%	3.1%
Sanda Rašković Ivić	1.9%	2.5%
Dragan Šutanovac	1.3%	1.7%
Aleksandar Popović	1.2%	1.5%
neće da glasa	**8.3%**	–
ne zna/ne želi da se izjasni	**14.2%**	–
Ukupno	100%	100%

...a da su na listi sledeći kandidati, za koga biste glasali? PONUĐENA LISTA	sa neizjašnjenima	bez neizjašnjenih
Aleksandar Vučić	**39.5%**	**49.3%**
Vuk Jeremić	**9.3%**	**11.6%**
Ivica Dačić	**7.7%**	**9.7%**
Vojislav Šešelj	**6.9%**	**8.6%**
Saša Janković	**5.6%**	**7.0%**
Boško Obradović	3.1%	3.9%
Rasim Ljajić	2.0%	2.5%
Boris Tadić	2.0%	2.5%
Sanda Rašković Ivić	1.8%	2.3%
Dragan Šutanovac	1.1%	1.5%
Aleksandar Popović	1.0%	1.3%
neće da glasa	**7.4%**	–
ne zna/ne želi da se izjasni	**12.4%**	–
Ukupno	100%	100%

G NA IVICI

Da li mislite da bilo bolje da na predstojećim predsedničkim izborima pobedi kandidat iz postojećih stranaka ili neka vanstranačka ličnost?	
iz postojećih stranaka	31.4%
vanstranačka ličnost	**40.1%**
ne znam / bez odgovora	28.5%
Ukupno	100%

opredeljenih ispitanika, bilo upravo u Beogradu i urbanijim gradskim centrima – što bi mogla biti realna osnova za nadu da ona rutinska matematička operacija kojom se procenat neizjašnjenih prevodi u realne izborne rezultate, ovaj put nije sasvim proporcionalna, tojest da se unutar ove kategorije ipak krije nešto više – bar načelno – opoziciono, odnosno, antirežimskih nastrojenih ispitanika.

PROSEČNI BIRAČ

Karakterističan komentar ove (pred) novogodišnje ankete glasi: "Živim gore, al biće sigurno bolje u 2017" (jer "gore ne može", jer "premijer zna šta radi", jer "moramo samo još malo da se pritrpimo", jer su "ovi raniji toliko iskrivili Drinu da svi mi kolektivno, na čelu sa Premijerom, sad moramo da je peglamo").

Takav komentar oslikava dominantni, stoički, da ne kažemo mazohistički stav prosečnog srpskog glasača (a i našeg ispitanika): "Mala mi je penzija, al ja sam srećna što vidim da u prodavnicama svega ima, iako ja ništa od toga ne mogu da kupim. Ma, meni je i to dovoljno." Prosečni srpski glasač je, dakle, penzioner, sa malom penzijom, lošeg zdravlja, niskog obrazovanja, gledalac RTS-a ili Pinka, i koji, naravno, "poseduje taj internet", samo što ga uglavnom "samo deca koriste".

Situacija u zemlji je za opozicionare, nezadovoljne i nepristalice ove vlasti "očajna", "nikad gora", i "idemo nigde

Ocenite po školskom sistemu, ocenom od 1 do 5, sledeće ličnosti:	
ALEKSANDAR VUČIĆ	**3.49**
IVICA DAČIĆ	**2.88**
RASIM LJAJIĆ	**2.86**
TOMISLAV NIKOLIĆ	**2.66**
VUK JEREMIĆ	**2.63**
VOJISLAV ŠEŠELJ	2.13
SAŠA JANKOVIĆ	2.07
SAŠA RADULOVIĆ	1.82
SANDA RAŠKOVIĆ IVIĆ	1.80
BOŠKO OBRADOVIĆ	1.76
BORIS TADIĆ	1.68
DRAGAN ŠUTANOVAC	1.43

sti misle da je situacija bolja, "vidi se pomak", otkad su "ovi na vlasti" situacija se kreće samo nabolje, doduše, za sad to još ne osećamo, ali u bliskoj budućnosti nas svakako čeka vidni boljitak. Ili, kako jedna ispitanica reče: "Za vas mlade, deco, ima nade. Za nas stare i tako i tako, ali za vas mlade ovo je 'mnogo dobro'."

Ova vlast je od "bar za nijansu bolja" do "neuporedivo bolja" od prethodne. U mnogo slučajeva anketar već na pola »

Ako bi se, u drugom krugu predsedničkih izbora, jedan nasuprot drugom našli sledeći kandidati, za koga biste glasali?

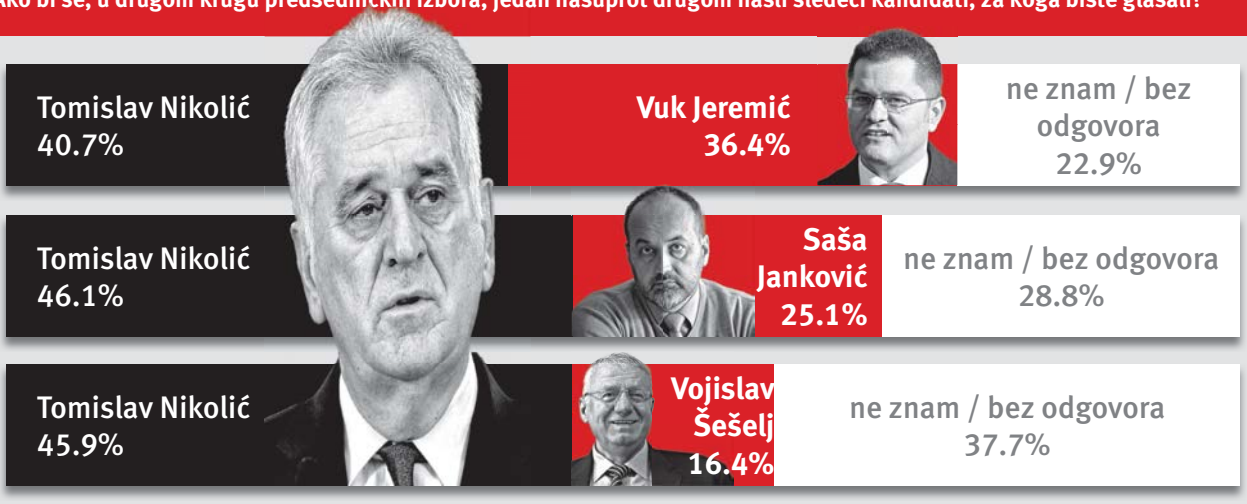

Samo front Srbiju spasava

Kocka je bačena. Tačnije, više njih. Posle Saše Jankovića, u predsedničku arenu je utrčao i Vuk Jeremić

Pisac ovih redova je bio zastupnik stava da je sa otvorenim kandidaturama trebalo pričekati (što naravno ne znači i ne pripremati se za izbore) možda čak do Sretenja, to jest sve dok se vlast (čitaj, Vučić) ne izjasni i izađe sa svojim kandidatom. Ali presudili su verovatno neki tehnički i pragmatički razlozi, odnosno procena timova da će se posle objave lakše prikupiti sredstva i ljudi. S druge strane, glavni opozicioni kandidati (naročito Jeremić) ionako su već nedeljama izloženi prljavoj medijskoj kampanji, tako da i sa te strane možda ne bi bilo previše koristi od odlaganja kandidature. Odnosno, nema previše štete (ali ni velike koristi) od toga što su glavni opozicioni aduti ispucani, a da se, pošteno govoreći, Srbija baš i nije previše zatresla.

No, dok oko idealnog tajminga za kandidaturu još i može da se raspravlja – mada je to sada već pomalo besmisleno, s obzirom da "svršenom poslu nema manisanja", i dalje ne mogu do kraja da shvatim i prihvatim da se nije uspelo dogovoriti oko jednog zajedničkog kandidata. A čini mi se da se na tom planu (možda uz izuzetak Radulovića, Tadića i moje malenkosti) niko nije previše ubio od napora. Štaviše, postoji i teorija da je možda čak i bolje da bude više opozicionih kandidata, da će se tako zahvatiti širi spektar i izvesti više ljudi na birališta. Ali ja u to previše ne verujem. Zapravo, siguran sam da uvek jači efekat izaziva poruka snage i jedinstva nego podele i nesloge. Ovako se šalje indirektna poruka ili da režim "možda ipak nije baš toliko loš", pa nije neophodna opšta mobilizacija protiv njega – ili da jeste loš, ali smo mi nesposobni i nekompetentni da se dogovorimo i ujedinimo. Konačno, to sa dva "demokratska kandidata" još bi moglo nekako da pije vodu samo ako bi neko mogao da garantuje da će biti drugog kruga – i da će jedan od njih dvojice u taj drugi krug sigurno ući. Ali takve garancije, nažalost, nema.

Ko od dosad najavljenih opozicionih kandidata ima najbolje šanse? Nesumnjivo Jeremić. To kažu doslovno sva dosadašnja istraživanja praktično svih agencija u čije rezultate smo imali uvid. Čak i nakon višemesečne negativne kampanje kojoj je bio izložen, Vuk je još uvek najbolje ocenjeni predstavnik demokratske opozicije, jedini ima dvocifren rejting i jedini je koji može da se nada ulasku u drugi krug. (Ali, isto tako, i to treba reći, on takođe nije ni Koštunica iz dvehiljadite, niti ima onu dosovsku logistiku.)

S druge strane, Janković je poslednjih mesec dana, nakon objave kandidature, ostvario određeni uspon (naročito u Beogradu), ali, kako trenutno stoje stvari, teško da može da računa na dvocifren nivo podrške. A rejting svih ostalih opozicionih lidera je još znatno niži. Da li je to dovoljno za pobedu, ili za siguran ulazak u drugi krug najjačeg kandidata opozicije? Ne, nije. Pogotovo ako se podele opozicioni glasovi i ako imamo u vidu odnos medijskih i političkih snaga koji Vučiću omogućava da stvari vodi tako da upravo to – podela opozicionih glasova i ubacivanje Šešelja na drugo mesto – bude epilog njegovog izbornog inženjeringa.

Ko bi, prema Vašem mišljenju, trebalo da bude predsednički kandidat vladajuće koalicije? SLOBODAN IZBOR

ALEKSANDAR VUČIĆ	**37.9%**
TOMISLAV NIKOLIĆ	**20.4%**
IVICA DAČIĆ	3.0%
RASIM LJAJIĆ	1.0%
ZORANA MIHAJLOVIĆ	0.6%
ostali	1.0%
ne zna/ ne želi da se izjasni	36.1%
Ukupno	100%

Ko bi, prema Vašem mišljenju, trebalo da bude predsednički kandidat opozicije? SLOBODAN IZBOR

VUK JEREMIĆ	**35.3%**
SAŠA JANKOVIĆ	**10.4%**
VOJISLAV ŠEŠELJ	1.8%
BOŠKO OBRADOVIĆ	1.3%
BORIS TADIĆ	1.0%
SAŠA RADULOVIĆ	1.0%
SANDA RAŠKOVIĆ IVIĆ	0.8%
ostali	1.9%
ne zna/ ne želi da se izjasni	46.5%
Ukupno	100%

Da li podržavate ulazak Srbije u EU?

Da	**44.1%**
Ne	**42.1%**
nemam stav / bez odgovora	13.8%
Ukupno	100%

ovog pitanja bude prekinut preuranjenim odgovorom: "Uuu, mnogo bolja"; "Sto puta bolja"; "Ma, hiljadu puta bolja".

Sve u svemu, rezultati ove ankete, kao i rezultati većine izbora u poslednje vreme, lakše će se shvatiti ukoliko se ima na umu da, takoreći, "cela Srbija" gleda RTS i/ili Pink, a čita "Večernje novosti", "Informer", "Alo" i "Kurir". (Interesantno je da je čak nekoliko ispitanika izjavilo da "čita sve novine" na Pinku: "Znate, nemam para da kupujem novine pa ujutru, na Pinku, pročitam sve. Jovana čita, a ja slušam".)

ULAZAK SRBIJE U EU – I DA I NE

Po pitanju EU mišljenja su skoro potpuno podeljena, s tim da je negativno radikalnije i žešće. Naročito loše mišljenje o EU imaju ispitanici iz pograničnih delova Srbije, naročito oni koji kontaktiraju sa Bugarima i Rumunima: "Ma, kakva EU, ne dolazi u obzir. Znamo mi šta je EU, Bugari nam pričaju: 'Braćo Srbi, ne idite tamo, nas su skroz upropastili, sve su nam uništili, ne dajte da se i vama to desi.' Kažu da kod njih svu hranu uvoze iz EU i da je sve plastično i bez ukusa. 'Nemamo šta da jedemo, potrovaše nas. Kod vas je još ukusna hrana', to nam stalno pričaju." "Samo što se ne presele kod nas, toliko im je dobro u EU. Sve restorane i hotele su rezervisali za doček Nove godine, sve su popunili, kažu da im je ovde lepše sve.

Ovo je potencijalno najveća opasnost koja se krije u naoko logičnom kandidovanju i Jeremića i Jankovića (Janković će da hvata ove više levo i građanski orijentisane, a Jeremić one malo nacionalnije – a Boško Obradović one još nacionalnije – posle će, za drugi krug, da se udruže i "sve super"). A čini se da Vučić računa upravo na taj scenario – zvani "Šešelj iz rukava" – i da će intenzivno raditi na njegovom ostvarenju. Realno, bio bi to pretežak šamar za opoziciju, pa i demokratiju uopšte, ukoliko bi – bilo ili ne bilo drugog kruga – prva dva mesta na predsedničkim izborima zauzeo radikalski dvojac. To nije previše verovatno, ali nije ni nemoguće, pogotovo ukoliko se opozicioni kandidati i njihovi simpatizeri međusobno "pokolju" i izgore u međusobnom animozitetu – što se, na neki način, već uveliko dešava po društvenim mrežama.

Taj mračni rasplet bio bi još izvesniji ukoliko bi, recimo, u priču uleteo i Boris Tadić, a pogotovo "Dosta je bilo", kao u ovom trenutku realno najjača opoziciona formacija. (Uopšte, mora se priznati da, uprkos imidžu koji ga prati, Radulović po ovom pitanju vrlo trezveno i racionalno istupa, iako ga ništa nije sprečavalo da i on istakne svoju kandidaturu i tako značajno ugrozi, da ne kažemo ugrobari, oba postojeća kandidata.)

Elem, plediram li ja ovde za jedinstvenog kandidata opozicije? Apsolutno, da. Tvrdim li da to mora biti Jeremić? Zapravo, ne. Samo kažem da on, u ovom trenutku, realno ima najbolje šanse (uostalom, to se vidi i po količini režimskih napada kojima je u poslednje vreme izložen). Do izbora je ostalo više od dva, ili dva i po meseca. Niko ne brani opoziciji da pod hitno sednu i pokušaju da se dogovore, međusobno, kao i sa potencijalnim kandidatima. Neka i jedni i drugi otvore karte, jasno iznesu želje i ambicije, neka angažuju istraživače kojima veruju (ili naprave zajednički pul) i te svoje želje samere političkoj i empirijskoj realnosti. Zna se kako se to radi. I zna se kako se to radilo, na primer, dvehiljadite – kada su Zoran Đinđić i Amerikanci lansirali Vojislava Koštunicu kao zajedničkog kandidata i u istu kolonu postrojili tuce i po opozicionih rogova u vreći. No, Đinđića nema, a Ameri (kao i Rusi) trenutno nemaju ni vremena ni volje da se previše bakću balkanskim političkim zavrzlamama – i zato radije diluju sa već poznatim činiocem, sa kojim, manje-više, znaju na čemu su.

U seriji tekstova objavljenih na ovim stranicama prethodnih godina imao sam nekoliko poenti: 1. Ovu vlast nam sa grbače neće skidati ni Zapad, ni Istok (bez obzira što će, povremeno, njome bivati više ili manje (ne)zadovoljni), jer je – karakterno beskičmena i ideološki amebolika – spremna da svakom pruži ono što traži, samo da je (ga) ostave tu gde jeste, tj. na vlasti; 2. Nemojmo se zavaravati, ova družina neće otići mirno, poput, na primer, Koštunice ili Tadića; 3. S obzirom na odnos snaga i raspoloživih resursa, pravo je čudo što opozicija ovde još uvek postoji, a ne što nije jača, i što snažnije ne ugrožava režim; 4. Ali upravo iz navedenih razloga, ovo malo prave opozicije i ono nešto malo više opoziciono nastrojenog građanstva koje još uvek nije diglo ruke od politike i vere da se u ovoj zemlji nešto može promeniti nabolje, dužno je da se potrudi da prevaziđe svoje sitne strasti, interese i animozitete, i napravi što je moguće snažniji front; 5. Čak i tako, "mi" smo manji i slabiji od "njih". Ali barem taj odnos tada više neće biti ovako neproporcionalan i asimetričan. A onda se može očekivati i krunjenje u protivničkom taboru, kolebanje i pretrčavanje pojedinih oportunista i ziheraša, koji su, onomad, na sličan način "pretrčali" iz D(O)S-ovskih redova. To je, dakle, put. Mučan i neizvestan, ali jedini. I neka niko posle ne kaže da "nije znao", ili da mu nije rečeno. **Đ. V.**

Da li podržavate ulazak Srbije u NATO?	
Da	8.7%
Ne	**80.0%**
nemam stav / bez odgovora	11.3%
Ukupno	100%

Da li podržavate savez Srbije sa Rusijom i Kinom?	
Da	**67.6%**
Ne	17.8%
nemam stav / bez odgovora	14.6%
Ukupno	100%

Sa koje se TV stanice najviše informišete?	
RTS	**33.4%**
TV Pink	**18.5%**
TV Prva	**7.7%**
B92	**7.4%**
N1	4.6%
TV Hepi	3.5%
lokalna TV stanica	2.8%
RT Vojvodina	2.1%
Studio B	1.3%
ne pratim informativni program na TV/ bez odgovora	**18.7%**
Ukupno	100%

Da li koristite internet i koliko često?	
svakodnevno	**49.5%**
nekoliko puta nedeljno	9.9%
ne koristim internet	**40.6%**
Ukupno	100%

Naši ljudi nemaju gde da izađu."...

Oni koji se opredele za ulazak Srbije u EU, takođe se kritički osvrnu na trenutnu situaciju u Uniji, mogući raspad, migrantsku krizu, ucenjivanje Srbije i zaključe: "Ipak smo mi deo Evrope", "Pa moramo tamo, nemamo kud", "Toliko smo čekali, hajde još malo"... Izuzetno je mali broj onih koji bez dvoumljenja kažu "da".

"Kad se tamo dosad nismo najeli, vala i nećemo", "prošao je taj voz, sad je bolje otići na drugu stranu", " stvarno ne znam, i da i ne, mi sve radimo da nas prime, al se oni baš i ne otimaju oko nas", "išla bih i pod sneg ako treba, samo nek mladima bude bolje".

SAVEZ SRBIJE SA RUSIJOM I KINOM

"To je budućnost i tamo nas vole", "obavezno, i Amerikanci će Putinu na noge", "srcem i dušom uvek uz braću", "Putin car". Ali ima i onih koji negoduju zbog povezivanja Rusije i Kine u ovom pitanju: "Zašto ste stavili i Kinu? Ne moramo valjda i sa Kinom, ako želimo sa Rusijom?", "Uvek za Rusiju, ali šta će tu Kina", "Jesam za Rusiju od srca, ali manite me Kineza".

"ZA TOMU I MIRAN SAN VUČIĆA"

Generalno, Vučić i dalje ubira sve komplimente: "nema mu ravna", "ako ima desetka, on je zaslužuje", "briljantan je, ali

»

Kakva je, prema Vašem mišljenju, ova vlast u odnosu na onu do 2012?	
ista	28.4%
bolja	**44.4%**
gora	19.5%
ne znam/bez odgovora	7.7%
Ukupno	100%

Da li, prema Vašem mišljenju, danas živite bolje ili gore nego pre tri godine?	
bolje	14.8%
gore	**40.6%**
isto	**42.2%**
ne znam/bez odgovora	2.4%
Ukupno	100%

Da li mislite da se situacija u zemlji pretežno kreće u:	
dobrom smeru	**34.3%**
lošem smeru	**32.2%**
ni dobrom, ni lošem	24.7%
ne znam/nemam stav	8.8%
Ukupno	100%

mu okruženje nije doraslo njegovim kvalitetima". Toma Nikolić je i dalje najčešće ocenjen osrednje: "ma, nije on loš", "dobro obavlja svoj posao", "nema mu se šta zameriti, ali naravno ne može da sa uporedi sa Vučićem". A ni Dačić takođe ne stoji loše. Mnogi ga stavljaju u isti koš sa premijerom i misle da je ovo trio (treći je Toma) koji "čuda može da napravi". ("Trudi se, i lepo se slaže s Vučićem". "Dobar, dobar je. On, Vučić i Toma su kao jedno".)

Najveće iznenađenje i dokaz kako se iz milosti u nemilost može preći preko noći je pad ocena Vuka Jeremića. Nije to više onaj fini, učeni mladić iz prethodnih istraživanja, mlada nada koja nas dično predstavlja u svetu (maltene kao Nole). Sada ga uglavnom komentarišu loše, odnosno daju mu ocenu sa prizvukom teškog razočaranja: "Mnogo mi je žao zbog tog Jeremića, nešto se tu pomešalo, ne znam je l' istina je l' nije, ali jedinica, dvojka." "Eee, njega sam mnogo cenila, al sad ovo s ovom decom! Zamislite, znao pa ćutao." "Ma isti je kao i ovi pre njega." "Šta on oće, nek se vrati odakle i došo." "Svašta pišu o njemu u poslednje vreme, ne znam šta da mislim, i on me je razočarao."

Pre samo mesec dana sve je išlo u korist Jeremića, mladost, obrazovanje, snalažljivost, veze u svetu, a i to što je vanstranačka ličnost, pa je čak i kod mnogih pristalica SNS-a imao prednost nad Tomom, jer Toma je bio "zreo za penziju", da

Ako bi se sledeće nedelje održali vanredni parlamentarni izbori, da li biste na njih izašli?	
da, sigurno bih izašao	**58.6%**
možda / verovatno bih izašao	18.1%
ne, ne bih izašao	12.3%
ne zna / bez odgovora	11.0%
Ukupno	100%

Ukoliko biste (ipak) izašli na izbore, za koju stranku ili koaliciju biste glasali?	sa neizjašnjenima	bez neizjašnjenih
SNS	**32.5%**	**51.1%**
SPS	**6.9%**	**10.8%**
SRS	**5.0%**	**7.9%**
Dosta je bilo	**4.5%**	**7.1%**
DS	**3.1%**	**4.9%**
Dveri	**2.7%**	**4.3%**
SDS	1.7%	2.8%
SVM	1.6%	2.5%
LDP	1.3%	2.0%
LSV	1.2%	1.9%
JS	1.2%	1.9%
DSS	0.7%	1.2%
ostali	0.9%	1.4%
neće da glasa	**10.6%**	—
ne zna / bez odgovora	**26.0%**	—
Ukupno	100%	100%

"peče rakiju", dobar, ali nesnalažljiv i nedorastao toj funkciji... ALI, evo nam velikog preokreta! Toma sada vodi nad Jeremićem. I to ne zato što se podmladio ili postao obrazovaniji, vispreniji, naučio jezike... već zato što je, u međuvremenu, kampanja odradila svoje. ("Za Srbiju je najbolje da premijer i predsednik budu u dobrim odnosima i da lepo sarađuju." "Pa, ipak, Toma, zbog mira u kući." "Za Tomu, samo zbog Vučića." "Teška odluka, ali ako hoćemo da i dalje napredujemo onda Toma, on se bar ne meša Vučiću u posao." "Ne bi' ja Tomu, ali ako ga Vučić kandiduje, onda ću za njega." "Najbolje neka ostane tu gde jeste, to je ionako protokolarna funkcija, a Vučić nek i dalje vodi državu. On ionako radi za obojicu.")

Indikativno je, međutim, da je čak i ovako ranjeni Jeremić još uvek ubedljivo najbolje ocenjen i najbolje plasiran od svih potencijalnih opozicionih takmaca.

Aleksandar Vučić: "Ma, on treba da bude oba – i predsednik i premijer. Drugi su podmetnuli požar, a on sad vadi kestenje iz vatre." "Čovek, jadan, uopšte ne spava, sve vreme radi za nas." "Ceo svet je pridobio za sebe, sad pravi i onu lepotu od Beograda na vodi." "On je spas za napaćenu Srbiju." "Jebem ga u njegovo poštenje!"

Tomislav Nikolić: "Taman smo ga dovoljno 'nahranili', bolje da ostane, jer je valjda 'sit'. Ako dođe neko novi, ko će njega 'nahraniti'." "Nikolić je jedan umereni političar, sa njim znamo na čemu smo." "On jedini neće smetati Vučiću, ostali će poremetiti miran san premijera." "Navikli smo da nas svuda bruka, nema potrebe sad da ga menjamo."

Vojislav Šešelj: "Šešelj – najnovija Vučićeva mlada." "Taj nema dlake na jeziku, pametan je i obrazovan, sve ono što Srbiji treba u ova teška vremena."

Boris Tadić: "Njegovo je prošlo." "On i njegovi su upropastili Srbiju, pa bi sada još malo. Nikad mu neću oprostiti što je dozvolio bankama da opljačkaju narod."

Saša Janković: "Prvo da mu se tri puta smanji plata, jer ima isto toliko veću platu od premijera." "Pa neće on da radi za tako sitnu lovu, navikao je taj na luksuz." "Nikako ga ne volim, mračan je i ne razumem ga." "On jedini ima hrabrosti da se suprotstavi apsolutnoj vlasti Vučića."

Boško Obradović: "Mlad je, hrabar, patriota, došlo je vreme za takvog čoveka". "Čuje se, dobar, nešto hoće." "Razočarao me je. Taj čovek uvek vrti istu priču, a konkretni rezultati – gde su."

Sanda Rašković Ivić: "Pametna žena, mogu da je vidim na mestu predsednika." "Uplela se u kolo, posrnula, nije istrajala."

Rasim Ljajić: "Dobar čovek." "On i Vučić, ko braća rođena." "On je jedan gospodin čovek i takav Srbiji valja za predsednika."

* * *

Što se parlamentarnih izbora tiče, velika većina misli da ne treba da ih bude ("čemu opet, pa sad su bili"), ali ako ih ipak bude, ne treba imati dileme – ukoliko se ne desi neko čudo, Srbija će opet glasati za Vučića i Srpsku naprednu stranku (ili, kako je mnogi zovu: "Srpsku narodnu stranku").

Što reče jedan čiča s juga: "Ama šta će mu to? Kakvi izbori? On to opet malo oće da se dokazuje na opoziciju, al ne treba mu to."

Ali glasaće i čiča opet za Vučića – "A za koga bi drugo?", pita. ¶

ĐORĐE VUKADINOVIĆ i istraživački tim NSPM

TEOFIL PANČIĆ

Pravda za rakune

Represivni napad na odevanje, šminku ili frizure je atak države na telo pojedinca, dakle neka vrsta silovanja

Ministar prosvete u Vladi Republike Srbije, istaknuti pedagoški mislilac kojem niko osim najbliže rodbine i premijera ne zna ime, pa ću se i ja sada evo poslužiti guglovanjem pre nego što napišem da se zove... Šarčević Mladen, nedavno je imao zapažen verbalni ispad o "učenicama koje se šminkaju kao rakuni", šta god to značilo. Kakva humano-zoološka travestija: spolja rakun, iznutra gimnazijalka! Možda ih je već i nemoguće razlikovati, pa postoji opasnost – ako se nešto hitno ne učini – da naše škole budu preplavljene rakunima. A ako znamo u kojoj zemlji rakuni inače žive, jasno vam je i odakle vetar duva...

Kako god, sve je ovo nezabeleženo u analima srpske prosvete. Doduše, i ovakav je ministar *nezabeležen*, mada je tu bar bilo svakakvih, od legendarnog Danila Ž. Markovića (koji je, veseljak, delovao kao hodajuća reklama za srećnu i samosvesnu neprosvećenost), pa do opskurne Ljiljane Čolić koja je bila lično uvređena idejom da joj je "pradeda bio majmun", pošto je otprilike tako suptilno shvatala Darvinovu teoriju evolucije. Pa je htela da dotičnu malo gurne u stranu, i prednost dadne originalnom naučnom doprinosu po kojem je cela vasiona, uključujući i samu ministarku, stvorena aktom samovolje jednog nepojmljivog pantokratorskog bića, za koje pouzdano znamo jedino da šest dana i noći vredno radi, a sedmog se odmara, valjda uz kombinovane prenose Premijer lige.

Ni po jada da je sve ostalo na nivou jedne bizarne izjave, ali ne: Šarčević je ubrzo *proširio područje borbe*, i sad već evo najavljuje opštu ofanzivu na ovdašnje đake i đakinje, koji se imaju državnom prisilom uterati u nekakve šarčevićevske norme "čednosti" (!) u oblačenju, obuvanju, šminkanju, friziranju etc., a da ni to ne bude dovoljno, ministar najavljuje slične mere i protiv nastavnika i profesora, koji će takođe morati da se upodobe ministarskim filistarskim nazorima, ako žele da sačuvaju posao. Pretpostavljam da je Šarčević već oformio stručni tim koji će ubuduće procenjivati podobnost oblačenja i ukupnog izgleda i profesora i đaka, u čemu bi mu sigurno pomogla i strana iskustva. Da ne bude da nisam konstruktivan nego samo kritikujem, predlažem mu da svoju ekipu pošalje na usavršavanje u sunitsku Saudijsku Arabiju ili šiitski Iran, tamošnji "čuvari revolucije", ili rijadska versko-ćudoredna policija, svakako bi ih mogli podučiti mnogo čemu korisnom. A tu je i hidžab-kreacija Maje Gojković, idealna za ove hladne dane.

Dobro, čemu uopšte sve ovo? Važno je razumeti: ne radi se o incidentu, nego o sistemu; o neizbežnom, dakle, a ne o slučajnom. Šta je u ovoj priči sistemsko? To što se savršeno uklapa u narav, u narativ, u srž "vučićevštine". Naime, cela ideja vladavine ovog čoveka je u zatiranju i poslednjih tragova bilo čije kompetentnosti, kompetitivnosti, individualnosti; pošto ne trpiš nikog ko dobacuje makar i do neke korektne birokratske prosečnosti jer misliš da bi te već i time možda zasenio, moraš se okružiti do nesuvislosti nesposobnim klimoglavcima, anonimusima bez lika i dela, zahvalnim i srećnim što si ih uopšte izvukao iz šešira, mada si mogao isto tako da izvučeš i bilo koga drugog. Evo, zašto niko nije čuo za Šarčevića dok ga nije zaministrilo? Zato što je čovek samo bio direktor privatne škole koju je pohađao Vučićev sin, i to je jedino po čemu je značajan za srpsku prosvetu. Tako se ovde i sada postaje Neko – u politici, u medijima, u prosveti, gde god. E sad, kad si već tamo gde si, nešto valja i raditi (ili bar ispuštati neke javne zvuke), po nečemu se valja i istaći, a kako nemaš nikakvog kapaciteta za nešto ozbiljno i važno, i kako imaš nazore, mentalitet i uostalom domet "direktora škole" (tog najstrašnijeg strašila svakog detinjstva! Radije bismo, sećate se, pristali da nas izriba drug Tito lično nego direktor škole!), onda ti nema druge nego da – u pauzama drndanja vune – zagledaš gimnazijalkama pod kapke.

Može nekome sve ovo da izgleda "beznačajno", ali nije, nipošto nije; kao što to nije bila ni "noćna prohibicija" i slične antiustavne zaumnosti. Sve je to deo *neokonzervativne rekonkviste*, i sve je to namenjeno satiranju i zatiranju ideje i prakse slobodnog i normalnog življenja. E sad, razume se da je tačno da se mnogi ljudi, bilo klinci i klinke ili odrasli, neretko oblače nakaradno i neukusno, ali šta sad s tim?! I to je prateća nuspojava življenja u permisivnom, liberalnom društvu – a nešto se ne sećam da smo se dogovorili da ubuduće živimo u nekom drugačijem društvu. Niko, dakle, nema pravo da vam u tom smislu nameće svoje nazore i praksu, ni kad ste tinejdžer, kamoli kasnije. Ponajmanje u ime "pristojnosti i dobrog ukusa". Pa znate šta, meni je, na primer, baš odbojno kad u letnje doba dlakonogi muškarčići zavilene okolo u onim bermudama i gaćama, ali to je samo moj problem! Mene zato nikada nećete videti *u mudante*, ali nemam pravo da to namećem drugima. Neka provetravaju nožne malje kad toliko vole.

Represivni napad na način odevanja, šminku, frizure i ostalo je pokušaj države da uspostavi nasilje nad telom pojedinca, što će reći da se radi o jednoj vrsti silovanja: moralnog i oralnog, banalnog i analnog. Građanin ima svako pravo da se od toga brani, da ne da na sebe, samim tim i da bez pardona išiba prstiće koji za njegovim telom posegnu bez obostranog pristanka. Valjalo bi da i prstići dvaput porazmisle o tome. ¶

Neuništivi gospodar Bora

Kad već do sada nije, sva je prilika da generalni direktor RTB-a Bor neće ni u doglednoj budućnosti biti smenjen – barem do sledećih izbora koji bi trebalo da budu održani u aprilu. Jer, kako je svojevremeno sam Aleksandar Vučić izjavio o Blagoju Spaskovskom: "Ceo grad zavisi od njega, ceo grad zavisi od RTB-a. Ako on kaže 'morate da glasate na takav način', svi glasaju jer hoće da zadrže posao. Moraju da glasaju za čoveka od koga zavise, jer im on daje platu"

Ako je verovati "Blicu" i njegovom neimenovanom izvoru – a delimično je njihove navode potvrdio i ministar privrede Goran Knežević – Blagoje Spaskovski i RTB Bor, uz još četiri preduzeća u vlasništvu države, imaju obavezu da svakih deset dana (treba li reći kome?) šalju izveštaje o poslovanju. Razlog – naredio premijer, "nakon što je otkrio da su poslovni bilansi tih preduzeća bili štimovani, zbog čega je Vlada imala pogrešnu sliku o stanju u ovim kompanijama", piše "Blic".

Ovog puta, zanemarićemo osnovnu falinku ovog plana – da od čoveka za koga tvrdiš da te je varao i slao frizirane izveštaje, te iste izveštaje tražiš znatno češće i očekuješ da budu tačni – i osvrnućemo se na "lik i delo" dugogodišnjeg direktora RTB-a Bor Blagoja Spaskovskog. "Sosa", kako se u nekim novinama navodio njegov nadimak početkom veka, na veliku scenu se u Bor vratio krajem 2008, kada ga je tadašnja vlada Srbije u sastavu DS-SPS-G17plus postavila za generalnog direktora Rudarsko-topioničarskog basena. Pre toga se u RTB-u Bor zaposlio još 1972, od 1982. do 1990. bio je tehnički direktor borskih rudnika bakra i nemetala, a direktor tog preduzeća je bio u periodu od 1990. do 2000, da bi, kako je pisao "NIN" u februaru 2001, iz SPS-a "pretrčao" u redove Socijaldemokratije, sa još oko 250 članova SPS-a i JUL-a iz Bora. Ovo nije smetalo vladi formiranoj 2008, a i zašto bi, kada ni njenom stožeru, Demokratskoj stranci, nije smetao SPS u vladi. Nije joj smetalo ni više krivičnih prijava koje su podnete protiv "Sose" tokom 2002. i 2003, koje su ga teretile da je zloupotrebio ovlašćenja u privredi, falsifikovao službena dokumenta i oštetio firmu koju je vodio za višemilionske devizne iznose.

STRATEŠKI PR

"Svi procesi koji su vođeni protiv mene završili su se oslobađajućim presudama", odmah je po postavljenju 2008. saopštio Spaskovski, rekavši da je tu došao da kompaniji pronađe strateškog partnera, i da za RTB nije rešenje da ostane u državnom vlasništvu. "Bez strateškog partnera nema budućnosti RTB-a, ulaganja u opremu, u ekološki program, u topionicu. Sve je to ostvarljivo ako se strateški partner bude pojavio, što svi očekujemo. U tom slučaju, biće RTB kao u starim vremenima i zlatnim godinama razvoja. Zato će strateški partner morati najhitnije da investira u savremenu topionicu i nabavku nove rudarske opreme i mehanizacije. Drugo rešenje ne postoji, računajući i pomoć države", izjavio je tada Spaskovski.

Zbilja je Spaskovski pričao lepe priče, kako te 2008. tako i narednih godina, a sve te njegove lepe i zavodljive priče prenosili su mediji, u bezbrojnim PR intervjuima po svim živim novinama. Za RTB i Bor dolaze zlatni dani, iskopavaće se nova nalazišta, bogata-prebogata bakrom i zlatom, obradiće se jalovišta i odatle izvući 150.000 tona bakra, što znači prihod od 600 miliona dolara, neće biti otpuštanja, ali će se pojačati disciplina, proizvodnja će postati efikasnija, iskoreniće se rasipništvo, dok će se troškovi proizvodnje maksimalno smanjiti.

A onda, u februaru 2009, nakon još jedne neuspešne prodaje, stiže vest – država postaje većinski vlasnik RTB-a Bor, a ujedno će država dati garanciju za kredite koji će biti povučeni za izgradnju nove savremene topionice bakra. I, šta kaže novi generalni direktor, onaj isti koji je neki mesec ranije tvrdio da za RTB postoje samo dve opcije – strateški partner ili likvidacija? "Odluka srpske vlade je veliki dan za borski kombinat i Borane", izjavio je tada Spaskovski. Ujedno je tada saopšteno – a valja zapamtiti ovu brojku – da će nova topionica koštati 130 miliona evra.

Tu je već trebalo da se zamisle njegovi poslodavci, odnosno vlada Srbije, ako već kasnije nisu pratili neverovatnu dinamiku obećanja o proizvodnji bakra, koja su pristizala nekoliko puta godišnje. A to je izgledalo ovako: u decembru 2008. Spaskovski predviđa da će 2009. biti proizvedeno 26.000 tona bakra, a da će do 2011. proizvodnja već dostići 60.000 tona. I,

počevši od tada, uporno se ovi planovi prepravljaju – unazad. Tako, u avgustu 2009. Spaskovski kaže da "ćemo ovu godinu završiti sa planiranih 23.000 tona", a početkom 2010. izjavljuje da je 2009. proizvedena 21.000 tona bakra. Tada i menja plan za 2010. godinu – 26.000 umesto prethodno najavljenih 33.000 tona, da bi krajem decembra 2012. saopštio da će u toj godini proizvodnja biti nešto iznad 34.000 tona. Sredinom 2013, Spaskovski saopštava da je 2012. proizvodnja iznosila 27.000 tona bakra. Dakle, od obećanja da će 2011. biti proizvedeno 60.000 tona, stiglo se do toga da je 2012. proizvedeno 27.000 tona.

Sve ovo ne menja nastup Blagoja Spaskovskog u javnosti. Uvek je prisutna samohvala, napomene da je preokrenuo trendove, i od gubitaša postavio RTB na zdrave noge i kompaniju koja pravi profit.

GUBICI KAO USPEH

A onda, u aprilu 2010. iz EPS-a stiže vest kako to zapravo posluju RTB Bor i Blagoje Spaskovski. "Do novembra 2008. (*kada je došao Spaskovski, prim. aut.*), RTB je redovno izmirivao obaveze za struju. Ali, od tada do danas kompanija nije ni dinar platila za električnu energiju." Tu je već postalo jasno šta zapravo znači to oštro rezanje troškova (hvaleći se uspesima, u leto 2011. Spaskovski kaže da su to postigli smanjivši troškove za 32 odsto): ne plaćaj ništa, jer ne moraš, jer si firma u restrukturiranju koja je zaštićena od prinudne naplate. Ovakav način poslovanja će se, uz povremena plaćanja, nastaviti do danas – krajem 2016, isplivao je podatak da je RTB Bor za 11 meseci te godine potrošio struju u vrednosti od oko 4,4 milijarde dinara, a da je EPS-u platio 650.000, odnosno 0,015 odsto utrošene struje.

Kreću i prve kritike. "Spaskovski je prošle godine napravo gubitak u poslovanju od 60 miliona dolara i to predstavlja kao veliki uspeh", saopštio je opštinski odbor DSS-a, upitavši "da li Spaskovski zaista misli da javnost veruje u netačne i prepravljene rezultate poslovanja borske kompanije?" Spaskovski nije reagovao na ove, ali jeste na neke druge kritike: "Reč je o bivšim rukovodiocima RTB-a, koji se okupljaju u jednoj kafanici, reckaju pljeskavice, ispijaju tanke špricere i kritikuju nas koji radimo. Srećom, oni su u manjini."

A onda, u maju 2010, uprkos tome što su mu i Skupština i Upravni odbor RTB-a Bor zabranili da se bavi politikom dok je na čelu kompanije, Spaskovski se našao na prvom mestu liste G17plus pred lokalne izbore. Mesec dana kasnije, cena nove topionice narasta na 175 miliona evra, potpisan je i ugovor i upravo on pomaže Dinkiću, Spaskovskom i G17plus da pobede na lokalnim izborima. Pripomogao je i Boris Tadić, obećanjem da će u novu opremu i istraživanja u RTB-u u narednim godinama biti uloženo 450 miliona evra.

Nakon ovih izbora, Aleksandar Vučić daje možda i najbolji opis budućeg saradnika: "Spaskovski je direktor RTB Bor, i čovek koji drži ceo Bor. Smešno je da je Demokratska stranka, da je režim dozvolio stranci G17plus da se on kandiduje na izborima budući da je direktor firme u kojoj radi više od 6000. Ceo grad zavisi od njega, ceo grad zavisi od RTB-a. Ako on kaže 'morate da glasate na takav način', svi glasaju jer hoće da zadrže posao. Moraju da glasaju za čoveka od koga zavise, jer im on daje platu. Država mu je obezbedila sve moguće privilegije i da vodi ovakvu kampanju. Zloupotrebili su i državne pare i glasove ljudi na nedavno održanim izborima. Ali to nikome ne možete da objasnite. Kome god ispričam tu priču kažu 'pusti sad to', i na tome ostane", rekao je tada drugi čovek SNS-a.

PRELETANJE U NOVO JATO

Fantastične priče se nastavljaju. Na leto 2011. Spaskovski kaže da u 2014. očekuje prihod RTB-a Bor od milijardu dolara, grad Bor, uz pomoć firme obnavlja hotel "Jezero", otvara mali aerodrom i zoološki vrt. Stižu i kritike planova u vezi sa topionicom, to jest da to baš i neće tako »

U maju 2010, uprkos tome što su mu i Skupština i Upravni odbor RTB-a Bor zabranili da se bavi politikom dok je na čelu kompanije, Spaskovski se našao na prvom mestu liste G17plus pred lokalne izbore

Foto: TANJUG

Powered by EUnet HOSTING

Connected by SBB

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inzenjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

EUnet HOSTING

www.eunethosting.com
011 30 10 500

Bulevar Zorana Đinđića 8a
Beograd

SBB SOLUTIONS
pametna rešenja

www.sbbsolutions.rs
Kontakt centar 19966

biti kako tvrdi direktor (od Udruženja inženjera u rudarstvu). Spaskovski i na njih odmahuje rukom – "u toj organizaciji ne vidim nijednog čoveka od struke", kaže.

Sledeća, 2012. je opet izborna, i opet se razbuktava mašta građanima Bora. Pred opšte izbore u maju pojavljuje se informacija da će topionica, sa pratećom fabrikom sumporne kiseline, vredeti 200 miliona evra, a ujedno se najavljuje i nova investicija od 30 miliona evra, i to u obnavljanje rudnika bakra Cerovo. Ništa čudno, osim što je taj isti rudnik Cerovo bio napušten deset godina ranije zbog nerentabilnosti. Iz EPS-a stiže podatak da RTB duguje 4,3 milijarde dinara za struju, a Spaskovski preporučuje "da se ubuduće raspisuju javni konkursi za menadžere javnih, a naročito velikih državnih preduzeća", pošto smatra da je postavljanje kadrova po partijskoj pripadnosti "totalni promašaj" i da "vodi i privredu i javna preduzeća u propast".

No, Demokratska stranka najpre gubi predsedničke izbore, a potom ne uspeva ni da sastavi vladu. Predsednik vlade postaje Ivica Dačić, potpredsednik Aleksandar Vučić. Već u avgustu stiže pismo potpredsedniku vlade: "Sadašnji generalni direktor RTB-a Blagoje Spaskovski, velike kredite od države i dobre prihode od prodaje bakra, čija cena na berzi dostiže rekorde, nemilice rasipa i troši sa svojim tajkunima. Sve se radi bez prave i realne strategije, podređeno ličnom interesu. Javnost o tome malo zna, jer joj se 24 sata dnevno plasiraju 'svetski rezultati' poslovanja RTB-a. Spaskovski će kad-tad otići, njegove firme i tajkuni će uzeti svoje, ali će nama ostati velike promašene investicije i dugovi koje će generacije morati da vrate, ako pre toga ne bankrotiramo. Novembra 2008, kada je imenovan za generalnog direktora, Spaskovski je zatekao oko 580 miliona evra duga. Na tu cifru prvi čovek Bora je do sada dodao više od 400 miliona evra, a nije još ni blizu zaokružio proizvodnju, dok je izbor tehnologije za novu topionicu posebna priča koja će državu koštati duplo više nego što bi to trebalo", piše Vučiću prof. dr Vlastimir Trujić, direktor borskog Instituta za rudarstvo i metalurgiju i potpredsednik Opštinskog odbora DS-a.

No, Spaskovski ostaje tu gde jeste, i već početkom 2013. povlači prve poteze koji će se okončati rušenjem vlasti URS-a u Boru u maju iste godine, kada je smenjen URS-ov predsednik opštine. Odmah potom, u junu, Spaskovski prelazi u SNS i izjavljuje: "Ostvario mi se davnašnji san – da budem član najvećeg, pobedničkog tima", a neki dan kasnije pojašnjava: "Odavno sam odlučio da je moje mesto u SNS-u, još u vreme kad je Vučić počeo da niže uspehe u spoljnoj politici. Ali kad se nedavno okrenuo ekonomiji, e tad me je potpuno 'kupio'. Tako sam postao jedan od vagona u kompoziciji kojom upravlja mašinovođa gospodin Vučić."

"Odavno sam odlučio da je moje mesto u SNS-u, još u vreme kad je Vučić počeo da niže uspehe u spoljnoj politici. Ali kad se nedavno okrenuo ekonomiji, e tad me je potpuno 'kupio'. Tako sam postao jedan od vagona u kompoziciji kojom upravlja mašinovođa gospodin Vučić"

IZNENAĐEN I ZAPREPAŠĆEN

Negde u to vreme se javljaju informacije da je investicija u novu topionicu već prešla 260 miliona evra, a pola godine kasnije, u decembru 2013, na pitanja poslanika "zbog čega je Vlada umesto prvobitnih 100 miliona evra namenjenih za borsku topionicu na kraju potrošila čak 300 miliona evra", Mlađan Dinkić u Skupštini Srbije odgovara da je "za sve loše što je urađeno u basenu Bor kriv upravo direktor Spaskovski". Tu negde oko nove godine Spaskovski je snimljen kako na "pasja kola" psuje tadašnjeg ministra Radulovića, a dan pred izbore 2014, kako pišu mediji, "Sosa" je za stalno zaposlio 500 radnika u RTB-u Bor.

U februaru 2016, kad već ima dobranih 67 godina, Spaskovski izjavljuje da je sledeći korak u sređivanju stanja u RTB-u "da svi koji imaju 39, 40 i više godina radnog staža, uz otpremninu, trajno napuste posao i sa primljenom naknadom sačekaju ispunjenje potrebnog uslova za penziju, 65 godina života", a na poziv Sindikata rudara Srbije da država smeni menadžment kompanije, Spaskovski odgovara: "Prava meta nije ni RTB 'Bor' ni ja, odnosno ne samo RTB i ja, već pre svega Vlada Srbije i Aleksandar Vučić."

Uprkos tome što konsultantska kuća Mekinsi, nakon detaljne provere stanja, utvrđuje da za loše stanje u RTB-u Bor nije kriva samo cena bakra na berzama, već i loše rukovođenje kompanijom, Spaskovski ostaje na svom mestu – jedino što će se desiti ovim povodom jeste "zaprepašćenje" predsednika vlade Vučića, kada je krajem godine "saznao" da RTB Bor godišnje gubi 100 miliona evra.

Pred aprilske izbore 2016, Spaskovski je snimljen kako kači plakate SNS-a na privatni posed, a na upozorenje jedne žene da to ne radi, Spaskovski ju je izvređao u svom stilu ("nemoj da te gađam telefonom, lajavice jedna, m'rš, pogle' kako si ružna"), poručio da ga tuži i rekao joj da se zove Marko Petrović.

Leto 2016. je donelo UPPR RTB-a Bor, kojim se ovoj kompaniji oprašta 900 miliona evra duga, i koji je, prema mišljenju Fiskalnog saveta, potpuno nerealan, jer, ugrubo, nema ništa od RTB-a bez promene poslovanja, što UPPR ne predviđa. Kraj godine je doneo već pomenuto "zaprepašćenje" Aleksandra Vučića, nakon čega je po ko zna koji put obećao otpuštanje direktora državnih firmi koje loše posluju.

Blagoje Spaskovski je i dalje generalni direktor RTB-a Bor. Budžet za 2017. godinu je predvideo 20 milijardi dinara poklona za ovu kompaniju, pošto je jasno da ne može samostalno da posluje. Poslednja vest, iz lista "Danas", glasi: "Zbog strahovlade i psihičkog maltretiranja koje mu priređuje direktor RTB-a Bor Blagoje Spaskovski, Zoran Kušljugić je 16. januara u sedam sati počeo štrajk glađu – na minus devet, ispred direkcije preduzeća u kom radi 32 godine." ¶

RADMILO MARKOVIĆ

ŠTENDERAJ je nova linija majica čijom kupovinom pomažete opstanak Liceulice fonda, a ujedno sebi pribavljate unikatan komad odeće na kome će vam svi zavideti.

Svaka ŠTENDERAJ majica ima svoju priču, nosi svoju poruku. Nastale su tako što su nam naši prijatelji umetnici, poklonili svoje ilustracije, a za ostalo smo se snašli sami. Svaka kupljena majica, to je novi broj magazina Liceulice, to je još posla i zarade za naše prodavce.

Majicu s izabranom ilustracijom možete naručiti preko Facebook stranica Liceulice i Štenderaj, ili preko mail adrese donacije@liceulice.org. Cena majica je 1700 dinara.

Heroj, a ne izdajnik

Beogradu je bio kriv jer je spasao 280 vojnika JNA i odbio da ubija civile. Zagrebu je zgrešio jer je legitimno branio napadnutu kasarnu. Šta je zgrešio Ljubljani, nije jasno. Za pošten svet, Vlado Trifunović će ostati upamćen kao simbol modernog junaštva i modernog mučeništva

General JNA u penziji Vladimir Trifunović ostaće zapamćen u našoj nesrećnoj i uglavnom sramotnoj istoriji krvavih devedesetih godina po dva osnova. Kao prvo – i manje važno, na kraju krajeva – kao oficir koga su sudski gonila tri režima i tri zaraćene strane: Jugoslavija (prvo SFRJ, a zatim i SRJ); Hrvatska i na kraju Slovenija. Više puta osuđivan, čak i pravosnažno, jednom aboliran (u retkom nastupu stida tadašnjeg srbijanskog režima), a dva postupka okončana su njegovom smrću. Dok su oni koji su ga gonili, kolege generali, sedeli u vilama po "Cvećari", Vlado Trifunović poslednjih je šesnaest godina života – osim po pritvorima – živeo u jednosobnom stančiću, jednokrevetnoj hotelskoj sobi zloglasnog hotela "Bristol", poslednjeg utočišta brodolomaca bivše JNA koji nisu na vreme preplivali kome je trebalo i to im nikada nije bilo oprošteno.

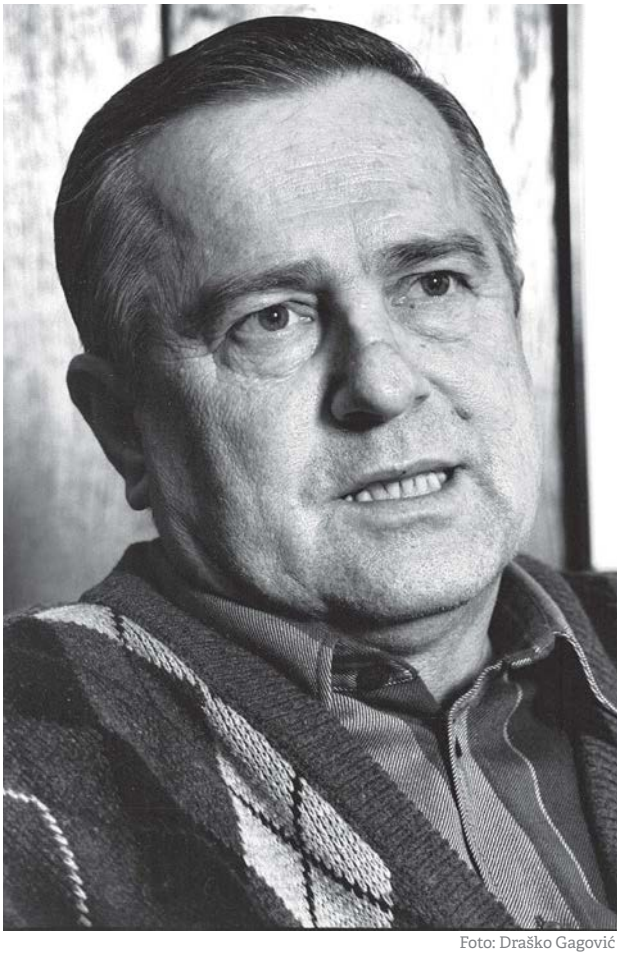

Foto: Draško Gagović

Drugi i mnogo važniji osnov po kojemu ćemo ga pamtiti jeste postupak zbog kojega je i dopao svoje kalvarije. Septembra meseca 1991. on je, kao komandant Varaždinskog korpusa umiruće JNA, uspeo teškim i opasnim pregovorima sa hrvatskim oružanim snagama da izvede oko 280 oficira i vojnika pod svojom komandom iz opkoljene kasarne i da ih sve žive i zdrave vrati kućama, odbio je da ruši stari barokni grad Varaždin i da ubija civile, ali mu Hrvatska nije oprostila nekoliko incidenata oko kasarne kada su njegove jedinice pucale u legitimnoj samoodbrani po svim pravilima ratovanja.

Beogradska strana nikada mu nije oprostila što je preživeo i spasao tih 280 vojnih lica. Bio je izvikan za "izdajnika", pljuvan javno, a privatno mu je bilo hladno saopšteno da se od njega i njegovih ljudi očekivalo da izginu, a ne da se izvuku iz opasnog i pretećeg obruča. General Momčilo Perišić pričao je da je nosio ručnu granatu sa sobom za slučaj da sretne Trifunovića. Optuživan je da je hrvatskim snagama predao "velike količine tenkova i naoružanja" (što se i danas ponavlja), ali jako malo medija javilo je tada (a zaboravljaju danas) da su Trifunović i njegovi ljudi onesposobili koliko su mogli tenkova, oklopnih vozila i ostalog materijala. Ispuštali su ulje iz tenkovskih i drugih motora i ostavljali ih da rade dok ne zaribaju; testerisali su topovske cevi donekle, pa ih onda zamazivali bojom da se ne vidi; itd.

General Trifunović, dakle, bio je Beogradu kriv zato što on i njegovi ljudi nisu herojski izginuli; kriv je Zagrebu što je uopšte bio tamo i odbijao ono malo napada na kasarnu; zbog čega je kriv Ljubljani – nije jasno, jer je tokom tog smešnog i dogovorenog rata u Sloveniji bio ili odsutan ili bez komandne odgovornosti. Uostalom, ceo taj cirkus bio je gotov za tren oka, sa minimalnim žrtvama i štetom, tako da se ne vidi kome je Trifunović i za šta bio kriv.

Kad odbijemo Zagreb i Ljubljanu – što je vidljivo na prvi pogled (kako da ga tuže zato što nije srušio Varaždin?) – ostaje nam Beograd. Beogradu je Vlado Trifunović bio i ostao kriv zato što nije poginuo i zato što je spasao 280 svojih potčinjenih iz situacije inače bezizlazne. Mogao je on da ruši Varaždin, bez ikakve nade za pomoć JNA koja je bila predaleko i preslaba, pa da na kraju podlegne hrvatskim snagama koje su ga opsedale na način gerilski, strpljivo i čekajući da mu ponestane hrane, vode, goriva i na kraju municije. Nije imao šanse. To bi bio taktički pogled na stvar.

Moralni pogled mnogo je gori: generala Trifunovića izvikali su za "izdajnika", zatvarali ga, sudili ga, abolirali, pa ponovo sudili samo u Beogradu. Hrvatska mu je odvalila 15 godina u odsustvu, po običaju bez razmišljanja; zašto? Zato što nije srušio Varaždin? Valjda. Slovenija ga je optužila nekako preko volje i nije nešto insistirala, svesna da nema zašto.

Imamo, dakle, situaciju u kojoj je čovek godinama optuživan samo zato što je spasao sve svoje oficire i vojnike iz situacije inače bezizlazne i kobne. To mu nisu oprostili nikada davaoci tuđe krvi i "patrioti" ispod Jorgan planine.

Neka mu je slava. ¶

MILOŠ VASIĆ

Pravnici kao uslužna delatnost

Prava pozadina sukoba u Advokatskoj komori Beograda jeste da vlast pokušava da "podjarmi" advokaturu i izbaci njenu ustavnu ulogu

Foto: Marko Rupena

Foto: FoNet/Zoran Mrđa

One 2014. godine činilo se da je advokatska profesija jedinstvena u obrani svojih interesa: njihov višemjesečni "štrajk" zbog spornog prenošenja dijela advokatske nadležnosti na notare urodio je (relativnom) pobjedom. Činilo se tada mnogima da je advokatura ostala jedna od rijetkih oaza u društvu koje se organizirano mogu suprotstaviti samovolji vlasti.

Idila nije dugo trajala. Naprotiv, kao da je produbljena ona pukotina iz 2011. godine, kad je na čelo Advokatske komore Beograda izabran advokat Slavko Jelovac i novi Upravni odbor. Prethodni i danas još aktualni predsjednik AKB Slobodan Šoškić tvrdio je tada da je novo rukovodstvo konstituirano iako njemu i prethodnom Upravnom odboru u trenutku izbora još nije istekao mandat. Priču su okončali Viši i Apelacioni sud u Beogradu, poništili izbore i tako advokat Šoškić ostao na čelu AKB.

Slike koje smo tada gledali sa zaprepaštenjem – policiju u prostorijama Komore u Dečanskoj ulici u Beogradu – ponavljaju se i ove, 2017. godine, nakon višegodišnjih sukoba, ne samo unutar AKB, već i na nivou cijele (krovne) Advokatske komore Srbije koja je u nekovrsnom limbu i kojoj zbog svojih interesa članarinu već poduže vrijeme ne uplaćuju ni Advokatska komora Vojvodine, niti AKB; ova druga, valja znati, ima najveći broj članova, kao i delegata koji biraju i organe krovne organizacije, koja također – zbog stanja u AKB – ne može održati već neophodne nove izbore. (I u odnosima AKS–AKB uredovali su sudovi, a presude su tumačene – kako je to i slučaj u pravničkim poslima – na vrlo različite načine, ali to je već druga i duga priča.)

DATUMI I USTAVNI SUD

A od izbora u AKB već mjesecima nema ništa: Upravni odbor je u oktobru 2016. godine donio odluku da će se Skupština održati 3. decembra. Na njoj je, kako je najavljeno, trebalo izabrati advokate za gotovo 150 funkcija (predsjednik, potpredsjednik, novi UO, disciplinski organi itd.), a u tom trenutku se – kako su to konstatirali advokati na sajtu Bolja advokatura – govorilo o skoro 500 advokata koji su se kandidirali za neku od tih funkcija.

U međuvremenu, Ustavnom sudu Srbije podneseno je više inicijativa za ocjenu ustavnosti i zakonitosti više odredbi netom, u septembru 2016. godine, usvojenog Statuta AKB, čije usvajanje također nije prošlo bez trzavica), da bi Ustavni sud 24. novembra prošle godine donio rješenje o pokretanju postupka za ocjenu ustavnosti i zakonitosti odredbe iz člana 34 Statuta.

E sad, kako to konstatira advokat Jovica Đ. Todorović (boljaadvokatura.com), tri su problematične odredbe Statuta u fokusu: "Prva je odredba člana 34 stav 2 koja propisuje da pravo da bira i bude biran na funkcije i u organe AKB nema advokat koji ima zasnovan radni odnos u advokatskom ortačkom društvu, a nije njegov član. Druga je odredba člana 34 stav 4, koja propisuje da Izborna komisija utvrđuje Jedinstveni birački spisak advokata na osnovu podataka iz službene evidencije Komore 'i drugih prikupljenih podataka'. I treća je odredba člana 34 stav 5, koja propisuje da su ortačka advokatska društva dužna da Izbornoj komisiji dostave spisak advokata koji imaju zasnovan radni odnos u advokatskom ortačkom društvu, a nisu njegovi članovi."

Todorović zaključuje: "Ustavni sud nije pokrenuo postupak ocene ustavnosti i zakonitosti onih odredbi Statuta na osnovu kojih je sazvana izborna Skupština AKB", nego je riječ da će se Ustavni sud baviti samo pitanjem jedinstvenog biračkog spiska na osnovu "drugih prikupljenih podataka" osim službene evidencije Komore.

PREDSEDNIK I PROTIVKANDIDAT: Slobodan Šoškić i Vladimir Gajić
Foto: Miloš Miškov

PROFESIJA (NE)ADVOKAT

A problem je, u stvari, sljedeći: na brzinu doneseni Statut AKB je propisao da ne mogu biti birani niti birati organe komore advokati koji rade u ortačkim društvima, iako su upisani u Imenik advokata (bez toga ne bi mogli ni raditi u tim društvima), čemu se protivi veliki broj advokata. Za dobijanje perspektive, kako je navela advokatica Jelena Vučković (isti sajt), prema javno dostupnim podacima u Beogradu postoji 35 advokatskih ortačkih društava, te konstatira: umjesto da AKB obustavi primjenu svog jedinstvenog biračkog spiska s kojega je brisano oko 150 advokata "za koje je Izborna komisija našla da su u faktičkom radnom odnosu sa advokatskim ortačkim društvima, i to na osnovu 'drugih prikupljenih podataka', jer komora o tome nema službenu evidenciju", UO AKB odbija da sazove Skupštinu AKB, pravdajući to čekanjem na Ustavni sud Srbije, čije su odluke "konačne, izvršne i opšteobavezujuće", kako je to obrazložio aktualni predsjednik AKB Slobodan Šoškić odlažući održavanje Skupštine AKB zakazane za 21. januar.

Prošloga tjedna, sedam od 15 članova aktualnog UO AKB (uz jedan uzdržani glas i uz podršku velikog broja prisutnih advokata) donijelo je odluku da se Skupština održi 19. februara, ali odluku ne priznaje advokat Šoškić: kaže, on i još dva člana UO sjednicu su napustili, a bez njega nema nastavka sjednice, kako je to izjavio gostujući na jednoj televiziji sa advokatom Vladimirom Gajićem, jednim od osam advokata koji su se kandidirali za Šoškićevu fotelju; deveti je sam Šoškić, koji je tu već sedam godina, s izuzetkom onog intermeca početkom 2000-ih.

USLUGODAVATELJI

Dok sukobi traju i dok se pričaju različite priče o suštini advokature (i da li su klasične kancelarije ono ispravno, a ortačka društva i njihovi advokati ono što to ispravno narušava), u pozadini stoji ono na što već neko vrijeme upozoravaju advokati Gajić, Todorović i drugi: da je, u stvari, riječ o tome da vlast pokušava "podjarmiti" advokaturu i izbaciti njenu ustavnu ulogu.

Nije to puhanje na hladno, jer će pitanja vezana za advokaturu u pregovorima Srbije sa EU biti razmatrana u okviru Poglavlja 3 – Pravo poslovnog nastanjivanja i sloboda pružanja usluga, a ne u okviru Poglavlja 23 – Pravosuđe i osnovna prava, niti u okviru Poglavlja 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost. Točnije: iz sadašnje ustavne pozicije slobodne profesije koja pruža pravnu pomoć, advokatura ide u sektor usluga, upozoravaju pojedini advokati. Da bi se uvjerili da nisu na krivom tragu, trebamo pogledati Predlog zakona o uslugama, u čijem članu 3 se kaže da se taj zakon ne primjenjuje na "oblast krivičnog prava". Taj je predloženi zakonski tekst već je u skupštinskoj proceduri i valja očekivati da će ga ona napredna mašinerija upravo takvoga i izglasati.

Dakle, samo advokati krivičari mogu odahnuti (uz njih i javni bilježnici i izvršitelji, doduše), a ostali?

Jer, sva je prilika da će taj prijedlog koji će i advokate dovesti na korak da budu "pružatelji usluga" biti izglasan prije nego što beogradski advokati uspiju održati svoju Skupštinu i potom Skupštinu Advokatske komore Srbije.

Od te slobodne profesije, onako kompaktne u vrijeme "štrajka", ipak se više očekivalo. ¶

TATJANA TAGIROV

Godina inovacija u Delta Holdingu

Delta Holding je u 2016. godini ostvario ukupan prihod od 49,47 milijardi dinara, a EBITDA iznosi 4,4 milijarde dinara. Najveći udeo u prihodu imaju Delta Agrar (54 odsto) i Delta DMD (29 odsto). U budžet Republike Srbije kompanija je uplatila 10,16 milijardi dinara.

Tokom prošle godine, u okviru više od 400 humanitarnih akcija, dodeljeno je preko milion i šest stotina hiljada evra. Najznačajnija investicija kompanije od skoro 50 miliona evra je izgradnja hotela InterContinental u Ljubljani čije se otvaranje planira u septembru. Deltinim hotelima pridružili su se Holiday Inn i Belexpo centar, a Crowne Plaza zabeležila je rekordnih 100.000 noćenja. Delta Auto grupa u prethodnoj godini zabeležila je rast prihoda za više od 10 odsto, a Delta Transportni sistem preko 20 odsto čemu je doprinelo pružanje usluga međunarodnog transporta u čak 36 zemalja.

- Delta Auto grupa na tržište Srbije uvodi električne modele BMW i3, BMW i8 i hibridna vozila, otvara BMW servis za vozila starija od 6 godina i predstavlja nove BMW, MINI i Honda modele.
- Delta Agrar planira investicije od skoro 40 miliona evra, što je dvostruko više nego prošle godine, a novitet je podizanje zasada pod trešnjom u okolini Zaječara sa najsavremenijom tehnologijom koja podrazumeva gustu sadnju, sistem za navodnjavanje i prihranu "kap po kap" i zaštitnu mrežu.
- DTS uvodi novu uslugu železničkog transporta i otvaranje novih linija zbirnog drumskog transporta za Nemačku i Austriju. U planu je i proširenje poslovanja na tržište Slovenije.
- Dve najveće planirane investicije Delta Real Estatea su šoping-centri Delta Planet Beograd vredan 200 miliona evra i Delta City Banjaluka vredan 70 miliona evra. Novi šoping-mol u glavnom gradu Srbije obezbediće više od 4000 radnih mesta.

U KANDŽAMA POLITIČKIH ELITA

U pokušaju da odgovore na pitanje šta je Balkan i šta bi trebalo da bude, učesnici tribine koja je održana u Preševu bili su prilično pesimistični, a kada je reč o odnosima Srba i Albanaca na jugu Srbije, saglasni su u tome da oni danas ne postoje i da su bili intenzivniji čak i u vreme ratnih sukoba na Kosovu

Vikend koji je za nama obeležio je, između ostalog, voz; populistički voz, čija je unutrašnjost oslikana freskama, a spoljašnjost na 21 jeziku poručuje da je Kosovo Srbija. Ova "crkva na šinama" trebalo je u subotu da stigne od Beograda do Kosovske Mitrovice. Međutim, njegova poslednja stanica, pre povratka u Beograd, bila je Raška. Tu je, na poslednjoj stanici pre administrativnog prelaza sa Kosovom, zaustavljen. Premijer Srbije Aleksandar Vučić doneo je takvu odluku, kako bi se, prema njegovim rečima, sačuvali životi ljudi i sprečili sukobi širih razmera. On je rekao da su Albanci i specijalne snage pokušali da miniraju deo pruge i da su na administrativnu liniju poslali svoje jedinice, da uhapse putnike i mašinovođu.

Odluku o tome hoće li voz nastaviti planiranom rutom, premijer Vučić saopštio je na konferenciji za novinare. Nakon premijerovog obraćanja, putnici su autobusom prevezeni do Kosovske Mitrovice, a voz se uputio nazad, ka Beogradu.

"Specijalne snage Albanaca pokušale su deo pruge da miniraju, poslate su i jedinice ROSU na sever", rekao je premijer Aleksandar Vučić i dodao da je iz mesta Lužane samo od Albanaca sastavljena jedinica poslata sa dugim cevima na Jarinje, gde je trebalo da sačeka voz, uhapsi mašinovođu i putnike, i time dovede do velikih sukoba.

Svi oni koji nisu bili upoznati sa izgledom voza i namerom da stigne od Beograda do Kosovske Mitrovice, možda su, gledajući vesti za vikend, pomislili da je Srbija ponovo u ratu.

Predsednik Srbije Tomislav Nikolić izjavio je, posle sednice Saveta za nacionalnu bezbednost, koja je održana u nedelju, da je dan, kada je voz iz Beograda za Kosovsku Mitrovicu zaustavljen u Raški iz bezbednosnih razloga, bio na ivici sukoba.

"Jučerašnji dan je bio na ivici sukoba sa privremenim institucijama u Prištini. Pojavljivanje jedinica ROSU bio je znak da Albanci žele rat", rekao je Nikolić.

Poslednja dešavanja u srpsko-albanskim odnosima potvrdila su zaključke tribine "Tačka susreta", koja je krajem decembra održana u Preševu. Sagovornici su se tom prilikom složili da Balkanom vlada politički populizam, koji vodi samo u dalje sukobe, bez realnih očekivanja da je moguća potpuna normalizacija odnosa, uprkos brojnim tačkama koje spajaju narode koji na ovom prostoru žive. Konzervativne politike i autoritarne vlasti u zemljama regiona, umesto pod velom pomirenja, samo produbljuju sukobe. Jedan od zaključaka razgovora jeste i da na prostoru na kom živimo konstantno postoji sukob, bez obzira na to što zvanično vlada mir.

U poslednjem u nizu razgovora u okviru projekta "Tačka susreta", o tome šta je Balkan, šta o njemu pričaju i šta bi trebalo da bude, razgovarali su novinar i pisac Idro Seferi, glavni urednik "Vranjskih novina" Vukašin Obradović i predstavnik Odbora za ljudska prava iz Preševa Belgzim Kamberi. Njih je kroz razgovor vodila pomoćnica glavnog urednika nedeljnika "Vreme" Jovana Gligorijević.

Tribinom u Preševu završen je projekat koji je, u saradnji sa Forumom ZDF i Fondacijom za otvoreno društvo, tokom 2016. godine sproveo nedeljnik "Vreme", a prethodni događaji održani su u Beogradu, Prištini, Skoplju, Tirani i Podgorici.

Ideja projekta bila je da u prvi plan stavi sva ona polja na kojima su narodi na Balkanu sve vreme sarađivali i sve one koji se nikada nisu sukobljavali i da, na malo drugačiji način od uobičajenog, govori o pomirenju.

S tim u vezi, kao ključna oblast u kojoj saradnja postoji i nikada nije dovedena u pitanje, prepoznata je kultura. Kulturna saradnja nikada nije prestajala tokom trajanja sukoba, osim u situacijama kada iz bezbednosnih razloga nije bila moguća.

"Zbog toga što su svi ti ljudi sve te godine izdržali nesukobljeni i neposvađani, njihovu saradnju i rezultate želeli smo da, kroz ovu seriju tribina, stavimo u društveni, sociološki, istorijski i politički kontekst", rekla je, otvarajući razgovor, Jovana Gligorijević.

Fotografije: S. Ristić

ŠTA JE BALKAN

"Balkan je sredina koja nema posebnu formu, niti posebnu sadržinu", kazao je Idro Seferi. "To je prostor u kome se mnogi ljudi trude da stvaraju nešto, međutim gotovo nikad u tome ne uspevaju. Moj utisak je takav, s obzirom na to da većina ljudi na Balkanu, bilo da govorimo o geografskom ili političkom prostoru, nema ideju gde i kako živi, imajući u vidu veliki politički pritisak."

Seferi smatra da sva društva na Balkanu, pod uticajem politike, nemaju osnova za normalnu saradnju, te da se to može uočiti iz ambicija za političko pomirenje između Albanaca i Srba, kao i iz situacije u kojoj se nalaze Hrvatska i Slovenija.

"Kulturne sličnosti su nebrojane, ali ne mogu se uočiti zbog one grupe ljudi koja nema nikakav interes da se situacija menja", rekao je Seferi i dodao da u regionu ne postoje politička volja ni želja za političkom saradnjom.

Prema rečima Vukašina Obradovića, Balkan je jedna jedinstvena istorijska i kulturna celina. "Bez obzira na političke, nacionalne, verske podele, ratove i sve ono što smo preživljavali u poslednje vreme, bežeći jedni od drugih ili približavajući se, u zavisnosti od okolnosti kojima smo okruženi, bez obzira na sve naše razlike i insistiranja na tim razlikama kao potvrdi nacionalnog identiteta, Balkan ostaje jedinstvena kulturna zajednica. Koliko smo toga svesni i koliko to želimo da priznamo, pitanje je koje svako mora sam sebi da postavi."

Obradović smatra da kultura jeste tačka dodira, ali i to da su političari svesni da ih je oduvek najviše ugrožavala upravo kultura. "Ona ugrožava njihovo viđenje Balkana, kao prostora na kome žive primitivna, varvarska, međusobno sukobljena plemena, u kojima su oni glavni igrači. Kad god se pojavi neki integrativan faktor, političari kulturu vide kao najvećeg protivnika, jer kroz nju na površinu izbijaju sve naše nebrojane sličnosti."

Balkan je za Vukašina Obradovića zajednički kulturni prostor, u kome ima mnogo sličnosti, a kultura ostaje početni korak ka normalizaciji ovog područja. On dodaje da, sa druge strane, političari, svesni toga, rade sve kako bi sprečili kulturno zbližavanje.

Odgovarajući na pitanje šta je Balkan, Belgzim Kamberi smatra da pre toga treba upitati da li Balkan postoji. Prema njegovim rečima, Balkan može postojati kao geografska i kulturna celina, ali je pitanje šta se podrazumeva pod tim da je neko Balkanac u političkom i socijalnom smislu.

"Na Balkanu se opaža stigmatizacija, stereotipi, ne samo unutar ovog prostora, već i oni koji o njemu postoje van. Mnogi su nastali još u 18. i 19. veku, zbog potrebe odbrane Zapada", smatra Kamberi. "Mi smo mnogo stigmatizovani unutar sebe. Imigracije naroda donele su na ovaj prostor i nove kulture. Balkan danas ima veći diverzitet nego čitava Evropa, bilo da je reč o kulturi ili religiji. Mi se razlikujemo prema religiji, muzici, tradiciji... Unutar ovih društava postoji nekoliko podidentiteta, koji se integrišu u opšti identitet. Ja ne volim da to nazivam balkanstvom, jer u sociološkom smislu ne znam šta znači Balkan i šta se pod pojmom Balkanac podrazumeva."

Svoju tvrdnju uporedio je sa formulacijom Istoka i Zapada. Kako je rekao, u sociološkom i političkom smislu nije poznato šta su Istok i Zapad, nema pravih definicija, već je reč o kulturnim i civilizacijskim paradigmama, koje često dobijaju rasističke i fašističke konotacije. "Ono što na Balkanu nije uspelo tokom postkomunizma, deli nas, a nismo uspeli ni da porazgovaramo dovoljno o stvarima koje nas čine različitim. Populizam ih konstantno pojačava, a te razlike nisu uspele da postanu harmonične sa onim što nam je zajedničko. Ne treba da stvaramo netačnu sliku o Balkanu. Mi imamo suštinske razlike, o kojima ne želimo da razgovaramo. Sve dok ne diskutujemo o njima, nećemo ih ni prevazići." »

Foto: Igor Salinger

ZAJEDNIČKI PROJEKTI

Urednik "Vranjskih novina", Vukašin Obradović podsetio je da su one osnovane 1994. godine i da su tada bile možda jedini medij u Srbiji u kome je objavljeno šta traže Albanci sa juga Srbije. "Predistorija ovih novina prožeta je pokušajima da dođe do dijaloga između Srba i Albanaca, što je ključni problem", kazao je Obradović. On je podsetio i na projekat zajedničkih novina, redakciju Hapi-Korak, koja je nastala kao posledica atmosfere i načina na koji se na jugu Srbije tada živelo. Ona se razlikovala od svih kasnijih projekata po tome što je bila jedinstvena redakcija u kojoj su radili Srbi i Albanci. U ovim novinama radili su i Obradović i Kamberi. "Redakcija je radila tri godine i izdavali smo iste tekstove na srpskom i albanskom jeziku. Tih godina imali smo češće i više međusobnih kontakata, a redakcija je bila njihov proizvod", rekao je Obradović, ukazujući na to da je sada manje saradnje i kontakata između Srba i Albanaca na jugu Srbije nego što ih je bilo devedesetih godina.

"Žao mi je što sada nema takvih projekata na mikro nivou. Oni postoje na nivou Beograda, Prištine, Srbije, Kosova. Mnogo organizacija radi kulturnu razmenu na nivou tih gradova, ali na jugu Srbije takve nema. Čini mi se da smo ovde svedoci regresije u odnosima između dva naroda, čak i kada je u pitanju kulturna saradnja", ističe Obradović.

Foto: Tanjug

Foto: Tanjug

NA RASKRSNICI SVETOVA: Preševo

Uspeh politike tokom 2016. godine ogleda se u tome što su se svi narodi u regionu dodatno udaljili, smatra Idro Seferi. "Moram da primetim da u Beogradu ne postoji škola umetnosti i niz umetnika, već su svi individue, što pokazuje da naša društva nemaju dušu za umetnost, već koristimo uspeh individua da pokažemo kako imamo nekakvu kulturu, koje zapravo nema. To je uglavnom problem. Ja ne vidim nikakav pomak u odnosu na ranije periode, imajući u vidu da su mediji ponovo stavili šlemove. To ne ostavlja nadu ni za kakvu promenu. Stalno se vraćamo u doba spasavanja Jugoslavije, dok Velika Britanija, s druge strane, napušta EU, a predsednik Amerike postaje Donald Tramp. Naš problem je to što ne shvatamo realnost."

Koreni opadanju nivoa kulture i kulturne saradnje su u tome što su socijalni populizam i konzervativne politike učvrstili neznanje, smatra Kamberi. Prema njegovim rečima, kulturno ujedinjenje naroda Balkana propali je projekat, jer u kulturama svih zemalja dominiraju konzervativni krugovi. "Neoliberalne politike doprinele su da se marginalna područja udaljavaju. Ja mislim da tehnologija i globalizacija neće približiti ljude. Na Balkanu smo bili regresivni, a na terenu svakodnevno jačaju konzervativizam i duh nacionalizma. To je prva faza totalitarizma. Smatram da na Balkanu više nema progresivnog duha. Nekoliko faktora uticalo je na to i mi smo upravo zbog nedostatka suočavanja sa prošlošću i propali. Bez upiranja pogleda u istinu, besmisleno je predstavljanje budućnosti. Potrebno je da razgovaramo. Unapređenja odnosa nema bez pomirenja i izvinjenja. Mi se nismo međusobno suočili u posleratnom periodu i sada smo u situaciji da u svim balkanskim državama vladaju autokrate. To će učiniti dodatnu dekulturizaciju među zajednicama i možda dovesti do nekog narednog sukoba."

Iako je bilo pokušaja da civilno društvo i kultura približe ove narode, oni u tome nisu uspeli, a prema Kamberijevim rečima, univerziteti i intelektualci treba da se uključe u ovaj proces, te da se prepozna uloga akademske zajednice i institucija u ovom procesu.

"Ono što na Balkanu nije uspelo tokom postkomunizma, deli nas, a nismo uspeli ni da porazgovaramo dovoljno o stvarima koje nas čine različitim. Populizam ih konstantno pojačava, a te razlike nisu uspele da postanu harmonične sa onim što nam je zajedničko. Mi imamo suštinske razlike, o kojima ne želimo da razgovaramo, a sve dok ne diskutujemo o njima, nećemo ih ni prevazići" – Belgzim Kamberi

POPULISTIČKI REČNIK POMIRENJA

Vladajuće elite proširile su populizam u svim segmentima, dok su antipopulistički i antifašistički krugovi marginalizovani, i takva bi u jednoj Kamberijevoj rečenici bila politička slika Balkana.

"Vlast u Srbiji danas je mnogo totalitarnija nego za vreme Miloševića", smatra on. "U Skupštini je za vreme Miloševića bilo više progresivne opozicije nego u današnjoj Skupštini Srbije. Sada je gore, jer su kulturne i progresivne snage mnogo »

slabije. Jugoslavija je bila zatvorenija država, ali je bilo ekonomije i industrije. Danas, u situaciji u kojoj nema industrije i razvijene privrede, a nezaposlenost je visoka, sve se koncentriše u rukama vlasti, koja koristi sve tehnologije da stvara populizam. Sada je mnogo manje Albanaca koji govore srpski, a da ne govorimo o Srbima koji govore albanski, nego za vreme Jugoslavije, uprkos postojanju društvenih mreža i najširih mogućih načina povezivanja", smatra Kamberi i dodaje da duh populizma neoliberalnom ekonomijom zatvara društva, bez obzira na slobodu kretanja informacija. "Ljudi imaju danas manje informacija, zatvoreniji su i manje komuniciraju upravo zbog tog političkog, kulturnog i ekonomskog modela pod uticajem politika populizma."

Vukašin Obradović saglasan je s tim da populizam i autokratija obeležavaju područje Balkana i da u takvim okolnostima bilo kakav napredak nije moguć. "Koliko god se mi na lokalu trudili da iz svojih nacionalnih okvira pokažemo da smo bolji, lepši, pametniji od ostalih, sve ovo što nam se dešava neosporan je dokaz civilizacijskog poraza svih nas koji obitavamo na ovim prostorima, hteli mi to da priznamo ili ne", smatra Obradović i dodaje da je suočavanje sa prošlošću neophodno za koračanje u budućnost. "Međutim, mi kao da opet doživljavamo regresiju jer, pravdajući se nedostatkom

"Uspeh politike tokom 2016. godine ogleda se u tome što su se svi narodi u regionu dodatno udaljili. Ne vidim nikakav pomak u odnosu na ranije periode, imajući u vidu da su mediji ponovo stavili šlemove. To ne ostavlja nadu ni za kakvu promenu. Stalno se vraćamo u doba spasavanja Jugoslavije, dok Velika Britanija, s druge strane, napušta EU, a predsednik Amerike postaje Donald Tramp. Naš problem je to što ne shvatamo realnost" – Idro Seferi

razgovora o prošlosti, bežimo iz sadašnjosti u sopstvene nacionalne okvire. Nismo dovoljno svesni toga da sa smo postali žrtve nacionalističkih, autokratskih režima u gotovo svim državama na Zapadnom Balkanu. Danas ne može da bude normalno da vas ne interesuje šta se dešava u susednim državama. To je odlika autizma. To je sindrom kuvane žabe – političari nas polako zagrevaju, a naše reakcije, kojima bismo pokazali da se ne slažemo sa takvom primitivnom atmosferom u društvu, izostaju. Svaki naš razgovor počinje i završava se na civilizacijskom nivou društava u kojima živimo. Ipak, mnogo je tema koje moramo prvo u svom dvorištu da raščistimo, pa tek kada stvorimo uslove, da o tome razgovaramo i sa svojim komšijama."

Primer da je razgovor moguće jeste tribina Edija Rame koja je u oktobru održana u Beogradu. Obradović smatra da je atmosfera na toj tribini dokaz koliko malo nedostaje da se dostigne nivo normalnosti u međusobnim odnosima Srba i Albanaca.

Idro Seferi je novinar sa Kosova koji živi u Beogradu. Kaže da je on "dobro-

voljac" srpsko-albanskih odnosa jer je došao u Beograd kako bi video ko su ti ljudi sa kojima se Albanci sukobe. "Naš problem je isti i tiče se pogrešnih politika. Mi ne pričamo ni o jednom problemu ozbiljno jer nismo ozbiljna društva. Takva društva ne dozvoljavaju da se novinarstvo razvije u pravom smislu. Političke elite tvrde da ih novinari ne zovu, a onda kada vam zakažu intervju, otkazuju ga. Ja sam sa Kosova, ali radim za televiziju iz Albanije. Pisao sam za jedan nedeljnik u Srbiji, u kom su moji tekstovi tri puta zaredom bili na naslovnoj strani, a onda od narednog broja saradnja je sa mnom prekinuta. To tako funkcioniše na svim jezicima. Mislim da je 80 odsto medija kontrolisano i moguće je pisati uglavnom između redova. Inače, ljudi na Balkanu malo čitaju, a tek između redova. S druge strane, kada god vidim izjavu nekog Albanca u srpskim medijima, to mi ne deluje ozbiljno, jer znam ko su ti ljudi. Civilno društvo i mediji nikada ništa ozbiljno nisu uradili po pitanju poboljšanja odnosa."

ŠTA BI BALKAN TREBALO DA BUDE

Učesnici razgovora u Preševu prilično su pesimistični po pitanju odnosa između dva naroda, pa ne vide ni da će u budućnosti biti mnogo pomaka.

Vukašin Obradović smatra da je napredak postignut bar u tome da međunarodna zajednica neće dozvoliti da međusobno ratujemo. "To je sasvim izvestan rezultat ovih 25 godina. Siromaštvo, glad, beda, populizam, to je sasvim dovoljno za nas na Balkanu da, ako se otrgnemo kontroli, ponovo krenemo jedni na druge. Uz to političke elite igraju na samoj ivici žileta, na jednoj strani propagirajući evropske integracije, put u Evropu, evropske vrednosti, kada razgovaraju sa predstavnicima međunarodne zajednice, a onda na drugoj strani, u unutrašnjem političkom životu, koriste najprimitivnije metode obračuna sa neistomišljenicima. Naša je sreća u nesreći da je nad Zapadnim Balkanom uspostavljen takav nivo kontrole da nam neće dozvoliti da ponovo zaratimo. Ne zbog nas, već zato što bi to njima zakomplikovalo život."

Dok je sa jedne strane situacija takva, na drugoj je uočljiva tendencija porasta desnice, ne samo na Balkanu već širom

"Napredak je postignut bar u tome da međunarodna zajednica neće dozvoliti da međusobno ratujemo. To je izvestan rezultat ovih 25 godina. Siromaštvo, glad, beda, populizam, to je sasvim dovoljno za nas na Balkanu da, ako se otrgnemo kontroli, ponovo krenemo jedni na druge. Uz to političke elite igraju na samoj ivici žileta, na jednoj strani propagirajući evropske integracije, put u Evropu, evropske vrednosti, kada razgovaraju sa predstavnicima međunarodne zajednice, a onda na drugoj strani, u unutrašnjem političkom životu, koriste najprimitivnije metode obračuna sa neistomišljenicima. Naša je sreća u nesreći da je nad Zapadnim Balkanom uspostavljen takav nivo kontrole da nam neće dozvoliti da ponovo zaratimo. Ne zbog nas, već zato što bi to njima zakomplikovalo život" – Vukašin Obradović »

Evrope. Obradović u takvoj situaciji nije optimista da će se u narednom periodu produbiti dijalog na ovom području. "Politička opcija elita koje se pojavljuju kao ozbiljne snage i koje u perspektivi mogu doći na vlast, nije građanski pristup. Pre bih rekao da će se približavanje između država i naroda na Balkanu odvijati do one tačke koliko je neophodno da bi se stvarao privid napretka u evropskim integracijama kojima svi težimo."

Dok države prate svoje interese u pogledu evropskih integracija, Zapad razmišlja do linije svojih pragmatičnih interesa na ovom području, smatra Obradović i dodaje da ih se ostalo ne tiče, jer Balkan nije mesto na kome oni žive. "Na primer, Aleksandar Vučić treba da obezbedi kosovski dijalog, stabilnost u Bosni i Hercegovini, i to je ono što određuje odnos Zapada prema njemu, u najvećoj meri. Kada su u pitanju ostale zemlje Balkana, to su neki drugi interesi, a demokratizacija, mediji, kultura, saradnja ostaju potpuno na nivou naših unutrašnjih kapaciteta, mogućnosti i civilizacijskih potreba. Tu nam Evropa neće pomoći, niti joj je to interes. Mi moramo da budemo svesni toga gde, ko i šta čini demokratsko tkivo zajednice, kako bismo mogli da zaključimo šta će se dešavati sa nama u budućnosti. Čini mi se da ne postoji volja ni u jednoj nacionalnoj zajednici da se suoči sa sopstvenim civilizacijskim nivoom. To suočavanje važnije je od sučeljavanja sa prošlošću. Onog trenutka kada shvatimo na kom nivou je država, ali i na kom su nivou društvo i građani u kulturi, obrazovanju, temeljnim vrednostima, bolje ćemo razumeti zašto nam se dešava to kroz šta prolazimo. Međutim, mi volimo da budemo najlepši, najpametniji, najbolji, ali plašim se da nismo takvi", kaže Obradović.

Belgzim Kamberi smatra da je, uprkos tome što na ovom području nema ratnih sukoba, sukob konstantan, a da je mir izgrađen u nedostatku rata. "Mi nismo izgradili realan mir. Danas je manje tendencije da se Balkan menja nego što je to bilo devedesetih godina. Veoma je problematična i tendencija za revizionizam, a ta vrsta ideološkog i političkog revizionizma nije slučajna. Ona je upravo posledica nedostatka mogućnosti da se predvidi budućnost. Mi već 25 godina razgovaramo o ovim temama, bez rezultata."

Kamberi smatra da civilno društvo i ono što se civilnim društvom naziva treba da se otrgne od elitizma i kosmopolitizma i da se vrati osetljivim temama. "O pitanju nacija i naroda na Balkanu, o nacionalnom pitanju na Balkanu, o tim temama treba razgovarati. Činjenica je da baveći se velikim temama zaboravljamo male. U tom smislu je neophodno graditi nove političke paradigme. Danas je manje ljudi u civilnom društvu u Srbiji koji bi rekli da treba priznati nezavisnost Kosova, ispravite me ako grešim. Više takvih je bilo 2002. godine, na primer. Srpsko-albanski odnosi svakako su povezani sa kosovskim pitanjem. Istorija je pokazala da ukoliko se jedan problem ne reši, on predstavlja prepreku za budućnost. To je uloga novih paradigmi. Razgovori između Beograda i Prištine traju već nekoliko godina, ali nema rezultata. Mi moramo da razgovaramo o svim temama. Na način na koji to sada radimo nećemo rešiti ni male, ni velike probleme", smatra Kamberi.

Kada društva počnu da se sagledavaju kao društva, sa svim unutrašnjim problemima, kada ne budu postojale tabu tebe, tada će biti moguće postizanje napretka, smatra Seferi. "Sa ovakvim elitama to nije moguće. Međutim, te elite su neki procenat u društvu, a nisu društvo u celosti. Postoje razne stvari i drugi ljudi koji nisu nacionalni radnici. Treba otvoreno govoriti o problemima, a ne praviti nekakve festivale i na njih pozivati nekakve kvaziumetnike sa Kosova ili iz Beograda koji nisu faktor u tom društvu. Mediji iz Srbije često intervjuišu neke ljude, kao relevantne faktore, a ako bih ja intervjuisao nekog ko je sličnog kalibra u Beogradu, smejali biste mi se. To je osnovno što treba da se promeni. Postoji nada da možemo da se promenimo mi, a ne elita. Elita dođe i prođe."

Seferi dodaje da je maketa Balkana i bivše Jugoslavije pravljena davno, a da je nama data mogućnost da se igramo sa našim predlozima te iste makete. "Mukotrpan proces svega toga je ovo što mi sada proživljavamo. Za 10 do 15 godina moramo da dođemo do jasnog procesa, a to će biti proces evropskih integracija. Naš san je da postanemo normalni. Jasno

je da mi ne možemo ići u EU ako je prolazak Kosovom autom sa srpskim tablicama nebezbedan, i obrnuto. Jasno je da moramo stići tamo, a koliko ćemo se mučiti na tom putu, zavisi od nas. Problem je što se mučimo da stignemo tamo gde treba. Svako od nas mora da se bori koliko može i van posla, da dokažemo da smo ljudi. To nam malo teže ide. Kosovo ne može biti normalno društvo ako na Univerzitetu u Prištini nema nastave na srpskom."

Prema njegovim rečima, problem je što se mediji u Srbiji ne bave unutrašnjim fenomenima u kosovskom društvu, već su svi Albanci Hašim Tači.

MEĐUNARODNI IGRAČI

Lideri na Balkanu imaju veoma dobre međusobne odnose i to nije slučajno, smatra Belgzim Kamberi. "Važno je sagledati ko je neku ideju stvorio. Međunarodna zajednica je na Balkanu birala stabilnost i sigurnost i to je bilo pogrešno sa njene strane, ali je još pogrešnije što je društvo na Balkanu to prihvatilo.

PROMIŠLJANJE BALKANA: Belgzim Kamberi, Idro Seferi, Vukašin Obradović

Umesto bezbednosti i sigurnosti, trebalo je da se borimo za razvoj demokratije i pravde. Zbog toga imamo ovakvu situaciju. Međutim, to što je postignuto je kratkotrajno, i u jednom trenutku doći ćemo do zida."

Vukašin Obradović saglasan je s tim i kaže da je osim suočavanja sa prošlošću bitno da se razgovara i o tome zašto su elite takve kakve jesu. "Tek kada se suočimo sa tim pitanjem, moći ćemo da imamo nekakve odgovore."

Kao jedan od najvećih problema, Belgzim Kamberi navodi to što se poboljšanje očekuje sa strane, a unutar društva se ne radi ništa da do promene dođe. "Tražimo da nam spas dođe spolja, od Rusije, Evrope, Turske... Nedostaje nam unutrašnji motiv da se izmeni situacija. Zbog toga svega mi nemamo ni snage ni potencijala, niti se organizujemo za nove paradigme kako bismo izmenili ovu situaciju. Ona se može menjati samo iznutra. Mi smo bezuspešni u tome da se iznutra menjamo i ne možemo očekivati da rešenje dođe spolja. To je totalna greška, kao paradigma. Rešenje neće doći sa strane, a mi ćemo na isti način nastaviti da pričamo narednih 20 godina."

Prema njegovim rečima, unutrašnji potencijal je izgubljen, a vladajuće elite uništile su obrazovanje i samim tim su narušile taj unutrašnji potencijal i medije. "Mi više nismo u stanju da nudimo alternativu. Taj potencijal ranije je postojao i u mnogo težim situacijama, a sad smo upali u mračnu fazu koja će biti mnogo opasnija."

MEDIJI

Bitnu ulogu u čitavom procesu igraju i mediji, saglasni su sagovornici.

Idro Seferi kaže da na Kosovu vesti RTK zavise od toga kako se kreće politička scena. "Gledao sam pre nekoliko dana vesti ove televizije. Pošto RTK podržava vlast, bez obzira na to ko je čini, u tom trenutku se dešavaju različiti protesti na Kosovu i RTK ima tri vesti protiv Srba, nacionalističke, iz arhive... Oni to ne rade zato što stvarno mrze Srbe, već zato što je Tači manji patriota, pa može da se digne nervoza na Kosovu. To je problem. Ja u Beogradu mogu da intervjuišem analitičare i da ih tako svrstavam, ali šta se postiže domino efektom – ja stvorim sliku na Kosovu da su Srbi ovakvi ili onakvi i oni ne mogu da nađu to. Ono što su tabloidi u Srbiji, na Kosovu su portali. Oni uvek citiraju 'Kurir' i 'Informer' i onda neko iz redakcije uvek mene zove da proveri da li je tačna vest. U razgovoru sa kolegama iz tih redakcija pitaju zašto proveravaš. Moram jer znam da lažu, a isto to dešava se dole. Postoje brojni analitičari koji su potpuno nerelevantan faktor i kvare proces normalizacije kosovskog društva, a u srpskim medijima dobijaju maha i glavni su izvori. To su, između ostalog, i oni koji propagiraju ideju 'Velike Albanije', a koji nisu istoričari i političari. Uradio sam mnogo priča iz Srbije. Dosta ih je o rekonstrukciji događaja i odnosa. Međutim, radiš to na najbolji način, a onda se pojave nekakvi pomiritelji i izbace polovinu jer nije onako kako su oni zamislili. Isto tako, i civilno društvo zove samo Srbe iz Beograda i Albance iz Prištine, oni pregovaraju međusobno preko te linije, a ne postoji ništa između, poput lokala", kaže Seferi i dodaje da se na događajima organizacija civilnog društva pojavljuju isti ljudi koji godinama pričaju iste priče.

Mediji su, prema rečima Vukašina Obradovića, posledica društvenih i političkih odnosa u društvu. "Možemo da govorimo o medijima u Srbiji, i mi koji smo ovde lako ćemo se složiti oko toga kakvi su. Mediji nisu ispod staklenog zvona. U Srbiji su mediji strogo kontrolisani, i kada govorimo o srpsko-albanskim odnosima, oni se uvek upotrebljavaju u dnevnopolitičke svrhe."

Tribinom u Preševu stavljena je tačka na projekat "Tačka susreta". Ostaje nada da će razgovori održani tokom 2016. uticati na učvršćivanje veza naroda u regionu i prepoznavanje onoga što im je zajedničko, te da neće biti "voz koji ne vozi nikuda", kako su vozilo sa početka ovog teksta opisali nemački mediji. ¶

KATARINA STEVANOVIĆ

Tekst je realizovan u okviru projekta "Tačka susreta" koji podržavaju forum ZFD i Fondacija za otvoreno društvo, Srbija

Andrić u vreme rikošeta

O istini, zabludama i tumačenjima jedne knjige

Piše: **Zoran Hamović**

Kad neko Ivu Andrića uporedi sa Hitlerom, čovek ne zna šta da radi, da li da se smeje ili da plače. Začuđujuće je ali ne i neočekivano da se takvo poređenje uz druge epitete ili dodatke kakvi su rasizam, fašizam ili nacionalizam i afirmacija stereotipa o bosanstvu i bošnjačkom narodu nađu u rečniku predstavljača knjige *Andrićevstvo, Protiv etike sjećanja* bosanskog akademika Rusmira Mahmutćehajića. Knjiga je predstavljena u mostarskom Centru za kulturu 11. januara. Ono što su govornici Ivo Banac, Nerin Dizdar, Sanjin Kodrić, Mirsad Kunić, Senadin Lavić, Vahid Preljević i Krsto Mijanović izrekli pokrenulo je različite reakcije i povećano interesovanje publike za knjigu.

Pošto su vesti brzo stigle do Beograda, delovale su kao da su novinari preuzeli samo ono što bi, istrgnuto iz konteksta, izazvalo jače emocije kod čitalaca sklonih senzacijama.

Knjiga je objavljena pre više od godinu dana i predstavljena u Sarajevu, Tuzli i drugim mestima u Bosni i Hercegovini. Do sada nije bilo ni takvih istupanja kao u Mostaru niti takvih reakcija. U Beogradu je pored sajamske prezentacije *Andrićevstvo* imalo određenu pažnju, pre svega novinara koji su pružili priliku za raspravu i omogućili autoru, bosanskim, srpskim i hrvatskim stručnjacima iz oblasti književne istorije, kao i dobrim poznavaocima Andrićevog dela, da preispitaju polazišta i motive jednog ovakvog traženja i tumačenja dosad nevidljivih grehova jugoslovenskog nobelovca.

Postjugoslovenske politike novostvorenih država bile su usmerene na distanciranje od zajedništva i jedinstvenog kulturnog prostora. Nacionalističke strasti bile su gorivo koje je pokretalo potragu za "autentičnim", starim vrednostima zatomljenim "surovom" komunističkom uravnilovkom. Kulturnoistorijska revizija i čišćenje od nepoželjne baštine ponekad, kao ovih naših dana, dobija groteskne razmere. Pokušaji rehabilitacije poraženih profašističkih snaga, pod velom antikomunizma u Hrvatskoj, Srbiji pa i Bosni, dovode nove generacije u zabludu da između dobra i zla nema razlike, da je sve pitanje dovitljivosti i strpljenja tj. da svačije vreme dolazi. Pitanje identitetske neutemeljenosti mnogo je, još uvek, važnije od ekonomije i sve izraženijeg siromaštva, prezaduženosti i državne dezorganizovnosti.

U takvom kontekstu sa trenutno veoma naraslim međusobnim tenzijma u ex-YU ili, kako se to popularno kaže, u Regionu, izvesno je da se traže instrumenti za raspirivanje određenih strasti. Knjiga jeste ili može biti jedan od njih kad želimo da se manje razumemo i ostanemo na većoj udaljenosti. Prokletstvo geografije i međusobna upućenost jednih na druge pojačava tenzije, nerazumevanje i na kraju mržnju koja produžava već tri decenije skokovitih manje ili više loših, ali nikad dovoljno dobrih odnosa.

Svojevrstan je kuriozitet, knjiga *Andrićevstvo, Protiv etike sjećanja* objavljena je u Beogradu (Clio, 2015). Kao urednik, posle nekoliko meseci razgovora i rada na knjizi, imao sam priliku da steknem utisak da se sa autorom u malo čemu oko Andrića slažem, ali sam takođe stekao poštovanje za ono što tvorac jedne neobične misaone građevine požrtvovano prikazuje. Ovo je knjiga koja pripada korpusu rasprava u okviru edicije "Agora", što upućuje na poziv čitaocima da kritički primaju sadržaj. Objavljivanjem ovog naslova, kao i mnogih pre njega, omogućeno je drugačijem glasu da se čuje. Intelektualno gostoprimstvo različitim mišljenjima Beogradu nije manjkalo nikada, pa ni ovog puta. Autorovo je legitimno pravo da argumentuje i pokaže istinu za koju se zalaže i koju dokazuje. Ono gde se zabrinutost povećava jeste zloupotreba takvog intelektualnog napora. Kad Andrić postane sredstvo u rukama onih koji imaju izvanknjiževne ciljeve i kad ga koriste ljudi koji nisu umeli ili nisu hteli da pročitaju knjigu (a ni Andrića), onda se događaju mostarske kiše reči.

Moja očekivanja određena su uvek istim ciljem, a to je da knjiga mora biti sredstvo za raspravu koja pročišćava zablude i istinom povezuje i obavezuje. O knjizi i pitanjima koja ona pokreće različito se govori u Bosni, Hrvatskoj i Srbiji. Nikom u Srbiji, a i u Hrvatskoj, nije lako da bez određene zebnje, nelagode ili protivljenja prihvati da je, kako se navodi u recenziji, "knjiga *Andrićevstvo* prvo cjelovito kritičko preispitivanje ideologijskih čitanja, tumačenja i korištenja književnog djela Ive Andrića u nacionalističkim, orijentalističkim i kulturno-rasističkim odnosima prema Bosni, bosanstvu i bošnjaštvu. To Mahmutćehajićevo djelo osnovano je na filozofskim, teološkim i književno-kritičkim tumačenjima Bosne u njenoj identitetskoj pluralnosti. Njime su dekonstruirane kanonizirane dogmatizacije književne fikcije potrebne nacionalističkim, orijentalističkim i rasističkim vidicima svijeta. Različite pojave estetizacije politike i politizacije estetike u ideologijskim korištenjima pripovjedačkog djela Ive Andrića Mahmutćehajić naziva andrićevstvom. Kako je vidljivo iz dosadašnjih reakcija, ta knjiga uzbuđuje i liberalne i konzervativne, i nacionalističke i antinacionalističke, i komunističke i antikomunističke krugove postjugoslavenske drame. Iz tih reakcija vidljivi su i raniji i sadašnji razlozi za tabuiziranje nametanih čitanja i korištenja tog djela izvan okvira fikcijske književnosti."

Za mnoge je u Hrvatskoj, a posebno u Srbiji, Andrić i dalje kao spomenik. U svojoj monumentalnosti miran, izazovan i nedokučiv. Sve što neko na spomenik baci, na glavu mu padne. Svako dobronamerno ili zlonamerno gađanje rikošetira...

Andrić je više od pisca, a *Andrićevstvo* je više od knjige. Mostarska promocija je uzbudila duhove, ali nije odgovorila na osnovno pitanje: kome je takva knjiga i zašto potrebna?

Došao je dakle vakat da organizujemo tribinu i u Beogradu. Ugodno je razgovarati s prijateljima, ali sa neistomišljenicima je korisno... ¶

(Autor je glavni urednik i direktor izdavačke kuće Clio)

LJUBOMIR ŽIVKOV

Pismo nepoznatom čoveku

Usled jednodušnog aplauza žitelja Republike Srpske i naših policajaca prerušenih u tv snimatelje predsedniku Nikoliću kao da se izmigoljio završni, najintimniji i najskriveniji stih

13. jan 17.

Gle, opet sunce, blješti u oknu zgrade preko puta, one sa crvenom ciglom, kod mene su zavese stalno razmaknute i pratim te stvari, kao i u kakvom je stanju lišće lipe koje odbija da opadne, bilo je pod snegom, sad ga vetar začešljava čas na jednu, čas na drugu stranu, sunce je još blistavije nego pre četvrt sata, iako će skoro večernje; pre jedan sat hteo sam na pijaci da kupim košulju, prodavci tekstila mahom otišli kući, oni koji su još tu jedva se vide iza okačenog espapa, ne dopire do njih ni ono malo sure svetlosti nad pijacom, šta je ovo, ljudi, kao da je nestalo struje, došlo mi da pitam, toliko se najedared bilo smrklo, a gledaj ti sad!

Moj auto je jedan od malobrojnih sa kojih sneg nije hteo spontano da se otopi, danas ga očistih kao da ću ga sad slikati radi prodaje, bi mi to malo, pored mene bordo džeta (jetta) komšije R. G., kompozitora ovdašnjeg (i pevača bogme negdašnjeg, premda mu je glas i sad zvonak, mogao bi da snimi još koju ploču, kad bi samo hteo), i ona neočišćena, ma znaš šta, G. nema alarm, očistiću i džetu, rečeno-učinjeno, misliće G. da se sneg sam otopio, neka, Bog sve vidi, a ako je Potonjem u taj mah nešto možda i skrenulo pažnju, nikom ništa: volim da čistim sneg.

U nemogućnosti da mu se drukčije obratim, na ovaj način upućujem bratski, hrišćanski prekor putniku koji je na prvi dan Božića onoliko blebetao preko mobilnog telefona u međunarodnom vozu Beograd-Budimpešta pošavšem sa početne stanice po redu vožnje u 11:35 AM. Za putovanje vozom pripremio sam se kao retko kad, kupio sam bundu kakve su dužili traktoristi u zemzadrugama, ušivao sam nedostajuću dugmad na Badnjidan, plašio sam se da u vozu možda neće raditi grejanje, a do Vrbasa čak i brzi voz ide dva debela sahata; sedam pored prozora i pogledam unaokolo: ko će mi od vas zagorčati ovaj dugo pripremani trip, na kojem bi trebalo da se predam kontemplaciji, uspomenama, smišljanju još koje životne prekretnice i dremežu?

Po mojoj evidenciji, oko 61% posto audionasilnika u vozilima GSP su žene, u vozu se međutim iznad onog štucanja pragova, tu-dum, tu-dum, koje mi nedostaje na tračnicama EU, izdvojio bariton, okrenem se, što do pojave mobilne telefonije nisam nikad uradio, zagledam se koliko mogu prekorno i sa negodovanjem u njegovo blaženo lice, ništa on, sipa svoje gradivo u mikrofon, ko te sluša poltora chasa, neznani čoveče – skoro da nema zastoja u njegovoj božićnoj ispraznoj besedi...

Možda ne zna, siromah, da mu glas toliko nosi, zavalio se u sedište, možda ide i on kod sestre koju dugo nije video, sunce ga iskosa greje, stigao je na voz, ništa sad ne može da uradi osim da divani, možda preko vajbera ili nečeg drugog besplatnog, što je grehota ne iskoristiti, uglavnom se ja znatno pre Vrbasa pridignem i odem koliko god sam umeo demonstrativno u suprotni, prednji kraj vagona streljajući ga odonud pogledom punim naravno grešnog, ali iskrenog gneva, ništa on: beše to bulletproof passenger.

Kod predsednika Republike mi se sviđa što lako nalazim njegove misli, bisere rasute po celom svetu. Napišeš na Guglu: "Nikolić + ginekologija" i odmah naučiš da je to "znanje o ženi", otkucaš "Nikolić + genetika", istrče ti u susret srpska deca, sa srpskim genetskim kodom, sad sam hteo da se prisetim banjalučke, slavske metafore o zmijskom caru, napišem "predsednik Republike + zmija", iziđe mi najpre predsednikova rečenica inspirisana poplavom pre nekoliko godina, kad nas je ujela vodena zmija: "Reke su se pokazale kao zmije. Probudile su se, ujele, pustile otrov. I ponovo se pritajile". Što mora da je prijatno iznenadilo njegovu nastavnicu maternjeg jezika, ako ju je Svevišnji nagradio dugovečnošću.

Odmah ispod narednog guglovog kamena nađem zmiju iz banjalučke beside, ono o našim najintimnijim, najskrivenijim željama: "O njima brat Mile govori otvoreno, a ja nekako razmišljam da možda može i kao zmija čovek uz drvo da se popne..."

Ko zna kud bi se ova pesničko-biblijsko-bremovska alegorija uspuzala, i da li bi se uopšte zaustavila pri vrhu krošnje, ili bi se uznela u srpska nebesa, da govornik nije bio preplavljen aplauzom, pa nam je ovu briljantnu misao ostavio kao delo otvoreno, koje možemo dovrhuniti svak po svojoj želji...

Lično mislim da se predsedniku izmigoljio završni, najintimniji, najskriveniji stih: "Da se sa obe strane Drine/Srca srpska ujedine", ali na koga je sve mislio kad se blagoizvoleo izražavati u prvom licu množine?

Na sebe svakako jeste, a ako nije preuzeo manir rimskih imperatora ("Mi, Konstantin..."), onda ima u vidu istomišljenike, u koje moram reći moja neznatnost ne sme biti uračunata: pištao sam kao guja u procepu – ostanimo u čarobnom svetu gmizavaca – kad su Crnogorci imali referendum hoće li ostati sa Miloševićevom Srbijom, a nas nije niko ništa pitao. Sad ću se, budem li samo živ, za šta naravno da ne postoji ni najmanje jamstvo, buniti kao Grk u apsu ako Republika Srpska bude htela da se priključi tzv. matici: što se mene tiče, može da se otcepi od koga hoće, ali Srbiji ne može da se pricepi ako i građani Srbije ne budu na referendumu izrazili istovetnu bratovsku želju. ¶

Šta jeste, a šta nije

Prva dobra vest ove godine o Srbiji na političkoj međunarodnoj sceni tiče se kulture i obrazovanja. Naime, ovog utorka pre podne Radna grupa za proširenje (KOELA) Saveta EU koja se bavi zemljama kandidatima podržala je otvaranje poglavlja 26 u pregovorima sa Srbijom. Poglavlje 26, podsetimo, odnosi se na obrazovanje i kulturu, a krajem prošle godine Hrvatska je blokirala njegovo otvaranje iznoseći rezerve u pogledu prava hrvatske manjine kada je reč o obrazovanju na maternjem jeziku u Srbiji.

U Kancelariji za evropske integracije očekuje se da će do kraja nedelje usvajanje zajedničke pregovaračke pozicije za poglavlje 26 biti na dnevnom redu Komiteta stalnih predstavnika, a da će se naknadno zakazati Međuvladina konferencija na kojoj će poglavlje biti i otvoreno. Malta, koja predsedava EU, početkom ove godine potvrdila je agenciji Tanjug da se kao mogući termin razmatra kraj februara.

Tih dana, na redakcijski mejl stizali su pozivi za premijere i gostovanja iz Hrvatske i drugih republika bivše Jugoslavije u Beogradu. Recimo, premijera dokumentarnog hrvatskog filma *Gazda* zakazana je u Domu omladine Beograda za 19. januar. To je film Darija Juričana o Ivici Todoriću i njegovom koncernu, film koji je 2015. godine bio treći najgledaniji film u Hrvatskoj iako su ga bojkotovali najveći televizijski lanac i sve komercijalne televizije. Zatim, iduće nedelje, 24. januara, Zagrebačko kazalište mladih uzvraća decembarsku posetu beogradskog Narodnog pozorišta gostovanjem na njihovoj sceni sa predstavom *Hinkeman* u režiji mladog Igora Vuka Torbice (rođen u Drvaru, a diplomirao režiju u Beogradu). Inače, predstava *Hinkeman* je prošle godine bila apsolutni pobednik dva festivala u Srbiji. U Užicu na poslednjem Jugoslovenskom pozorišnom festivalu osvojila je tri nagrade: za najbolju predstavu, za režiju i za najbolju mušku ulogu (Ozren Grabarica), dok je u Novom Sadu, na Internacionalnom festivalu alternativnog i novog teatra (INFANT) proglašena za najbolju predstavu u celini.

Tog istog dana, u Centru za kulturnu dekontaminaciju biće predstavljena knjiga Gradimira Gojera *Summa theatralica* i *Pjesni iz Vallarse*. Gradimir Gojer je bosanski režiser, teatrolog i pisac, a na rečenoj promociji o njemu će govoriti beogradski poznavaoci njegovog rada. Od pre desetak dana u "Krokodilovoj" Kući za pisce je Lejla Kalamujić, spisateljica iz Sarajeva čiju je zbirku priča *Zovite me Esteban* objavila beogradska kuća "Red box". U utorak, kad je javljeno o pomenutoj odluci KOELA, u ciklusu književnih večeri "Razgovori u knjižari" koju organizuje "Beopolis", gostovala je Lamija Begagić, autorka dve zbirke priča i novinarka iz Sarajeva, čiji je debitantski roman *U zoni* upravo objavljen u izdanju beogradske "Fabrike knjige".

Navedene informacije i tekstovi iz Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine koji slede samo su nasumice izabrani detalji obimne priče o kulturi našeg prostora. I o tome da kultura nikako ne može da bude prepreka zajedništvu, odnosno da u suštini kultura i obrazovanje nisu ni bili sporni u poglavlju 26.

sporno

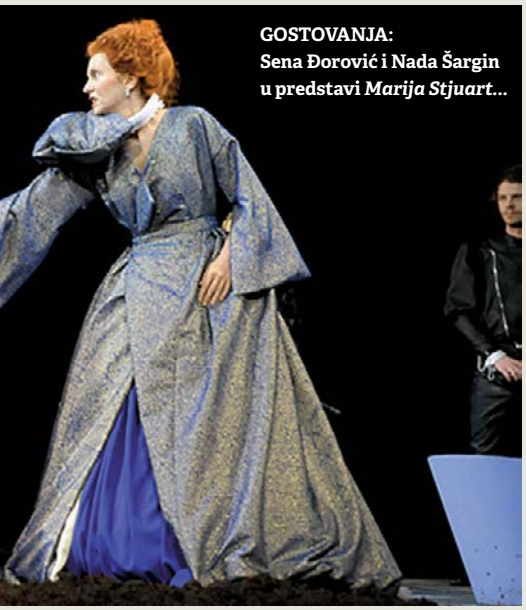

GOSTOVANJA: Sena Đorović i Nada Šargin u predstavi *Marija Stjuart*...

Foto: Vicencio Zaknic

Nebojša Glogovac i Goran Grgić posle predstave *Hamlet*...

Foto: Mara Bratoš

Rakan Rushaidat u predstavi *Hinkeman*

Foto: www.zekaem.hr

Mali kulturni događaj

"Svaka pozorišna predstava koja dolazi iz Srbije, izložba nekog umetnika ili poneka knjiga srpskih izdavača koja se pojavi u knjižarama izazove u Hrvatskoj posebnu pažnju. Za razliku od političara koji se i dalje samo svađaju, običan svet očito je gladan kulture iz susednog dvorišta", kaže za "Vreme" dugogodišnji dopisnik "Večernjih novosti" iz Zagreba Jurica Kerbler

Konkretno: ulaznicâ za nedavno gostovanje Jugoslovenskog dramskog pozorišta sa predstavom *Hamlet* u Hrvatskom narodnom kazalištu danima pre predstave nije bilo ni za lek, navodi Kerbler i podseća da je ista situacija bila i pred decembarsko gostovanje Narodnog pozorišta sa predstavom *Marija Stjuart* u Zagrebačkom kazalištu mladih (ZKM). "Slobodno mogu da kažem da je svaki dolazak nekog beogradskog pozorišta mali kulturni događaj za Zagreb i da na predstavu dođu pravi ljubitelji pozorišta, koje i te kako interesuje šta se događa u okruženju. Ujedno, svako to gostovanje je i prilika za dogovor o saradnji, pa je na primer dogovorena zajednička predstava između Narodnog pozorišta u ZKM-u, koja bi mogla biti realizovana možda već i ove godine."

Jurica Kerbler kaže da tokom gostovanja Beograđana u Zagrebu "nikada nije zabeležena ni najmanja neugodnost prema umetnicima koji dolaze iz Srbije. Za pametan svet sukobi dva naroda čije su kulture toliko slične davno su završeni. Uostalom, bez Srba u Hrvatskoj ni hrvatska kultura danas ne bi bila onakva kakva jeste, od neponovljivog Radeta Šerbedžije do jednog divnog i neverovatno sposobnog čoveka, Duška Ljuštine, koji je godinama upravnik kazališta 'Kerempuh'."

Knjige srpskih izdavača su retkost u hrvatskim knjižarama "iako zanimanje postoji. Videlo se to i na Sajmu knjiga u Zagrebu, gde su izlagali srpski izdavači i bili doslovno na udaru zanimanja Zagrepčana. Knjige koje dolaze iz Srbije su i nešto jeftinije, iako u poslednje vreme ne mnogo od onih u Hrvatskoj, ali je izdavačka scena u Srbiji mnogo agilnija." Kerbler napominje da je nepoznavanje ćirilice donekle prepreka, "zato što danas malo ko, osim onih starijih, poznaje to srpsko pismo".

Iako je u poslednje vreme živnula i hrvatska filmska produkcija, kaže Kerbler, "vlada mišljenje da su srpski filmovi zanimljiviji. Više nema ni onih idiota koji su predlagali titlovanje srpskih filmova, tako da su Hrvati više-manje dobro informisani o onome što se snima u Srbiji. Pre koji dan sam razgovarao sa Reljom Bašićem, koji je jedan od 'poslednjih Mohikanaca' onih velikih glumačkih hrvatsko-srpskih zvezda, i prisetio se kako je njegovo *Pozorište u kući* obilazilo mala mesta po bivšoj državi za koja pre nisu čuli ni da postoje. Svako vreme, uostalom, donosi nešto svoje, ali Hrvati dobro znaju za neke od popularnih srpskih glumaca. A kada je reč o estradi, Severina gotovo jednako pripada i Hrvatima i Srbima. Ukratko, kultura ipak otvara vrata, a stadioni su još uvek mesta sukoba. Zašto? Biće da je sve to zbog para. U kulturi se ne vrte velike pare, reč je o pristojnim ljudima koji su davno shvatili da je logično, bez obzira na globalizaciju, da nas više interesuje ono što se događa u Beogradu ili Sarajevu nego u dalekom svetu. Kultura svakako može da zbliži ove naše često nesrećne narode koje politika, a često i oni koji vode sport, tako uporno gura u svađe. Nije kultura, naravno, svemoćno oružje protiv balkanskog ludila kojem se ne vidi kraj, ali daje malo nade da i na ovim prostorima pamet i talenat mogu u bitku protiv gluposti, mržnje i netalentovanih i nesposobnih ljudi koji su zauzeli politički prostor." ¶

SONJA ĆIRIĆ

Želja za intenzitetom

Foto: Igor Kupljenik / MI-PRESS

“Ovde nije reč o, kao u mnogim drugim slučajevima kada sklapamo slične sporazume, tome da takve saradnje uopšte nema ili je ima vrlo malo. Zato je ovaj sporazum zapravo samo dodatni podsticaj i obaveza obe države da tu saradnju podstiču”

Vlade republika Srbije i Slovenije potpisale su krajem oktobra prošle godine sporazume o programima saradnje u nekoliko oblasti. Jedan od njih je Program saradnje između Ministarstva kulture i informisanja Srbije i Ministarstva kulture Slovenije, za period 2016–2020. godine.

O Sporazumu i o temama koje inicira, razgovarali smo sa Antonom Peršakom, resornim ministrom u slovenačkoj vladi.

“VREME”: Da li su se stekle neke posebne okolnosti u međudržavnim odnosima pa je Sporazum potpisan baš sad?

ANTON PERŠAK: Ne. Reč je o želji za još intenzivnijom saradnjom. Inače se ovakvi sporazumi s vremena na vreme obnavljaju. Mi smo i u prošlosti imali slične sporazume.

Koji su akcenti Sporazuma? Kako ga ocenjujete?

Ovaj sporazum predviđa podršku obe države u saradnji na svim navedenim područjima, a ima ih više od deset: od pozorišne umetnosti do književnosti, međusobnog prevođenja, gostovanja, do saradnje na intermedijalnom području i tako dalje. Možda bi u vezi sa tim trebalo reći i to da je saradnja između različitih subjekata na području kulture između Srbije i Slovenije već tradicionalno vrlo dobra. Ministar kulture Srbije Vladan Vukosavljević i ja smo to konstatovali tokom našeg susreta, tako da je sporazum samo neki dodatni podsticaj. Ovde nije reč o, kao u mnogim drugim slučajevima kada sklapamo slične sporazume, tome da takve saradnje uopšte nema ili je ima vrlo malo. Mi znamo da je, naročito na nekim područjima, poput pozorišta, muzike i likovne umetnosti, kooperacija veoma živa. Slovenačka pozorišta zapravo redovno sarađuju sa partnerskim pozorištima u Srbiji i obrnuto – naši stvaraoci, naročito reditelji, često rade u Srbiji, a i srpski u Sloveniji. Prošlih godina je postavljeno prilično pozorišnih predstava po delima srpskih autora i po delima slovenačkih autora. Zato je ovaj sporazum zapravo samo dodatni podsticaj i obaveza obe države da tu saradnju podstiču.

Kako će sporazum doprineti već postojećoj bogatoj saradnji i kulturnoj razmeni ove dve države?

Možda i tako što ćemo se dogovoriti za još neku saradnju. Na primer, razmenu koncerata Filharmonije ili nešto slično. I prethodni srpski ministar za kulturu Ivan Tasovac bio je vrlo zainteresovan za takav dogovor. Najveći potencijal buduće saradnje je svakako u područjima gde je ta saradnja tradicionalna. Mislim na književnost i međusobno informisanje i prevođenje, na pozorište, likovnu kulturu, film. Kao što se zna, poslednjih godina česte su

filmske koprodukcije. Srpski film je u Sloveniji obično vrlo dobro prihvaćen i popularan. Tako da su to teme koje su najživlje u oblasti kulture. U poslednje vreme u Sloveniji su gostovale neke izložbe koje ne pokrivaju samo područje kulture u užem smislu reči. Recimo, izložba o Mihajlu Pupinu, izložba o srpskim banjama u Tehničkom muzeju u Bistri, zatim i izložba o Nikoli Tesli koja je u toku. Ovakvi i slični dogovori dolaze i sa naše strane. Ambicija ovog sporazuma je da se sada te stvari zaista dešavaju u velikoj meri na podsticaj samih subjekata sa područja kulture, da se možda uz državnu podršku i stimulaciju u budućnosti napravi jedna takva sistematična razmena svake godine.

Kada govorite o podršci i stimulaciji, da li mislite na novčana sredstva?

Kod nas to ide tako što galerije, pozorišta i drugi u svom programu predvide neko takvo gostovanje i naše ministarstvo onda to uzima u obzir kao deo programa. A ukoliko je neka posebna prilika kao što je bila godišnjica Vuka Karadžića, onda dođe i do neke posebne akcije, koja može biti posebno podržana.

Da li se Sporazum odnosi i na rešavanje pitanja vlasništva određenih nekretnina iz Jugoslavije?

Da, dotiče se i pitanja nasledstva. Kao što znate, nasledstvo je bilo jedno od pitanja o kome je razgovarano tokom poslednjeg susreta naše dve vlade i šire, ne samo na području kulture. Politička klima, da tako kažem, među državama je trenutno i nadam se da će tako i ostati, vrlo pozitivna, kao i volja za saradnjom. U ovom slučaju više nekretnina je u Srbiji jer je u Srbiji bila prestonica zajedničke države. U domenu arhivske građe, na primer, mnogo je gradiva koje po Sporazumu o nasleđu pripada Sloveniji ili Slovenija makar želi pristup, možda kopije gradiva. Ovim razgovorima u Beogradu samo je dodatno iskazana volja da se taj proces ubrza, a kao što znate bila je i konkretna predaja određenog broja arhivskih dokumenata od strane srpske vlade slovenačkoj vladi.

Obraćajući se medijima nakon zajedničke sednice vlada dve države, premijer Vučić je govorio da su dve vlade pokušale da pokriju sve sfere društvenog života, a da je ključ bio na političkim i ekonomskim pitanjima. Kultura nije pomenuta. S druge strane, poznato je da kultura najbolje spaja narode. Kakav je vaš komentar?

Verovatno je to stvar i nekog trenutka kako je neko nešto naveo u nekoj pojedinačnoj izjavi, šta je pomenuo. Činjenica je da se tokom tog susreta naše dve vlade upravo u oblasti kulture desila jedna eksplicitna radnja – ministar Dačić je izručio ministru Erjavcu na konferenciji za medije fasciklu sa određenim međunarodnim arhivskim dokumentima koji se tiču Slovenije, upravo pred novinarima okupljenim u Parlamentu. To su međunarodni ugovori Jugoslavije, a tiču se Slovenije.

Pomenuli ste prevođenje. Da li možemo očekivati više prevedenih knjiga sa slovenačkog na srpski i obrnuto?

Prevođenje je već sada vrlo živo. Mi zapravo redovno pratimo i prevodimo značajna srpska dela i obrnuto. Ja sam tokom posete Beogradu bio na Sajmu knjiga i, recimo, upravo je na štandu jednog od izdavača bilo praktično pet novih prevoda slovenačkih literarnih dela, prvi put predstavljenih javnosti.

Kako će Ministarstvo uticati na to da se međusobno književno prevođenje poveća?

Mi već podržavamo te programe.

Kako, preko projektnih konkursa?

Da, postoji javni konkurs Javne agencije za knjigu i izdavači se prijavljuju na te programe i to se onda stručno ocenjuje. Osim toga, neki projekat može i neposredno da se podrži subvencijom. Verujem da i Srbija podržava prevođenje srpskih dela, kao što mi podstičemo i obezbeđujemo određena sredstva za prevođenje slovenačkih dela.

Projektni konkursi koji sada postoje namenjeni su prevodima sa svih jezika, a ne samo srpsko-slovenačkoj i obrnutoj kombinaciji.

Postoji više mehanizama za to. Na primer, unutar Slovenskog foruma izlazi edicija 100 slovenskih romana koja je posebno subvencionirana i u njenom okviru će izaći ukupno deset novijih srpskih romana na slovenačkom.

Kad se priča o saradnji naše dve države, neminovno je pitanje o stanju srpskih kulturnih društava u Sloveniji. Ovde postoji četrdesetak društava, a Slovenija iz budžeta ne dodeljuje ni centa...

Nije istina. Mi podržavamo kroz javne konkurse pre svega njihovu delatnost na području medija. Oni mogu da se prijave na medijski konkurs i da dobiju određena sredstva, koja istina nisu velika.

Manjinski mediji nemaju nikakvih šansi na medijskom konkursu jer se bez olakšica takmiče sa najvećim, centralnim slovenačkim medijima.

Konkurs koji raspisuje Direktorat za medije usmeren je na slovenačke medije, to je istina, ali brojni mediji, od Radija Študent do više lokalnih radija i televizija, kandiduju se i sa sadržajima iz života i o životu i radu društava i pripadnika narodnosti sa područja bivših jugoslovenskih republika, dakle i Srbije. Osim toga, tu je poseban konkurs Službe za kulturne raznolikosti i ljudska prava...

Koliko je meni poznato, ta služba podržava manjinske projekte jedino preko Evropskog socijalnog fonda, a on se opet raspisuje za sve nevladine organizacije u Sloveniji i nije namenjen samo manjinskim organizacijama, a još manje medijima.

Oni imaju određena sredstva za to, i istina je da najveći deo uvek dobiju upravo pripadnici srpske zajednice.

Služba za ljudska prava i raznolikost Ministarstva kulture bi trebalo da podržava manjinsku, odnosno srpsku kulturu u Sloveniji?

Da, samo je problem u tome što i među samim srpskim društvima postoje određene nesuglasice. Ili, društva se prijave, a njihove prijave nisu validne. Ona društva koja su pravilno prijavljena, odgovarajuće su i valorizovana pa dobiju i neka sredstva, koja kao što kažem, nisu velika. Osim toga, Slovenija podržava i druge programe, recimo na području obrazovanja.

Ne govorimo sada o tome koliko je neko sposoban da napiše projektnu prijavu, već o tome koliko konkursa država Slovenija raspisuje za srpska društva, odnosno društva iz bivše Jugoslavije. Po mojim informacijama, to je trenutno jedino konkurs Javnog fonda za kulturne delatnosti koji je namenjen amaterskim delatnostima.

To, kao što je rečeno, u celini ne stoji. To su programi koji su obično u sferi amaterske delatnosti i zato je logično »

da su sufinansirani kroz JSKD. Oni koji prevazilaze taj okvir mogu da se prijave i na druge konkurse koji nisu namenjeni prvenstveno manjinama.

Postoje i profesionalne manjinske grupe, na primer Srpski kulturni centar "Danilo Kiš". Dakle, ne možemo da govorimo o sistematskoj državnoj podršci društava koja se bave srpskom kulturnom baštinom u Sloveniji. Da li je će Sporazum promeniti tu situaciju?

Ne. Barem ne 2017. godine zato što je budžet već usvojen. Ja sam predsednik Saveta za narodnosti bivše Jugoslavije. Naravno da je novca premalo za sve, ali nismo dobili žalbu da je neka grupa diskriminisana u odnosu na drugu ili nešto slično. Dakle: da, srpska i sva druga društva ravnopravno učestvuju i mogu da se prijave na konkurs.

Ne postoji nijedan konkurs koji je isključivo namenjen srpskim društvima ili društvima naroda bivše Jugoslavije u Sloveniji, ali postoji konkurs posebno za romsku kulturu i posebno za pripadnike nemačke zajednice. Da li će nakon Sporazuma biti drugačije?

Postoje različiti oblici, kao što sam već objasnio. Postoji konkurs koji omogućava prisustvo tih društava u medijima.

Koliko procenata iz državnog budžeta je izdvojila Slovenija ove godine za kulturu?

Mislim 1,63 procenta.

Na koji način će se obezbediti novac za saradnju sa Srbijom?

Isto kao i do sada. Princip budžeta u Sloveniji, kao i načelno u EU uopšte, jeste da se sve subvencije dodele na osnovu javnih konkursa ili javnih poziva. Javni zavodi ili drugi nevladini sektori u okviru svojih programa prijave neku aktivnost i stroge stručne komisije to ocenjuju.

Šta ćete vi probati da rešite u slovenačkoj kulturi u 2017. godini?

Po koalicionom sporazumu, a i inače, imamo plan i zadatak da obnovimo modele kulturne politike – kulturnog modela, što znači da trenutno pripremamo niz područnih strategija. Već su usvojene strategija elektronskog arhiva, zatim još i strategija filmskog vaspitanja. Očekuje se strategija za medije, zatim strategija za kulturno nasledstvo, za dizajn i arhitekturnu politiku. U 2017. godini trebalo bi da budu usvojeni osnovni zakoni za oblast kulture, znači Zakon o ostvarivanju javnog interesa u oblasti kulture, Zakon o medijima, Zakon o Radio-televiziji Slovenije, Zakon o promeni i dopunama Zakona o kulturnom nasleđu, i drugi.

Koliko poznajete srpske zakone iz oblasti kulture? Koliko su slični ili različiti od slovenačkih?

Često, još dok pripremamo zakone, proučavamo zakonodavstvo drugih država tako da neke stvari poznajemo. Znamo, na primer, kako je Srbija uredila pitanje Matice srpske jer spremamo zakon o Slovenačkoj matici. Znamo da je Srbija usklađivala svoje zakonodavstvo ili makar planirala promene na području obrazovanja i kulture jer je u postupku i procesu pridruživanja EU. Naše ministarstvo je, kroz Evropsku komisiju, pregledalo i testiralo to nastojanja Srbije, i nedavno je usvojeno stanovište da je na tom području Srbija postigla prilagođavanje, pa da odgovara onom što je u oblasti obrazovanja i kulture uređeno u okviru EU.

Da li vaše ministarstvo kulture savetuje srpsko ministarstvo kulture u vezi sa ulaskom u EU?

Dolazi i do toga. Znam da su prošlih godina članovi našeg ministarstva odlazili u Ministarstvo kulture Srbije upravo zbog harmonizacije zakonodavstva u kulturi.

Poslednjih godina su se Srbi i Slovenci najčešće družili samo za novogodišnje praznike. Hoće li i nakon Sporazuma biti novih povoda?

Teško, zato što toliko Slovenaca odlazi na doček Nove godine u Srbiju, da je nemoguće da ih bude više od toga.

Da li privatno kontaktirate sa nekim iz Beograda?

Da, imam prilično prijatelja u Beogradu, odnosno u Srbiji. Posebno među piscima, izdavačima, tako da mogu reći da sa mnogima imam česte kontakte... Istina, uglavnom i-majlom. Inače, viđamo se kao i sada, recimo na Sajmu knjiga u Beogradu. Neki od njih, više puta dođu na Sajam knjiga u Ljubljanu ili nekim drugim povodom koji organizuje, recimo, PEN, ili na festival Vilenice. Uvek ima nekog povoda za druženje. ¶

BILJANA ŽIKIĆ

TOMO RAVBAR

Intervju:
Zoran Marković, kontrabasista

Tajna Dra

"U Beogradu je jedno vreme postojao manir da se godišnja produkcija žrtvuje zbog jednog, dva ili tri velika događaja koja će biti značka na reveru. Ljubljanski način kada je o muzici reč – tokom cele godine – mnogo mi se više dopada. Srce mora stalno da radi da bismo bili živi"

Kada je došao u Ljubljanu 1989. godine, kontrabas je bio beznačajan, poslednji instrument u orkestru Slovenačke filharmonije, doslovno zanemaren. Škole kontrabasa gotovo da nije ni bilo. Sa 24 godine, mlad i ambiciozan, posle studija kontrabasa na tadašnjoj titogradskoj muzičkoj akademiji i postdiplomskih studija u Veneciji, odlučio je to da promeni.

Danas je Zoran Marković redovni profesor kontrabasa na Akademiji za glasbo u Ljubljani i od decembra 2016. nosilac Zlatne plakete Ljubljanskog univerziteta, koja se dodeljuje zaslužnim profesorima za razvijanje naučnog i pedagoškog rada kao i za jačanje ugleda ovog univerziteta u svetu. Koncerti za kontrabas i druga muzička dela posvećena Zoranu Markoviću, koje su potpisali Uroš Krek, Alfred Pešek, Nenad First, Ivo Petrić, Primož Ramovš, Klaus Ager, Larisa Vrhunc, Bruno Strobl, Tomaž Svete... odavno su već deo

gonetijevog gudala

Foto: Serban Mastecaneanu

repertoara evropskih muzičkih dvorana. Na Markovića u Ljubljani gledaju kao na svoj brend zato što Marković poslednjih deset i više godina nastupa na najprestižnijim evropskim festivalima od Finske do Španije. Ipak, na beogradskoj muzičkoj sceni ga nema.

"VREME": Nije vas bilo ni na poslednjem Bemusu 2016. Je li to ponovo slučajnost ili sada već pravilo?

ZORAN MARKOVIĆ: Nema tu ni pravila ni slučajnosti. Bemus je za mene oduvek predstavljao neku kulminaciju umetničke kreacije i izražavanja – još u ono doba kad sam bio podgorički student, u stvari titogradski, u staroj Jugoslaviji – Bemus je bio moj nedosanjani san. Valjda je sudbina htela da nam se putevi nisu još uvek ukrstili. Godine idu, ispunjene nekim drugim muzičkim događajima, ali ta distanca s beogradskom muzičkom scenom nikako da se smanji. Pre dvanaest, možda 14 godina, kolega Slobodan Gerić me je zvao da sviramo koncert za dva kontrabasa sa Beogradskom filharmonijom. To je, u stvari, jedan jedini put da sam profesionalno svirao u Beogradu.

S druge strane, nastupate po celom svetu, na evropskim i drugim prestižnim muzičkim festivalima ste rado viđen gost?

Možda sam isuviše mlad otišao iz zemlje. Zato me možda danas nema na muzičkoj mapi Srbije. Ali sam zauvek ostao vezan za moju Šumadiju i Crnu Goru. Srećan sam što redovno nastupam na festivalima od Finske do Španije. Tamo me zovu, tamo me hoće. Sreo sam za sve ove godine izuzetne muzičare, instrumentaliste, kreiramo finu kamernu muziku, sad je to već čitava mreža umetnika iz celog sveta. To su ljudi koji sobom nose veličanstvene i sasvim jedinstvene energije, a muzika koja nastaje pletenjem tih energija je poput ćilima neponovljivih šara. Mogao bih da pozovem izuzetne muzičare i da napravimo koncerte bilo gde u ovom našem regionu, kako ga zovemo, na teritoriji bivše nam zemlje, ali mene izgleda nigde, sem u Sloveniji, ne doživljavaju kao zaista svog. Ili nije dobro što se zovem Zoran Marković, isuviše je obično, isuviše je naše, to je vrlo izraženo u našem mentalitetu o kojem je Nušić toliko upečatljivo pisao, potreba za stranim imenima i izrazima je od izuzetnog značaja, posebno kad se treba istaći u "poznavanju" umetnosti i kulture.

Posle studija odlazite u Veneciju, sledе Kremona, Minhen, Salcburg... U međuvremenu i magistrirate – u Beogradu. Nigde niste mogli da se skrasite?

To je sve bilo neverovatno brzo, dinamično i ja sam samo pustio da mi se događa. Studije na Akademiji koja je u vreme mojih studija bila u Podgorici, a od 1996. je na Cetinju, završio sam za tri godine. Dobio sam stipendiju od italijanske vlade, i onako pun optimizma i zanosa napustio sam roditeljsku kuću i otišao u Veneciju. U tom momentu, ta zaista mala stipendija je neverovatno napumpala moje samopouzdanje. Meni je bilo bitno samo to, da stignem s mojim kontrabasom i dve velike torbe do Venecije. Tek kad sam stigao, shvatio sam da tamo nemam organizovan ni smeštaj. Prvih pet, šest dana sam spavao u hostelu na obližnjem ostrvu Lido. Kontrabas i prtljag nalazili su se u garderobi na železničkoj stanici. Neuspešno sam tražio stan sve do momenta dok nisam pozvao svog profesora Franka Marcoratija, kontrabasistu u operi La Feniče. Upoznao sam ga, održao mi je prvi čas i od tog trena sve je nekako krenulo. Profesor me je, pošto se dogovorio sa svojom suprugom i decom, pozvao da živim kod njih. Uselio sam se u predivan novi dom s pogledom na kanal i prelepu baštu. Posle Venecije sam dobio posao u Ljubljani, tu sam sebi napravio bazu, a odatle sam odlazio dalje u Kremonu, Minhen, Salcburg i lovio tadašnje najbolje profesore. Najviše sam u stvari naučio od gostujućih dirigenata u Slovenačkoj filharmoniji i to mi je jako koristilo. Od dirigenata se i »

inače najviše uči. Od dobrih, ali i od onih ne tako dobrih. Od njih naučite kako ne treba ubijati puls, muziku. Bilo je, naravno i onih izuzetnih, kao što je Karlos Klajber. Imao sam sreću da sviram s najboljim od najboljih.

Kako je bilo raditi s njim?

Bio je dirigent u Slovenačkoj filharmoniji u Ljubljani, u samo jednom programu i teško je rečima opisati rad s njim. Magija. Bio je oženjen slovenačkom balerinom Stanislavom Stankom Brezovar, koja je umrla malo pre njega, 2003. Sahranjen je pored nje u slovenačkom selu Konjšica 2004. Danas je ovo selo poznato po Klajberu, na svetskoj je muzičkoj istorijskoj mapi samo zahvaljujući tome što je Klajber tu okončao svoj život. Samo taj detalj govori o legendi koja sasvim opravdano ide oko njegovog imena.

Nikada neću zaboraviti muk orkestra pred dolazak maestra na prvu probu. Apsolutna tišina je vladala dvoranom Slovenačke filharmonije. Utišavali smo sopstveno disanje, i ono se činilo preglasnim. Maestro Klajber nas je na slovenačkom upitao: "Zašto nema uobičajenog žagora?" Osetio je grč koji je vladao dvoranom, hteo je da nas opusti. Potom je digao ruke. Sećam se da je to bio Prvi stav četvrte Bramsove simfonije. Čarobno, neprepoznatljivo, naš orkestar je stvorio neponovljiv zvuk. To je bila neobična maestrova moć koju sam osetio na gudalu i u žicama svog kontrabasa. Bio je jako zahtevan i nepopustljiv u estetskom izrazu. U prvoj pauzi je već zamenio nekoliko muzičara jer nisu bili u stanju da slede njegovu viziju.

Zanimljiva je priča kako ste kupili svoj prvi kontrabas.

Išao sam sa horom "Stanko Dragojević" u Košice u tadašnjoj Čehoslovačkoj. Bila je osamdeset i neka. U jednom restoranu je svirao neki ansambl, i ja sam ugledao svoj kontrabas kod čoveka koji je svirao na njemu. I pitao sam ga da li bi mi prodao instrument. On prvo nije mogao da veruje šta ga pitam. Onda mi ga je dao za 200 dolara. Pare su mi posudili moji ljudi iz hora. Doneo sam kontrabas u Crnu Goru, sredio ga. S njim sam završio Akademiju, otišao u Veneciju, dobio posao u Ljubljanskoj operi i, napravio audiciju za solo kontrabas u Slovenačkoj filharmoniji... Bio je to kontrabas od šperploče. Svaki gudački instrument može da se oplemeni. Ili da se uništi. Gudački instrument je ogledalo duše muzičara koji ga svira. Ja sam iz tog svog prvog kontrabasa izvukao maksimum. Ovaj sadašnji na kojem sviram je moj drugi kontrabas u životu, italijanski, iz 1730. iz bolonjskog regiona. I da, on je nekako vrlo specijalan i vrlo ličan.

Vi ste u Sloveniju došli 1989, praktično pred rat?

Tako je. Prvo sam pet meseci bio u Operi, kasnije solo kontrabas u Slovenačkoj filharmoniji. Sa tim prelaskom u Filharmoniju je u stvari sve i počelo da se razvija. Dinamika i broj koncerata orkestra Slovenačke filharmonije sručili su se na mene poput strašnog pljuska. Iz moje perspektive i neiskustva to je bila zaista gromada novog muzičkog materijala i izobilja... Meni je ceo repertoar bio apsolutno nov i nepoznat. Posle preživelog muzičkog šoka je usledio nov – onaj pravi životni šok i suočavanje sa velikim životnim odlukama. Preko noći smo postali stranci svi mi iz bivše Jugoslavije koji smo se zatekli tu kad se raspala zemlja i počeo rat, a Ljubljana postala glavni grad nezavisne Slovenije. Trebalo je zadržati profesionalnost u orkestru i istovremeno zaštititi svoj integritet, a pored svega ostati miran i ne reagovati na razne sitne provokacije kojih u tim nemirnim vremenima nije falilo. To je bilo i vreme mog najznačajnijeg usavršavanja kod najvećih kontrabasista u Evropi i svetu Gerija Kara, Franka Petrakija, Georga Hertnagela, Klausa Štola... Bio sam uveren da je Ljubljana samo moja usputna stanica.

Ipak ste ostali, tu ste sada redovni profesor, na Muzičkoj akademiji u Ljubljani, i gostujući ste vođa solista kontrabasa u Radijskom orkestru. Ne planirate da se selite.

Stalno sam na putu, od festivala do festivala kamerne muzike po celoj Evropi. I to me najviše raduje od svega. Na Kuhmo kamernom festivalu u Finskoj nastupam već devet godina, tu se dogodi 75 koncerata za dve nedelje, a na Oksford kamernom festivalu muzike koji je čaroban sviram već osam, devet godina.

Tu su još Storioni festival u Ajndhovenu, i još jedan holandski Štift internacionalni muzički festival, pa nemački festival u Osnabriku u Donjoj Saksoniji, i mnogi drugi... To su, rekao bih, bili i najznačajniji festivali za moj razvoj. Na njima sam upoznao zaista vrhunske umetnike iz celog sveta, posle sam bio pozivan i na mnoge druge festivale, u Holandiji, Danskoj, Italiji, Francuskoj, Nemačkoj, Švedskoj... Posebno mi je draga saradnja sa O/Modernt orkestrom iz Stokholma, čiji je umetnički vođa Hjugo Tičijati. Poslednju godinu sam takođe kao gost više puta bio vođa kontrabasa u Filharmoniji u Monte Karlu.

Dobar deo profesionalne karijere posvetili ste i estetici zvuka. To vas je dovelo do izuma koji višestruko poboljšava zvuk gudačkih instrumenata. O kakvom je pronalasku zapravo reč?

To njihanje žice, koje se prenosi na telo instrumenta, oduvek me je magično privlačilo. Kontrabas je najveći gudački instrument i kao takav nam pruža mogućnost da sve vibracije prilikom nastajanja zvuka posmatramo kao na velikom bioskopskom platnu, gde se sve jasno vidi. Najvažniji trenutak bio je moj susret s kontrabasom Gasparo da Salo koji je izložen u Crkvi Svetog Marka u Veneciji još od 1846. godine. Ovaj kontrabas je pripadao čuvenom italijanskom kontrabasisti, kompozitoru Domeniku Dragonetiju. Kad je Dragoneti umro, kontrabas je sklonjen u Crkvu Svetog Marka u Veneciji. I eto opet slučaja na sceni, baš moj majstor za kontrabas iz Ferare pobedio je na konkursu za reparaciju Dragonetijevog instrumenta. Zove me i kaže: "Dođi, Zorane, da isprobaš Dragonetijev kontrabas!" Sednem u auto i dođem u Feraru. Ponovo, energetski krug. Zvučao je čudesno, nestvarno lepo i bogato, sa crevnatim žicama. Taj zvuk i vibracija su bili glavni pokretači moje radoznalosti u novom svetu akustike. Bio sam fasciniran. Odmah sam krenuo u akciju traženja nove estetike zvuka. Naručio sam nove crevnate žice. Ali, katastrofa! Na mom kontrabasu te žice jednostavno nisu zvučale dobro. Jedno ogromno ništa i potpuno razočaranje! To je bio i početak traženja rešenja.

Od kakvog su creva te žice?

Od kravljeg, ovčijeg, svejedno. Majstori ih suše, prepariraju, to je stari način izrade žica, ali nije poenta u tome, nego u proporcijama. Postojeći kordar (žičnjak) ili strunik sam skratio za polovinu i naštimovao na instrument i desilo se čudo od zvuka. Bilo ga je čak i previše. Kasnije

sam korigovao distance svake žice posebno, sve dok nisam našao idealno rešenje.

Hoćete li da mi kažete da niko do vas u istoriji gudačkih instrumenata nije došao do tog rešenja u proporcijama žica kako bi gudački instrumenti imali savršeniji zvuk?

Niko na taj način nije organizovao žice. Dobio sam neverovatan spektar alikvota bogatiji za celu oktavu, brže i lakše se svira, plemenitije zvuči. Efekat je takav da svaki gudač koji proba moj žičnjak – zadrži ga. Ovaj sistem funkcioniše bez obzira na to od kojeg su materijala žice jer je u pitanju simpatetični efekat. Pritom je mnogo lakše svirati.

Koliko imate prilike da pratite šta se događa na muzičkim scenama u takozvanom regionu, bivšem jugoslovenskom prostoru, prevashodno vas pitam za Srbiju i Crnu Goru jer ste za njih vezani poreklom i rođenjem?

Ne mnogo, uglavnom preko Fejsbuka, vidim gde idu i šta rade moji prijatelji. Rekao bih da je u Beogradu jedno vreme postojao manir da se godišnja produkcija žrtvuje zbog jednog, dva ili tri velika događaja koja će biti značka na reveru. Važno je imati takva gostovanja, ne sporim, ali mi se ljubljanski način kada je o muzici reč – tokom cele godine – mnogo više dopada. Srce mora stalno da radi da bismo bili živi. Nije dovoljno da zakuca dva puta tokom godine, neophodno je da stalno donosi nove kreacije, nove vizije, pulsiranje treba da bude ravnomerno i konstantno. U Srbiji, Kolarčeva zadužbina ne dozvoljava da srce stane. Kad se radi na konstantnosti, onda publika stiče neke druge estetske kriterije. Ovako, publika je non-stop izložena kičeraju, televizijskom, uličarskom, političkom, nema prilike da se oblikuje konstantnošću kvalitetne ponude. A eto, opet je fantastično to što u Beogradu, uprkos svemu, postoji publika za klasičnu muziku. Zato što je kontaminacija šundom na sve strane uzela maha. Nije to samo beogradski problem, ceo region je izložen niskim, najnižim mogućim uticajima koji vrište s ekrana, iz kafana i na ulici. To ubija bilo kakvu želju za radoznalošću i traženjem nečeg drugog. U tim okolnostima je jako teško baviti se tananim talasanjima vazduha i estetskim kreacijama. ¶

ZORA DRČELIĆ

Voda koja nalazi put

POSLE BOOKSTANA:
Seid Serdarević, Ivan Bevc i Amila Ramović

Foto: Milomir Kovačević Strašni

U trenucima kada su odnosi među politikama na tački smrzavanja, kultura između Sarajeva i Beograda beleži rezultate

Loše političke prilike u regiji i svetu nisu totalno uništile kulturnu saradnju. Kao i voda, kultura i umetnost nalaze svoj put iako su danas kanali sve teže prohodni zbog radikalno srezanih budžeta. U trenucima kada su odnosi među politikama na tački smrzavanja, kultura beleži rezultate.

Svež je primer prošle godine prvi put organizovanog književnog internacionalnog festivala "Bookstan" u organizaciji sarajevske izdavačke kuće "Buybooka", koja inače ove godine proslavlja svoj dvadeseti rođendan. Na njemu su pored pedesetak gostiju iz daljeg i bližeg inostranstva, našli učešća i ljudi iz Srbije: Teofil Pančić je vodio radionicu mladih književnih kritičara, Ivan Bevc predstavio izdavačku kuću "Booka" i roman *Moj sin Haklberi Fin*, zajedničkog nam autora Bekima Sejranovića. Trebalo je da se pojavi i izdavačka kuća "Lom" Flavija Rigonata s piscima Robertom Perišićem i Damirom Karakašom, kao i pisci Igor Marojević i Dejan Mihailović, ali su odložili svoj nastup za iduću put. Uveliko teku pripreme za drugi međunarodni književni festival "Bookstan", planiran od 3. do 7. jula s učešćem i pisaca i izdavača iz Srbije. Postoji nada da će Ministarstvo kulture Srbije potpomoći dolazak još nekih srpskih pisaca.

Pozorišta odavno pokazuju potrebu za saradnjom. Sarajevski Festival MESS prvi je pokrenuo posleratnu regionalnu teatarsku saradnju, koja je i danas intenzivna, i vidimo je i u Sarajevu kroz brojne postprodukcije. U toku su, recimo, probe u SARTRU (Sarajevski ratni teatar) za predstavu *Savršen kroj* po tekstu Beograđanina Vladimira Đurđevića, a u režiji Jasmina Durakovića. *Savršen kroj* se trenutno igra u Zvezdara teatru. Vrijedna je pažnje i predstava Harisa Pašovića *Za šta biste dali svoj život* u koprodukciji Sarajeva, Zenice i Novog Sada. Ni vizuelni umjetnici ne poznaju granice balkanskih zemalja, regionalne selekcije su prisutne na izložbama i bijenalima sa prepoznatljivim "balkanskim identitetom". Filmadžijama su koprodukcije podrazumevajuće. Ono što prepoznajemo kod svih njih je jedan poseban zajednički senzibilitet napetog kulturnog prostora razapetog između Istoka i Zapada. Posebno smo zadovoljni što je upravo "Bookstan" sa sloganom "No East, No West" postao Forum za one koji ovo osjećanje dijele i prepoznaju na globalnom planu. ¶

GORAN SAMARDŽIĆ

Na putu mleka i medo

Ove godine, deseti put, na mokrogorskom brdu Mećavniku jedinstveni festival filma i muzike Kustendorf održan je od 14. do 19. januara. Ovogodišnji kvalitet studentskih takmičarskih filmova je na veoma visokom nivou, atmosfera je posebna kao i ranijih godina, a Profesor, kako ovde svi zovu Emira Kusturicu, i dalje drži svaki kočić u rukama

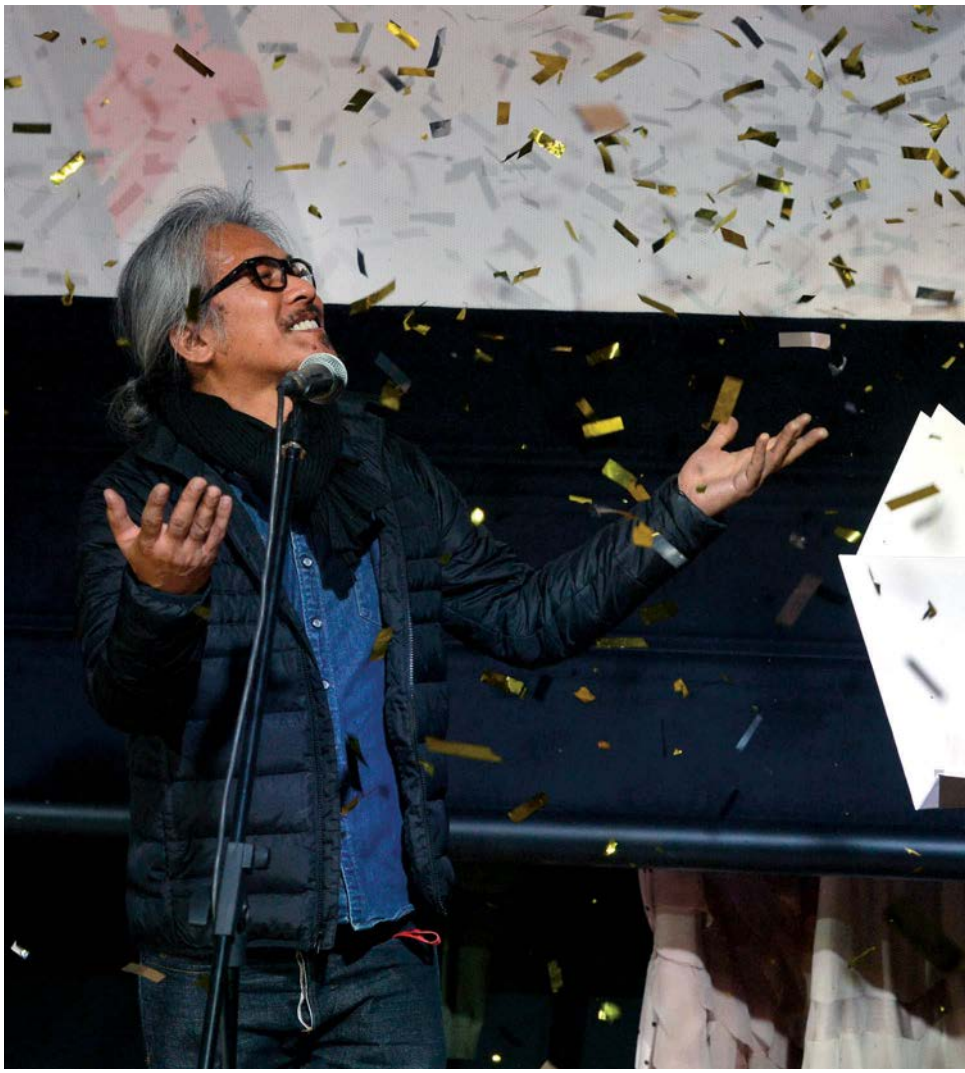

VELIKI REDITELJI: Lav Dijaz i Emir Kusturica

Kako već to ide, velika filmska imena na Mećavniku dočekuju pogača i so, rakija i nasmejani domaćini. Među njima često, jer drugačije ne može, bude dočekan i neki političar. Ove godine, čast da predstavlja Ministarstvo kulture Srbije, koje svake godine podržava festival, imao je ministar Vladan Vukosavljević. Iskapivši čokanjče medovače, ministar kulture je uz veliki osmeh rekao da je impresioniran time da na Kustendorfu nema reklama, da je sve kao iz bajke i da treba da budemo ponosni što se održava baš kod nas. Novinari su ga zatim pitali kakav je njegov filmski ukus. "Volim različite pravce u istoriji filma – od francuskog neobaroka i italijanskog neorealizma, filmove dubokog umetničkog zadržaja. Volim i komedije, volim Vudija Alena, ali ono što ne volim je *Umri muški*", rekao je ministar. On se istakao i na samom otvaranju, kada je govorio dugo, spretno baratajući opštim mestima.

Ministar je ipak najmanje bitan u snežnom Drvengradu. Bar što se posetilaca tiče. Ove godine zvezda festivala je Lav Dijaz, reditelj iz Filipina, osvajač Zlatnog lava u Veneciji 2016. godine, autor specifičnog stila čiji filmovi traju dosta duže od uobičajenog, a razlikuju se i u estetici. Na festivalu je prikazan venecijanski pobednik *Žena koja je otišla* a traje 3 sata i 47 minuta, kao i *Uspavanka za tužnu misteriju* koji traje osam sati. Na radionici nakon projekcije objasnio je da je to njegov način pravljenja filmova, da misli da tako vernije prenosi teme koje obrađuje, a one su najčešće život na Filipinima i nacionalna istorija.

Nakon što je Dijazu dodeljena Nagrada za buduće filmove, prikazan je retrospektivni film o prethodnih devet izdanja Međunarodnog filmskog i muzičkog festivala Kustendorf.

Na Kustendorfu su prikazani i filmovi *U krevetu sa Viktorijom* francuske rediteljke Žistin Trije u kome igra prelepa Viržin Efira, *Cvetovi zla* Antija Jokinena, *De Lan* Kineza Đie Lijna i *Duša na struni* Džang Janga. U kategoriji Novi autori prikazana su filmovi iz Bugarske, Srbije, Kine, Italije.

vače

SRPSKA PREMIJERA: Sloboda Mićalović sa rediteljem

Fotografije: TANJUG

Najveća gužva u bioskopu "Prokleta avlija" bila je na premijeri novog filma Emira Kusturice *Na mlečnom putu* u kome igra Monika Beluči. Film traje 2 sata i 20 minuta i snimljen je na osnovu tri istinite priče. Glavnu mušku ulogu igra Kusturica, a osim Monike Beluči glume Sloboda Mićalović i Miki Manojlović. Posle projekcije, Kusturica je objasnio da je film rađen filmskim jezikom iz sedamdesetih i osamdesetih.

Retrospektiva velikana posvećena je ove godine Gordanu Mihiću, scenaristi, dramskom piscu i filmskom režiseru. Nakon projekcije filma *Vrane* iz 1968 koji su režirali Gordan Mihić i Ljubiša Kozomara, autor je govorio o vremenima kada je iz novinarstva počeo da se bavi pisanjem scenarija, a kasnije i režijom. Pisao je, sam ili sa Kozomarom, *Buđenje pacova*, *Kad budem mrtav i beo*, *Bog stvori kafansku pevačicu*, *Bubašinter*, *Čuvar plaže u zimskom periodu*, *Varljivo leto '68*, *Dom za vešanje*, *Crna mačka, beli mačor* i mnoge druge. Mihić je studentima poručio da veruju u čuda, u nemoguće, u sebe i da ne razmišljaju mnogo o tome kako će se sve završiti.

U takmičarskom programu prikazuju se 22 filma iz 19 zemalja iz čitavog sveta. Ove godine, za Zlatno, Srebrno i Bronzano jaje kao i za Nagradu "Vilko Filač" za najbolju fotografiju, borilo se čak 500 filmova. Najčešće teme kojima se studenti bave u svojim filmovima jesu porodica, odrastanje, diskriminacija, migracije. U trenutku nastajanja ovog teksta (utorak 17. januar) projekcije i dalje traju, pa će se dobitnici nagrada znati tek kada budete čitali ovaj izveštaj.

Sastav ovogodišnjeg žirija je: Geling Jan, predsednica, pisac romana i scenaristkinja, Kristijan Valsamidis, stručnjak za intelektualnu svojinu, i Nikola Ležaić, filmski režiser. Nagradu "Vilko Filač" dodeliće direktori fotografije Mišel Amatje i Ištvan Borbaš.

U muzičkom delu programa, ove godine na Kustendorfu svirali su Kusturica, njegov No Smoking Orchestra, Adam Stringa i Novosadski big bend, Bestbit, Ana Popović, Van Gog i Ču Sudaka. ¶

M. RUDIĆ

Pola ljubavi i ceo rat

Knjiga o jednoj davnoj poluljubavnoj polurelaciji prerasta u omaž onakvoj Evropi kakva je nastala 1945, a za koju su ginuli mnogi anonimni američki "selindžeri"

Treba se čuvati američkih evrofoba (ali kako, kad jedan upravo preuzima kontrolu nad dobrim delom sveta?!), a možda još i više evropskih amerikanofoba, koji se inače ugrubo dele na dve struje, "levu" i "desnu", i prosto ne znaš koja je gora. Frederik Begbede – taj žovijalni i daroviti pariski fićfirić – negde je na suprotnom kraju: zakleti je amerikanofil, čovek koji severnoameričku kulturu XX veka smatra svojom kulturnom otadžbinom bar koliko i sve svoje frankofono nasleđe, a po mnogo čemu i više, bliže, neposrednije od toga. Zato baš njemu, baš takvom, mogu na um pasti svakakve šašave i naizgled pretenciozne ideje za roman; jedna od njih donela nam je *Windows On the World*, možda najzanimljiviji pokušaj neposredne književne "obrade" famoznog 11. septembra.

Nova Begbedeova knjiga *Una i Selindžer* (preveo Vladimir D. Janković; Booka, Beograd 2016) na tragu je te begbedeovske trajne opsesije, iskombinovane s nekolikim drugim, starim i novim. Žanrovski je to podosta "nečisto" delo: ono jeste roman, makar zahvaljujući bezobalnoj širini današnje definicije romana, ali je i neka vrsta "trumankepotovske" (Kepot je, uostalom, jedan od protagonista romana) literarno-žurnalističke hronike življenja nekolikih stvarnih ljudi, pre svega onih "naslovnih": Džeroma Selindžera, pisca *Lovca u raži* i jedne od najobožavanijih, ali i najzagonetnijih književnih figura XX veka, ne samo u SAD, i Une (Oona) O'Nil, devojke iz "visokog" njujorškog društva sredine veka, nesuđene glumice, kćerke Judžina O'Nila i dugogodišnje supruge od nje mnogo starijeg Čarlija Čaplina, u ranoj mladosti jedne od onih metropolitanskih cica koje su – svojom pojavom i javnom pažnjom koju su izazivale – u neku ruku utemeljile kategoriju "poznatih po tome što su poznati", u međuvremenu predimenzioniranu i isprofanisanu preko svake mere. Begbede, snabdeven relativno šturim "stvarnim" podacima i raspoložen da sve ostalo – to jest, manje više sve u ovoj knjizi! – slobodno domaštava, kreće u anamnezu jedne naizgled tipične boy-meets-girl situacije, koja se, međutim, nikada nije razvila u nešto mnogo

više od kratkotrajnog flerta, u vreme kojeg je Selindžer bio mladić koji je tek prevalio dvadesetu, a O'Nilova prerano sazrela devojčica od petnaestak. Recept za katastrofu? Naravno, ali ne samo zbog toga. Ta veza, jedva dostojna tog imena (usred koje će Selindžer poći u Evropu, u rat), obeležiće ih možda i doživotno, mada na posve različite načine. Una će pronaći svog Pigmaliona u liku Čarlija Čaplina – na Selindžerovo trajno užasavanje – i ta će se veza održati do kraja, ali Selindžer će (mislimo na Begbedeovog Selindžera, ne nužno i onog "stvarnog") ostati u izvesnom smislu trajno zatočen u lošoj karmi ovog odnosa koji nije mogao ni da istinski proživi, ni da ga se odrekne i krene dalje. Njegova potonja notorna sklonost upuštanju u veze s devojkama i ženama daleko mlađim od njega, manje-više nedvosmisleno sugeriše Begbede, u velikoj je meri nuspojava ove nerazrešene ljubavne traume. A i ako nije, dobro zvuči, zar ne? Naročito u kontekstu onoga što će Begbede ubaciti tek na sam kraj romana (pažnja, ovo je mali spoiler!), gde radnju seli u Švajcarsku i u sadašnje vreme, uvodeći u nju sebe i, hm – svoju devojku. Pogodili ste: mnogo, mnogo mlađu od njega...

Na drugoj strani, *Una i Selindžer* je zanimljiva evokacija jednog vremena i jedne kulture: Begbede umešno razlaže Selindžerove dileme pred odlazak u borbu u Drugom svetskom ratu, a potom i vanredno upečatljivo secira ceo taj danas pomalo potisnuti kompleks severnoameričkih *boys* koji su ostavljali svoje kosti po Normandiji i kojegde još po Evropi i Bliskom istoku, ginući i krvareći u jednom ratu koji ni oni ni njihova vlada nikako nisu zakuvali, koji je pokrenut i vođen negde na drugom kraju polulopte. Današnja Evropa, ona koju znamo od 1945. jeste Evropa koju su stvorili i svi ti mladi, anonimni selindžeri boreći se za nju. Boji li se Begbede kraja te i takve Evrope, nije li ova knjiga i nagoveštaj oproštaja s njom, ili pak prizivanje njenog trajnog o(p)stanka? Prilično teške dileme za knjigu naoko tek o jednoj poluvezi, i jednoj trajnoj intimnoj opsesiji...

Sa već solidnim stažom čitanja Begbedeovih knjiga, ali i pisanja o njima, dolazim sasvim blizu zaključaka da je, čisto recepcijski, Frederik B. ponekad čak neka vrsta francuskog Marka Vidojkovića: veoma je drag publici koja voli neke nove odjeke i forme nekadašnje jeans proze, ali ako pišete o književnosti, povoljno pisanje o nekom od ove dvojice nikako vam neće povećati ugled u čaršiji. Naravno, poređenje je čisto (među)kontekstualno, i lako je tu dometnuti da Begbede ima onoliko više šlifa koliko i Pariz ima više šlifa od Beograda. Njihova čitanost i popularnost možda prevazilaze njihov "objektivni" značaj, ali i njihov značaj znatno prevazilazi ono što im se od "merodavnih" javno priznaje. U Begbedeovom slučaju, to znači da treba biti svestan njegovih književnih i ostalih limita, i onda mu se slobodno prepustiti... Ni rokenrol, kažu, nije "ništa mudro". Ali baš to je prvi korak na dugom putu ka mudrosti, n'est-ce pas? ¶

TEOFIL PANČIĆ

Sa one strane kapije raja

Dylan je dao jedan od najvažnijih savremenih odgovora na danas ponovo aktuelnu temu: može li umetnost da promeni svet. Odgovor je, naravno, afirmativan

"Authorities, they hated him
Because he was just too real"
(Bob Dylan, "George Jackson", 1971)

Stvarnost opisana ljudskim iskustvom više ne postoji. Slike su preuzele svet.

Mi sad doživljavamo samo slike: iskustvo sa svetom i dalje postoji, čak i sa takvim kakav je sad, ali ono je indirektno, ne više čulno. Ako je nešto ipak ostalo direktno, to je toliko privatno i naizgled neizrecivo, da ne znamo ni da li umemo da ga zabeležimo. Da li ono što ne može da se predstavi slikom uopšte postoji?

Naša egzistencija danas, više nego ikad, zavisi od predstave koju drugi imaju o nama. Muzika se sve više shvata kao nešto što samo prati poželjnu sliku, ili, u najboljem slučaju, euforično druženje uživo – koje takođe kao da ne postoji ako nije slikano, *upload*-ovano i *share*-ovano. Mi sami sebe više ne doživljavamo kao nešto drugo, osim slike.

Proizvođači slika imaju svoju politiku. Ukidajući unutrašnji osećaj realnosti, ono što ovaj put pokušavaju da nam ukradu jesu doživljaj sebe, i naš doživljaj sveta – kao i muzike sa njim.

SIVO ŠARENILO

Pre neku godinu još, a svakako pre dvadeset, o Dylanu se naizgled moglo pričati samo kao časnoj starini, koja se – eto – dobro drži. Noviji uskovitlani događaji su ga smestili u realnu perspektivu najveće pojave u muzici: takav kakav je, Dylan je postavio koordinate za sve ostale, nadrastajući popularnu kulturu i postavljajući je u široke kulturne i civilizacijske tokove koji idu od pamtiveka. On je, naime, dao jedan od najvažnijih savremenih odgovora na danas ponovo aktuelnu temu: može li umetnost da promeni svet. Odgovor je, naravno, afirmativan.

Put za to je samospoznaja: čuvena je priča o tome kako je Dylan svojevremeno izbacio iz kola drugog velikog folk autora, Phila Ochsa, jer mu je prigovorio da u jednoj svojoj novoj pesmi treba da pojača angažovanost. "Ti si bre novinar, a ne pesnik", navodno mu je rekao Dylan. Na stranu što Ochs nije imao ništa protiv toga da bude novinar sa gitarom i to je dobro radio; Dylan je hteo nešto više da kaže, kad već ima priliku.

Suprotno opštem uverenju, Bob Dylan nikad nije bio protestni pesnik, ali jeste pevao buntovničke pesme. Otpadnik, neprilagođen – ali ne propovednik – ili kako sam dugo objašnjava na stranicama autobiografskih *Hronika*: "Nikad nisam sebe video kao nekog ko govori u ime drugih, a najmanje protestuje". Druga stvar je što je pevajući svoje krajnje individualističke pesme za sve buntovnike ikad, Dylan izrazio »

jedan duh vremena, ocrtavši stanje sveta u kojem je živeo i dajući rokenrol energiji dublji smisao kroz strast za poetskim prosvetljenjem. Odatle počinje istorija rok muzike kakvu poznajemo, kao popularne muzike sa posebnom misijom.

Mada je albumima *Bringing It All Back Home* (1965), *Highway 61 Revisited* (1965) i *Blonde On Blonde* (1966) definisao ovu novu kulturnu matricu, faktički je netačno da Dylan potom nije izdao bitnu ploču, kako su ga kasnije optuživali – u vreme najvećih generacijskih protesta 1968. objavio je *John Wesley Harding – par excellance* Bobov album, što ga je ponovo potvrdilo kao onog koji jedini vidi gde su krajnje granice rok muzike kao poetskog jezika i političkog sredstva. Pesma *All Along the Watchtower* verovatno je onaj najsavršeniji primerak vizionarskog rokenrola ikad napravljen – u njegovoj ili Hendrixovoj verziji, svejedno – i počinje i završava se kao marš u nepoznato u nama, ono što je rokenrol uvek i bio. Ako ona i

The Ballad of Frankie Lee and Judas Priest nisu bile jasne metafore o odnosu prema vlastodršcima, tu je eksplicitna *I Pity The Poor Imigrant* da doda svima jasnu oštricu. Ova u retrospektivi izuzetno bitna ploča, snimana je dve nedelje pošto je Woody Guthrie umro nakon preduge bolesti, pa je Dylan sasvim sigurno u studio ušao sa jasnom idejom da rokenrol generaciji kaže ono što bi Guthrie rekao, da je samo imao mogućnost.

A hteo je da joj kaže da svako treba prvo u sebi da proveri sve što priča i za šta istupa, mimo svake ideologije – pa i one "hippie" – te da je jedino naš doživljaj sebe merilo vredno pažnje u svetu koji se brzo menja. Poruka koja je u današnjem sivom šarenilu još važnija, jer se svuda okolo i unutar nas banalizuje i uprostačuje doživljaj sebe, pretvarajući se u jedan "kao da" oblik življenja unutar nas samih. Dylan je do danas sačuvao tu moć da nam doživljaj muzike pretvori u stvaran doživljaj sebe, dajući jasan zadatak mlađima da tako nešto nastave da rade.

GONIČI ZDRAVOG RAZUMA

Od tog vremena postoji stalan tok političkih pesama zbog kojih Bob Dylan sigurno nije dobio Nobelovu nagradu za književnost, ali koje rečito govore o tome kako je praktično u svakoj deceniji imao surovo smeo pobunjenički komentar, terajući zdrav razum da bude maksimalno uključen.

Njegovi junaci nastavili su da budu stvarni ljudi potpuno odbačeni od društva, čak na ivici kriminala, nalik Lead Bellyju: u fantastičnom singlu *George Jackson* iz 1971, u periodu u kome je Dylan uglavnom diskografski ćutao, nalazimo se sa mladim crnim delinkventom koji je zbog pljačke benzinske pumpe od 70 dolara dobio nedefinisanu zatvorsku kaznu "od jedne godine do doživotno" – iza rešetaka se radikalizovao, prišao Crnim panterima, i na kraju poginuo bežeći iz zatvora nekih deset godina pošto je ukrao pomenutu skromnu količinu novca. Pesma *Hurricane* iz 1975, udarna je na sjajnom albumu *Desire* i posvećena je bokserskom šampionu Rubinu Hurricaneu Carteru, optuženom za učešće u ubistvu koje nikad nije dokazano, na suđenju koje se kasnije ispostavilo kao rasistički utemeljeno. *Julius and Ethel* je neobjavljeni frenetični rokerski komad iz 1983, koji dirljivo i nedvosmisleno brani Rozenbergove, optužujući sve druge za izdaju.

Kao da ove priče iz života zauvek prokazanih nisu bile dovoljne, u nastavku snimanja izuzetno ozbiljnog albuma *Infidels* (1983), odakle potiče i prethodno pomenuta pesma, on beleži *License to Kill*, i posebno *Clean Cut Kid*, kao gorke kritike agresivnog modernog interventcionizma, nastale čim je on bio naslućen u Reganovim govorima i promovisan kao buduća američka spoljnopolitička orijentacija – o čemu su skoro svi mainstream umetnici ćutali. Ali pravi vrhunac ovog buđenja bila je *Blind Willie McTell*, oda bluzu kao takvom i povratak na puteve vizionarske ekstaze, glavnog Dylanovog oruđa samospoznaje. Većina ovih pesama došla je u vreme kad im nije bilo mesta u sve ciničnijem javnom prostoru, pre svega na tek lansiranom MTV-ju.

Ipak, već je *Political World* iz 1989. pokazao sa kakvom je superiornošću Dylan ovladao video spotom kao delom svoje umetnosti, dajući u produžetku stihova odgovarajući vizuelno sarkastični antipolitički komentar, podsmevajući se konceptu politike kao nečeg bitnog u životu, da ne bude nejasno. Za početak novog veka, album *Love and Theft* iz 2001, otvara se majstorskom Tweedle Dee and Tweedle Dum, metaforičnom i potpuno zagonetnom pesmom u najboljoj tradiciji All Along The Watchtower, kao mistični razgovor ludih ljudi na putu ka još većem ludilu savremenog sveta.

Dylanovi stavovi su, usput, jasni i izneti u više intervjua: ubistvo Džona Kenedija bilo je pokušaj državnog udara, rat u Vijetnamu bio je zavera vojno-industrijskog kompleksa, napad na dve kule Svetskog trgovinskog centra napad je iznutra, a najveća pljačka svih vremena jeste kreditni mehur, odnosno izdavanje nepostojećeg novca od strane najvećih američkih banaka, što je tokom ranih dvehiljaditih kreiralo svetski dug i krizu, a nikakvo bogatstvo. Nepotrebno je štiklirati ono sa čim se slažete, znamo da delite ove poglede.

Njegovo izvođenje *Masters of War* u Beloj kući 2012, kad mu je jedan drugi nobelovac – Obama – dodelio nacionalni orden, svakako je performans prvog reda sa okačenom društvenom porukom, tako da je svako može razumeti. Otpevati vladajućem američkom predsedniku u njegovoj kući ogorčenu antiratnu pesmu u kojoj se optužuju finansijeri tamošnje spoljne politike za zločinačke aktivnosti, nije nešto čime se bave ljudi koji su zaboravili svoje obaveze.

ZATVORENICI I ČUVARI

Pitanje da li muzika može da promeni svet, ne postoji. Ona ga je već promenila i menja ga dok ovo čitamo. Kroz doživljaj pesme, mi ga menjamo u sebi.

Ono što sad pokušavaju da nam ukradu jeste doživljaj muzike, i sa njom – doživljaj sebe.

"Sometimes I think this whole world
Is one big prison yard
Some of us are prisoners
The rest of us are guards"
(Bob Dylan, "George Jackson", 1971) ¶

DRAGAN AMBROZIĆ

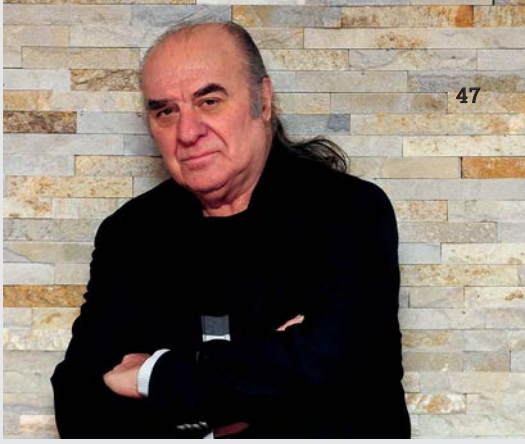

Foto: E-Stock

Estetika patetika

Odlazak Miodraga Mikija Jevremovića podseća na pitanje – zašto je ta masovno popularna, serijski proizvođena i štedro prepakivana vrsta muzike izumrla, čak mnogo pre većine svojih glavnih protagonista

Na jednom od najkvalitetnijih prošlogodišnjih albuma napravljenih u Srbiji, ujedno na autorski verovatno najzanimljivijem – *Zemlja snova* (Odličan hrčak) Kralja Čačka – u neobičnoj mešavini uticaja prepoznaje se i uvrnuti odjek jugoslovenske zabavne muzike. I to je otprilike sve što je od te muzike ostalo živo, van staklene bašte YU-nostalgije.

Nekad/nikad je nisu dovodili u pitanje, da li je *zabavna* za razliku od neke druge, *dosadne*; da li nasuprot narodnoj postoji i *nenarodna* muzika. Tek, jedva da je nadživela sopstvenu ideološku postojbinu, Science Fiction Republiku Jugoslaviju.

MIKI, MIKI VELIKI

Životopis M.M. Jevremovića je po mnogo čemu tipičan ne samo za ovu zabavljačku scenu, nego i za kulturu Titove Juge. Dobar momak iz malog grada, posle igranki i amaterskih takmičenja, s punoletstvom dolazi u prestonicu da studira 'nešto konkretno', ali prirodni talenat spontano naleće na priliku, i naivno ulazi na estradu. Solidan, mlad i naočit pevač pravi je materijal za to vreme, radijski proboj bio je odskočna daska za uspinjuću diskografsku delatnost, pa je valjevski 'Krušik' namensku proizvodnju morao da nastavi bez ovog stipendiste. I Miodrag je svojski doprineo, kad ga je zagrebački 'Jugoton' preoteo poslovično kilavom beogradskom 'monopolisti' PGP: 1962. prva od desetina singl-ploča (one male, s velikom rupom u sredini, za 45 obrtaja u minutu) započela je niz naslova od stranih ženskih imena (manuele, linde, korine...lore, i prva od Marija), da bi Miki brzo našao svoju tematsku specijalizaciju – mame, tate, porodične drame.

Opšta društvena modernizacija i emancipacija dopuštala je i razvode pa i predbračne veze, te je Miki Jevremović '64. svoj prvi veliki hit (i dvostruki zlatni tiraž, 200.000 prodatih primeraka) postigao singlicom na kojoj je udarna *18 žutih ruža*, srceparajuća mutacija još svežeg prekookenskog uspeha *Eighteen Yellow Roses* Bobija Darina. *Licentia patetica* stigla je u sigurne ruke. No jednako je značajno da se na toj ploči među 4 pesme našla i *Kuća izlazećeg sunca*, prepev još vrućeg, prevratničkog folk-rok hita *House Of The Rising Sun* grupe Animals. Zvučnu sliku kompletiraju saradnici, vokalni kvartet džez-trubača Predraga Ivanovića, i jedan od ovde prvih električarskih bendova, VIS Zlatni dečaci. Prvo gostovanje van Juge je u Ist. Nemačkoj, zvezda od honorara kupuje 'Ford Taunus', i kreće na svoju prvu turneju po SSSR. Toliko o dobu nevinosti.

Pogrešan, ili bar manje dobar izbor na račvanju puteva koštaće kasnije. Jer, Miki se odvezao od prerađivanja zapadnjačkog pop-roka i kantrija s primesama folka, džeza, kabarea... a domaća zabavna muzika, pokazaće se, izgubila je korene kojima bi ikad mogla da se vrati. Bagatelno je trampila sve to da postane deo etabliranog šlagerskog kiča, rvući se grčko-rimskim stilom i dobijajući materijalne protivnaknade. Mikisti i Đokisti gradili su rivalitet gotovo kao Beatles/Stones, mada su M. Jevremović i Đorđe Marjanović odranije sarađivali. A 'San Remo' je bio samo pristojan izgovor za vladavinu festivala, otud hitovi *Ja te volim, Marija* ('65.), pa u prvoj polovini '70ih *Ako jednom vidiš Mariju, U zagrljaj ti žurim, S kim si sada kad je tužno vreme, Narcisi plaču, ljubavi, Muzika nek svira samo za nju, Volim te više od muzike, Kad bih znao da je sama, Kako ti je ime, devojčice, Mali beli pas i ja...*

KAD MIKI KAŽE DA SE BOJI

Jugoslovenski san bio je dublji čak i od američkog, preteklo ga i za izvoz. Celo to razdoblje Jevremovićeve karijere ispresecano je brojnim i dugim turnejama po SSSR, u paketu s drugim YU-izvođačima, pa i solo. Glavni uspesi kod kuće bili su mu na odlično smišljenom, putujućem festivalu 'Pesma leta', gde je trijumfovao čak 4 puta. Premijerno '67, kad se on the road i venčao, a mega-hit *Pijem* ne da je prebacio cenzus, nego pobedio, pošto su Miki i mlada mu otkrili malverzacije s glasačkim kutijama. (Kakva preteča, za posmatrače izbora vs. RIK!). No, Miodrag J. je dotle već zvučao toliko grčki da ga je dopisnik 'Politike' iz Atine provalio: *Pijem* previše liči na hit poznatog G. Zambetasa, ali se srećom afera od plagijata smirila do kumstva. (Bregović npr. nije izvukao pouku iz toga.) I pre i posle Miki je snimao i poneku sopstvenu pesmu, no bez sličnih skandala i uspeha.

Sredinom '70-ih festivalski 'ispadi' bili su mu najredovniji na 'Splitu', i nije malo onih koje je iritiralo što – u zemlji svakojakih ravnopravnosti – on tamo *piva pisme*; uvlakački. Vremena su počela ozbiljnije da se menjaju, stig'o Čola i podigao lestvicu. I Miki je snimao albume, ali kao i mnoge mu kolege – nije se baš snašao u tom formatu. Glumio je i šansonjera (LP *Crni kofer i gitara*, '77, pa razlaz s Jugotonom), oprobao se sa starogradskim i ponarodnjačenim, ali već je bio na nizbrdici. Davno zanemareni rokenrol uzimao je neslućeni danak, pa se g. Jevremović postepeno povlačio, jedno vreme aktivirajući se kao predsednik esnafskog udruženja, ne baš raspoložen prema mlađim snagama. Njegov muzički izraz odlazio je u arhivu, vrhunci postajali tek ilustracija bolje prošlosti, i sve zajedno muljalo se za prepakivanje u YU-nostalgiju. Razlaganje Titove zemlje razlamalo je i jednom značajno tržište, Miki se kod kuće vezao za nesposobni PGP RTB, i kao što ovde estrada nikad nije postala šou-biznis (jer je premalo biznis), tako je propala i tzv. diskografska industrija.

Retko ko iz te plejade stvarnih socijalističkih zvezda nastavio je da u Srbiji radi ono po čemu su bili najpoznatiji. Pojedinačni, prigodni nastupi potvrđivali su reputaciju Dragana Stojnića, u glumi su utočište našli svestraniji kao Duško Jakšić i Zafir Hadžimanov, iz revival-paketa džez-štihom odskakao radijski čovek Tihomir Petrović, ali se nikada nisu vratile dive kao Nada Knežević i Lola Novaković. Obnavljanja poput 'Beogradskog proleća' sve su kraćeg daha, uglavnom radi ćara nekadašnjih hitmejkera a la Vojkan Borisavljević... Nekim čudom je Bisera Veletanlić, neprilagodljiva i potcenjivana, najzad uspela da ispliva makar na zadovoljstvo užih krugova ljubitelja džeza.

Tabloidi su premladi da bi primetili, ako je neko na Mikijevo počivalište položio 18 žutih ruža. To nam više nije važno, pogleda zvanično ustremljenog ka nedostižnom krugu nešto brojnijih žutih zvezdica na plavoj zastavi... ¶

DRAGAN KREMER

DRAGAN ILIĆ

Žikine pitalice

Pogrešni odgovori kod Žike znače da u ovoj zemlji program pravite za ljude koji jedva razumeju o čemu govorite

Vikend na TV programu po pravilu protiče u znaku "Žikine šarenice". Pošto je to prema istraživanjima jedna od najgledanijih emisija, možemo reći da je svojevrstan Vox Populi, presek stanja nacije.

Posle neuspelih eksperimenata sa partnerkama-kovoditeljkama, Žika je i dalje sam okrenut starijim gledaocima suburbane provinijencije, sa naglašenom notom tradicionalnog pogleda na svet. Vidimo to po povremenim gafovima iz kojih je moguće "pročitati" Žikin odnos prema modernim novotarijama poput ravnopravnosti polova ili savremenim ulogama muškaraca i žena.

Emisija je postala odličan poligon za reklamiranje svih drugih programa RTS-a pa se u "Šarenicu" trpa ko lopatom i tako zagušuje tok, pa je Žika sve nervozniji. Požuruje goste, skraćuje, upada u reč, tera kroz emisiju ko portir na vratima pošte kad stignu penzije. Dok se izređaju kolege u gostima, ostaje vremena za nekoliko tačaka folklornih grupa i nekoliko pesama gostujućih estradnih umetnika.

Ipak, jedna rubrika je svih ovih godina uvek imala posebno mesto u Šarenici.

To su "Žikine pitalice", gde, kako najava kaže, imate priliku da proverite svoje znanje i naučite detalj više o Srbiji, njenoj istoriji, geografiji i kulturi.

Ovaj deo ne propuštam, prvo ide neka arhaična grafika, u vezi sa godišnjim dobom, pa točak sa nagradama sponzora i onda počinje!

Žika stane nasred studija i dovati se telefona. Doskora je to bio onaj glomazni, fiksni, krem boje, koji kobajagi zazvoni, a Žika se javi. Kod mene kući kad zvoni fiksni – javljamo se bez greške sa "alo, baba, reci", osim ako ne zove deda.

Žiku dobijaš, logično, na fiksni i po pravilu i njega zovu babe i dede. Nedavno je, doduše, umesto onog krem modela, stigla slušalica što se kači na tablet-opaaa, posle ajpeda sa maskom šarenice, evo i voip protokola. Možda Žika i nije toliko staromodan – eto to sam pomislio.

Problemi u "pitalicama" počinju sa sluhom, pa onda oće mikrofonija dok se ne utiša televizor, a kada se konačno sporazumeju – onda je uvek rizično da ne ostanemo bez tačnog odgovora. Kada su emisije u gostima, publika šapne, oće i Žika da suflira i navodi, ali često ni to ne pomaže. Ove sezone primetio sam da na ekranu ispišu pitanja, a sa strane uz sliku stoji i tačan odgovor – pomislio bi čovek, kud ćeš veću pomoć!

Ipak, verovali ili ne, zapne i na pitanjima – koliko sati ima jedan dan, 25, 16 ili 24? Deda iz Mladenovca – tipuje na 16, al baš samouvereno. Pre nekoliko emisija ne pogodiše Trajanovu tablu na Dunavu, a pisalo preko celog ekrana. Ima nagrada i za ove ponavljače – knjiga, to mu dođe kao utešna, ali ako nisu pročitali onolika slova na ekranu, ne znam kako će se snaći sa knjigom.

Ovi gafovi, pogotovo kada se ponavljaju, naterali su me da se zamislim nad stanjem auditorijuma. Ukoliko uzmemo u obzir probleme sa vidom i sluhom, pa deo lupanja pripišemo tome, i dalje nismo došli do suštine. Žikina publika je starija i biće još starija, gluvlja i slabovidiji u budućnosti – pa tu neće pomoći ni vikanje u slušalicu, ni veća slova na ekranu. Ako će RTS poput Žike da stari sa svojom publikom, moraće češće da im napirlitani igraju i pevaju kao za Novu godinu, jer to im se sigurno dopalo. Pogrešni odgovori kod Žike znače da u ovoj zemlji program pravite za ljude koji jedva razumeju o čemu govorite.

Svako ko lupi kod Žike – ima pravo glasa, pa se pitam kako stvara svoje političke stavove, kome veruje i koga bira na izborima. Da li gledaoci razumeju Dnevnik, njegove teme i jezik koji koriste političari i drugi sagovornici. Da li je "Šarenica" pokazatelj nivoa znanja biračkog tela, pa je onda logično što je kod nas populizam u politici dobitna kombinacija. Jednostavna rešenja, crno-bela realnost i čuvanje "našeg" ma šta to bilo.

Konačno, da ne ocrnim gledaoca iz Mladenovca, moguće je da deda govori o svom subjektivnom doživljaju vremena. Zato se penzionerima žuri, njihov peščanik se ubrzano prazni, moguće je da dan sa godinama postaje sve kraći.

Takođe, da ne pomislite sad kako se kod Žike javljaju samo neznalice, daleko bilo.

Postoji na televiziji još jedna vrsta neznanja, neuporedivo opasnija – jer je u kombinaciji sa arogancijom. Manjak znanja, višak samopouzdanja – na Happy televiziji voditeljka zabavlja "Parove" pitanjima iz opšte kulture. Cilj je da se svi skupa slatko smeju glupostima koje lupaju, a još je Mimi Oro dokazala da će vas lupanje u javnosti odmah proslaviti. Tužno je samo što voditeljka uporno ponavlja: Gde se nalazi čuveni muzej Ermitraž? Pa opet Ermitraž, pa Ermitraž i na kraju reklame – sedi jedan.

Ako je za utehu, neznanje ipak nije tapija jedne generacije ili jedne televizije, već je ravnomerno raspoređeno u etru, tako da se nećete preterano šokirati dok menjate kanale. ¶

Lagunine knjige

VREME i Laguna preporučuju

Novi trileri

Predlozi za zimsku lektiru

Izbor najnovijih trilera, idealnih za prekraćivanje dugih i dosadnih zimskih večeri.

Teško da ima bolje stvari da se prekrate zimski dani od dobre knjige. U tu svrhu Laguna je spremila nov paket naslova iz najbržeg književnog žanra u ponudi – trilera. Evo našeg predloga za zimsku lektiru.

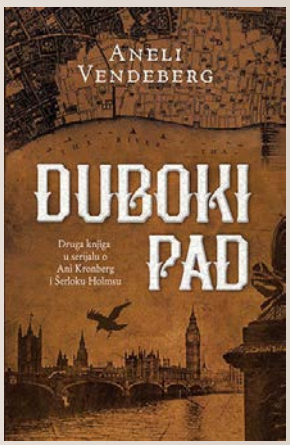

Šerlok Holms je besmrtan. Na male ekrane je početkom godine stigao nastavak BBC-jeve popularne serije u kojoj Holmsa u osavremenjenoj verziji igra Benedikt Kamberbač, dok u naše knjižare upravo stiže roman *Duboki pad*, u kome Aneli Vanderberg donosi još jedan slučaj najslavnijeg svetskog detektiva. Kao i u prethodnom romanu ove spisateljice *Đavolov osmeh*, i u ovoj knjizi Holms za partnerku ima Anu Kronberg. Ana je žena briljantnog uma i posvećena medicini, ali je primorana da vodi dvostruki život. Naime, kako ženama u viktorijansko doba nije bilo dozvoljeno da se bave medicinom, Ana danju radi kao ugledni epidemiolog dr Anton Kronberg. Pošto joj je Skotland Jard za petama, Ana je napustila London i povučeno živi na selu, sve dok je jedne noći ne probude pištolj prislonjen na slepoočnicu i mračni pogled „Napoleona zločina": profesor Morijarti je otkrio njenu tajnu, oteo njenog oca i preti da će ga ubiti ako Ana ne pristane da učestvuje u realizaciji paklenog plana. Mreža za Holmsa je razapeta. Izvrstan roman na tragu starih Dojlovih priča, još jedna prilika za druženje s najdražim književnim junakom.

Holms je, dakle, i dalje tu, živ i aktivan, ali ni Herkul Poaro nije zaboravljen. Podsetimo, britanska spisateljica Sofi Hana napisala je novi Poaroov slučaj pod naslovom *Ubistva s monogramom*, dok su za ljubitelje klasike tu dva nova izdanja originalnih romana Agate Kristi, *Zlo pod suncem* i *Tužni čempres*, sa zapletima zasnovanim na fatalnoj igri strasti i ljubomore.

Od novih literarnih detektiva preporučujemo inspektora Verhuvena. Njegov tvorac, Pjer Lemetr, cenjeni je francuski pisac i dobitnik Gonkurove nagrade. Povodom njegovog serijala o Kamiju Verhuvenu, rečeno je: „Lemetr je u Francuskoj žanr trilera podigao visoko: tamo gde je književnost." Nakon romana *Aleks*, Laguna je objavila i njegov triler *Kamij*. „Neki događaj se smatra ključnim ako vam potpuno poremeti život... Na primer, tri hica ispaljena iz pumparice u ženu koju volite. Kamiju se upravo to desilo." Ovim rečima počinje roman koji ledenom atmosferom, jednostavnim stilom, savršenom pripovedačkom tehnikom i neumitnom mehanikom događaja i preokreta, čudesno drži čitaočevu pažnju. Nije Lemetr bez razloga nazvan princom zabune, varke i neočekivanih obrta.

Roman *S tobom, na odstojanju* čileanske spisateljice Karle Gelfenbejn, ovenčan 2015. prestižnom nagradom „Alfaguara" za najbolji roman napisan na španskom jeziku, spada u red „književnih trilera". Dvoje mladih protagonista, zaljubljenika u literaturu, sumnjaju da je fatalni pad niz stepenice stare i slavne književnice Vere Sigal posledica nesrećnog slučaja, te pokreću istragu i otkrivaju dugo skrivane tajne njenog života. Jedan od onih kojih preporučuju ovu knjigu jeste i nobelovac Dž. M. Kuci: „Suptilna, vizionarska, ljudska priča."

Jedna književnica je junakinja i nagrađivanog romana *Zamka* nemačke autorke Melani Rabe. Linda Konrads se povukla iz javnosti i godinama nije kročila van svoje vile na Štarnberškom jezeru. Dok mediji nagađaju o razlozima njene izolacije, malobrojni znaju šta je po sredi: Linda je našla svoju mlađu sestru brutalno ubijenu, videla ubicu kako beži i od te traume ne uspeva da se oporavi. Živi u strahu za sopstveni život, a ubičino lice je progoni u košmarima. A onda, na svoje zaprepašćenje, jednog dana to lice vidi na televiziji. Tada odlučuje da kao klopku za zločinca napiše roman o sestrinom ubistvu uz poruku: „Znam da si mi ubio sestru. Napisala sam ovu knjigu za tebe." Izvrstan psihološki triler.

Skandinavska škola krimića i dalje radi. Iz štampe uskoro izlazi nagrađivan „nordijski noar" *Zatvoreno preko zime* norveškog pisca Jerna Lir Horsta. Radnja romana počinje kada telo ubijenog misteriozno nestane, a s neba počnu da padaju mrtvi vrapci. Zbog veštine kojom dočarava atmosferu, kritičari Horsta porede s Mankelom, a zbog zanimanja za digitalne tehnologije sa Lašonom.

I za kraj, tu je i novi Nesbe s romanom *Policija*. Desetom knjigom s Harijem Huleom u glavnoj ulozi norveški majstor napetosti još jednom uspeva da iznenadi čitaoca, a kritičare opet natera da se takmiče u hvalospevima. Jedan od njih je napisao: „U mračnom svetu skandinavskog kriminalističkog žanra, malo šta je mračnije i napetije od serijala o Hariju Huleu, a ovaj nastup norveškog detektiva ujedno je i najbolji dosad."

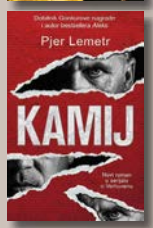

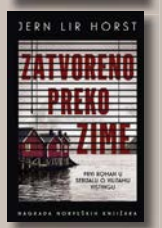

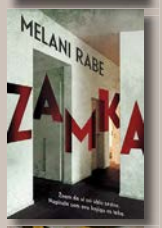

Ljubavni

BJANKA GARUFI, ČEZARE PAVEZE:

Velika vatra

Prevod: DEJAN ILIĆ

„Ne ubija se iz ljubavi prema jednoj ženi. Ubija se jer nas ljubav, svejedno koja, razotkriva u našoj nagoti, bedi, bespomoćnosti i ništavilu." Ovu rečenicu pisac, prevodilac i antifašista Čezare Paveze napisao je desetak dana pre nego što će se 27. avgusta 1950. ubiti u jednoj hotelskoj sobi u Torinu. Iz njegove ostavštine biće objavljena čuvena zbirka pesama *Doći će smrt i imaće tvoje oči*, posvećena američkoj glumici Konstens Dauling, njegovoj poslednjoj i neuzvraćenoj ljubavi, kao i roman *Velika vatra*, nastao iz njegove ranije strasne veze s mladom spisateljicom Bjankom Garufi. Junaci ovog romana su dvoje ljubavnika, Silvija i Đovani. Pošto je primila vest o teškoj bolesti svog trinaestogodišnjeg polubrata, Silvija se s Đovanijem vraća u rodno mesto, gde ponovno preživljava mračnu porodičnu prošlost i razotkriva dotad brižljivo čuvane tajne. Ovaj roman su Paveze i Garufi napisali zajedno, „u četiri ruke", naizmenično pišući poglavlja u kojima se smenjuju „muški" i „ženski" ugao gledanja na iste događaje i njihove rašomonski različite interpretacije. Prevodilac Dejan Ilić je o ovoj knjizi napisao: „Veza dvoje autora ('napravićemo čudo, nas dvoje!', tako nekako, kaže Bjanka, u jednom pismu Pavezeu), njihovo preplitanje u pisanju, Bjankino povremeno oponašanje Pavezeovog stila, zajedničko organizovanje narativa, Bjankine intervencije, Pavezeova odazivanja, sve to, još jednom prepleteno, sa sudbinama dva glavna junaka romana, Silvije i Đovanija, dakle s jednom drugom vezom, ljubavnom, ali (isto tako?) telesnom, gotovo bolno fizičkom – čini ovaj roman ne samo književnim tekstom, nego i 'praksom' koja na najbolji način spaja život i književnost."

Nobelovci

ŽOZE SARAMAGO:

Stoleće u Alentežu

Prevod: TATJANA MANOJLOVIĆ

Novi tom Odabranih dela portugalskog nobelovca Žozea Saramaga koja Laguna objavljuje, donosi roman *Stoleće u Alentežu*, sagu o tri generacije jedne seoske porodice u Portugalu, počev od kraja XIX veka pa do aprilske „karanfil revolucije" 1974. godine, kojom je posle četiri decenije srušena salazarovska diktatura. Prvi put pisan stilom koji će potom postati prepoznatljiv Saramagov poetski izraz, ovaj roman donosi upečatljiv portret portugalske savremene istorije čiji su protagonisti pitoreskni i nezaboravni pripadnici jedne obične seljačke porodice, koja je sa hiljadama sličnih ponela najteže breme lokalne povesti XX veka. Pod Saramagovim perom, socijalna istorija i prikaz napornog težačkog rada na selu uzdižu se do poetske metafore o ljudskom životu uopšte i čovekovoj veri u srećniju budućnost. Saramago je odbijao da *Stoleće u Alentežu* karakteriše kao istorijski roman, smatrajući da bi se time poništio njegov sociološki i ideološki okvir, do čega je njemu prvenstveno stalo – ovaj roman, kao i sva ostala Saramgova dela, pisani su s ciljem da se afirmiše borba za ljudsko dostojanstvo i pravednije društvo. Otud je za moto romana uzeo rečenicu portugalskog pesnika Almeide Gareta: „I pitam političke ekonomiste i moraliste da li su već izračunali broj duša koje je neizbežno osuditi na oskudicu, mukotrpan rad, čemer, zaostalost, bestidnu neukost, bespoštednu bedu i krajnju nemaštinu kako bi se proizveo jedan bogataš."

Klasici

MILUTIN USKOKOVIĆ:

Došljaci

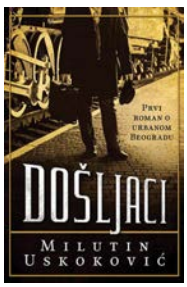

Milutin Uskoković je jedna od najtragičnijih ličnosti srpske književnosti. Rođen je 1884. u Užicu, gimnaziju i Pravni fakultet završio je u Beogradu, doktorirao je u Ženevi, radio u diplomatiji i državnoj aministraciji u Beogradu i Skoplju. Bio je aktivan u književnim i političkim krugovima, družio se s Nušićem, Disom, Pandurovićem, Veljkom Petrovićem i Isidorom Sekulić. Pisao je pesme, priče i objavio dva romana. Zalagao se za balkansku konfederaciju, ujedinjenje s Bugarskom i zbližavanje južnoslovenskih naroda. Slavio je srpske pobede u Prvom balkanskom ratu i bio očajan zbog srpsko-bugarskog rata u Drugom balkanskom ratu, koji je srušio sve njegove ideale. Oktobra1915, povlačeći se u izbegličkoj koloni pred bugarskom vojskom iz Skoplja, gde je radio u srpskom konzulatu, „mračan i očajan" stigao je do Kuršumlije i tu izvršio samoubistvo skokom u reku Toplicu. Kada je 1910. godine objavljen njegov roman *Došljaci*, Jovan Skerlić ga je ocenio kao prvi i najbolji beogradski urbani roman, koji „daje tačne slike raznih beogradskih sredina, poremećen život u mladoj prestonici, grozničavu borbu u jednom još neorganizovanom društvu, lepe i žive opise beogradskog pejzaža". Glavni lik romana je Miloš Kremić, talentovani užički novinar i pisac koji stiže u srpsku prestonicu i nedugo potom gorko kaže: „Sit sam ovog Beograda, ovih krupnih i sitnih pasa koji se otimaju oko iste kosti." S druge strane, njegova devojka Zorka prinuđena je da balansira između majčine malograđanštine i patrijarhalne strogosti, i Miloševe opterećenosti poreklom, egzistencijom i čaršijskim normama. „Zahvaćen preobražajem iz varoši u grad, Beograd uvlači Zorku i Miloša, kao i sve svoje došljake, u bespoštednu borbu za opstanak, pokazujući se koliko otvorenim toliko i nemilosrdnim, odbacujući sve one koji prethodni život nisu ostavili za sobom, i izrastajući u istinskog glavnog junaka ovog srpskog evergrin-romana."

Edicija Amerikana

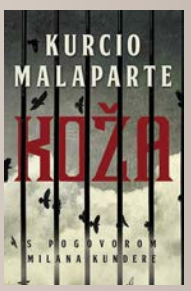

KURCIO MALAPARTE:
Koža
Prevod: JELENA M. RISTIĆ

Posle Kafkine *Amerike*, druga knjiga novopokrenute edicije „Amerikana", koja uskoro izlazi iz štampe, jeste roman *Koža* Kurcija Malapartea, pisca *Tehnike državnog udara* i *Kaputta*, jedno od duboko uznemirujućih književnih dela XX veka. Godina je 1943, američke trupe se iskrcavaju u Italiji, oslobađaju Napulj i kreću ka Rimu. Malaparte je oficir za vezu savezničkih trupa pod komandom američkog pukovnika Hamiltona, ali i „bedni, poraženi Italijan" koji svedoči slomu svoje zemlje i kraju Evrope kakvu je znao. U oslobođenom Napulju vlada kuga koja ne razara tela nego duše ljudi, a prizori očaja, bede i ponižavajuće borbe za preživljavanje odvijaju se na „jezovitim predelima punim leševa i unakaženih težnji XX veka". „Oslobodioci su okupirali Evropu, i od samog početka promena je bila jasna: Evropa, koja je do juče svoju istoriju smatrala uzorom za čitav svet osetila je koliko je mala", piše Milan Kundera u pogovoru ovog izdanja. „Tu je bila Amerika, blistava, sveprisutna; ponovo osmisliti i preoblikovati svoj odnos prema njoj postalo je za Evropu nužnost od prvorazrednog značaja. Malaparte je to video i opisao bez ikakve želje da proriče političku budućnost Evrope. Ono što ga je fasciniralo bio je nov način postojanja, nov način osećanja onoga što je evropsko, koji će od sada biti određen sve snažnijim prisustvom Amerike."

Esejistika

MARKO ALEKSIĆ:
Srpski viteški kod

Arheolog Marko Aleksić, ekspert za srednjovekovnu arheologiju i istoriju, nakon zapažene knjige *Marko Kraljević*, u kojoj je dao prvu biografiju istorijskog Marka Mrnjavčevića, u novoj knjizi *Srpski viteški kod* donosi prvu naučno utemeljenu rekonstrukciju epohe u kojoj se sinhrono s drugim evropskim zemljama i u Srbiji razvijao viteški sistem vrednosti. Bacajući novo svetlo na srpsko srednjovekovlje i tumačeći ga u širem kontekstu, Aleksić zanimljivo i pouzdano priča o nastanku i prirodi viteštva u Evropi, kao i o putevima kojima je nov etički kodeks dopirao do nemanjićke Srbije. On otkriva mnoštvo dosad nepoznatih detalja o boravku prvih krstaša na srpskom dvoru, o prisustvu naših ljudi u Jerusalimskom kraljevstvu, uticaju viteških redova na srpsku vlastelu, o poseti Svetog Save Sionu, koja je ostavila trajne posledice na našu vitešku tradiciju, o despotu Stefanu Lazareviću, vitezu Reda zmaja, koji je centralna ličnost srpske srednjovekovne viteške tradicije. Na osnovu sačuvanih istorijskih izvora, Aleksić opisuje običaje koji su se negovali na dvorovima srpskih vladara, viteško oružje i heraldiku, dočarava turnire i dvoboje koji su se po uzoru na evropske organizovali i u Srbiji, navodi imena i sudbine prvih poznatih srpskih vitezova, uključujući i žene-viteze, kao i legende koje su o njima nastajale.

Pripovetke

LAZAR RISTOVSKI:
Ulična akademija

Nakon *Jednostavnih priča*, pred čitaocima je i druga pripovedačka zbirka velikog glumca Lazara Ristovskog, naslovljena *Ulična akademija*. I u novim pričama, koje je Božo Koprivica nazvao „haiku romanima", Ristovski ostaje veran svetu „malih ljudi" kojima, kako je rekao, nije oduzeo pravo da razmišljaju o velikim temama i da se bave mišlju o sebi, a taj njihov svet „viđen iz usamljeničke lože Lazara Ristovskog podseća na nesnimljeni film u kojem svako od nas može dobiti ulogu, veliku ili malu". „Kako glumi tako i piše. Hrabro, maštovito, originalno", jedan je od komentara ove knjige, dok je Vladimir Kecmanović o njoj zapisao: „Ma o čemu pisali, pisci pišu o ljubavi i o smrti. U novim pričama Lazara Ristovskog ovozemaljska ljubav je surova erotska igra iza koje se krije strah od konačne samoće. Da bi se taj strah pobedio, neophodna je mašta – kao mašta glumca koji u njujorškom metrou igra Hamleta za bandu siledžija pristiglih u stvarnost sna iz filma Voltera Hila. Ili mašta crne Ofelije, koja nagrađuje poljupcima čoveka što glumi kao što Šeherezada priča. Ili mašta starog profesora, Don Žuana – Minhauzena, koji o svojim ljubavnim podvizima priča đacima koji su ga odavno napustili i otišli svojim putevima..."

Popularna nauka

KARLO ROVELI:
7 kratkih lekcija iz fizike
Prevod: GORAN SKROBONJA

Italijanski naučnik Karlo Roveli poznati je teorijski fizičar, jedan od autora teorije petlji i kvantne gravitacije, ali i uspešan popularizator nauke koji poseduje nesvakidašnji dar da široj publici približi najkompleksnije teorije i dostignuća savremene naučne misli. Njegova knjiga *7 kratkih lekcija iz fizike* prevedena je na preko četrdeset svetskih jezika i ima status globalnog naučno-popularnog bestselera. U njoj Roveli daje pregled aktuelnih dometa teorijske fizike na polju prirode elementarnih čestica i strukture kosmosa, prostora i vremena. Prva lekcija u ovoj knjizi posvećena je „najlepšoj teoriji na svetu", opštoj teoriji relativnosti Alberta Ajnštajna, a druga kvantnoj mehanici, gde se kriju oni aspekti moderne fizike koji najviše zbunjuju. Treća je posvećena kosmosu, odnosno arhitekturi vaseljene koju nastanjujemo; četvrta njenim elementarnim česticama. Peta se bavi kvantnom gravitacijom i tekućim pokušajima da se konstruiše sinteza najvećih otkrića XX veka, dok se šesta odnosi na verovatnoću i toplotu crnih rupa. Poslednji deo knjige vraća nas nama samima, i postavlja pitanje kako je moguće razmišljati o našoj egzistenciji u svetlu neobičnog sveta koji fizika opisuje. Kritičar *New Scientista* je ovu knjigu ocenio rečima: „Kratko, lucidno i očaravajuće."

Svečanost u B produkciji

Tek što je Donald Tramp završio svoj pobednički govor u rano jutro 9. novembra s pozivom na ujedinjenje zemlje, deo Amerike je već počeo da iznosi otvoreno neslaganje s izbornim rezultatima. Gorak ukus pobede na predsedničkim izborima prošle godine Donald Tramp je nosio tokom čitavog perioda priprema za ulazak u Belu kuću, ali ni sama svečanost preuzimanja predsedničkih dužnosti nije lišena takvog utiska

Inauguracija novog predsednika SAD, koja se punih 80 godina održava 20. januara svake četvrte godine, prethodnih decenija ujedno je bila i slavljenje demokratskih tekovina: mirne predaja vlasti posle izbora i principa smenjivosti. Dok Tramp ovog 20. januara bude izgovarao zakletvu pred predsednikom Vrhovnog suda SAD Džonom Robertsom, među dobrim delom prisutnih članova Kongresa, koliko i među okupljenima duž Nacionalnog mola u Vašingtonu, biće nemali broj onih koji su uvereni u to da se nikad teža senka nije nadvila nad jednom izbornom pobedom.

RUSKI FAKTOR

Najpre, Rusi. Posle toliko meseci upornog negiranja, naposletku je i sam Tramp potvrdio ono što su govorili najpre njegovi protivnici, a potom mu je predočila i američka obaveštajna zajednica – da je Rusija imala uticaj na izbornu kampanju u SAD. Ipak, odbacio je sumnju da je to mešanje uticalo na konačni izborni rezultat. Trampu nije nimalo svejedno ni što je poražena Hilari Klinton na izborima dobila tri miliona glasova više od njega.

Ako nisu Rusi bili na tapetu, Tramp se u protekla dva meseca suočavao s delom javnosti koja ga ne prihvata zbog onoga što je izgovarao tokom kampanje i zbog vrednosti koje simbolizuje. Ne pamti se, naime, u modernoj istoriji toliko uloženog napora u kampanju da se utiče na opredeljenje elektora pri verifikaciji izbornih rezultata. Kada je pre devet godina Barak Obama osvojio svoj prvi mandat, deo Amerikanaca nezadovoljan takvim ishodom seo je za kompjuter i potpisivao peticije o otcepljenju saveznih država, ili su se pridružili raznoraznim patriotskim naoružanim organizacijama s ciljem da budu spremni da "brane Ameriku". Nikome, ipak, nije palo na pamet da vrši pritisak na elektore i menja iskazanu volju naroda. To se nije dogodilo ni 2000. godine kada su sudije Vrhovnog suda faktički odredile pobednika izbora, Džordža Buša mlađeg, koji je na svom kontu imao pola miliona glasova manje nego Al Gor i jedva pet elektorskih glasova više.

Na ovaj, dosad verovatno najburniji period od izbora do inauguracije, Tramp gleda kao na konstantne pokušaje da mu se okrnji legitimitet, svejedno da li dolazi od političkih rivala, stranačkih kolega ili, kako on tvrdi, obaveštajaca. Ta dva meseca, obično mirna i zanimljiva samo novinarima koji još nisu spustili nivo adrenalina od izborne kampanje, sam Tramp je pretvorio u negaciju svog apela iz pobedničkog govora 9. novembra.

BOJKOT SELEBRITIJA

Deklarisani neprijatelji iz kampanje nastavili su to da budu i nakon izbora, ali je u protekla dva meseca na tu listu dodao i neke nove. Sa svima njima najviše se obračunavao preko Tvitera, u njegovom slučaju posebne verzije "dnevničkih beleški", u kojima beleži sve ono što želi da dođe u javnost. Tu istu javnost, stoga, manje intrigira to što Tramp neko vreme u Beloj kući neće živeti s Prvom damom, od toga što će u Belu kuću uneti svoj telefon i Tviter nalog.

Poslednji u nizu meta našao se član Predstavničkog doma Džon Luis, saborac Marina Lutera Kinga i živa ikona pokreta za građanska prava iz šezdesetih godina prošlog veka. Nakon što je Luis najavio da neće prisustvovati inauguraciji pošto Trampa ne smatra legitimno izabranim predsednikom, novi predsednik SAD izbacio je seriju tvitova u kojima proziva Luisa za loše stanje u njegovoj izbornoj jedinici. Epilog – više od 40 članova Kongresa iz redova Demokratske partije najavilo je, u znak protesta zbog Trampovog odnosa prema Luisu, svoj izostanak sa inauguracije. Pre osam godina, tokom prve inauguracije Baraka Obame, sa svečanosti je izostalo 17 članova Kongresa iz Republikanske partije.

Izostanak zakonodavaca sa tribine na zapadnoj strani Kapitol Hila verovatno neće biti toliko upadljiv koliko izostanak, na ovakvim događajima neizbežnih, muzičkih i filmskih superstarova. Od Trampovih tvrdnji kako će pojedinci sa A liste zvezda moliti za kartu za mesto na inauguraciji, pa i za samo učešće, sledili su sve sami otkazi, dok se za nabavljanje karte među holivudskim selebritijima nije primećivala posebna jagma. Ništa toliko očigledno ne upućuje na jasan stav izvođača koliko činjenica da je poslednji u nizu otkaza stigao od benda koji svira obrade Brusa Springstina. Članovi tog benda uradili su to iz poštovanja prema Springstinu i njegovim simpatijama prema Demokratskoj partiji. Umesto

U SVAĐI SA SVIMA: Donald Tramp

Foto: AP Photo

Arete Freklin s prve Obamine inauguracije ili Bijonse koja je pevala himnu na drugoj inauguraciji, te velikog broja svetskih zvezda koje su nastupale na koncertima koji prate inauguraciju, mediji posprdno navode da Tramp od očekivane A liste zvezda – nije dobio u potpunosti ni B listu, jer na njoj, recimo, čak neće biti ni springstinovskog Bi strit benda.

Holivudske zvezde, od kojih je veliki broj veoma poznatih u kampanji podržao Hilari Klinton, oduvek su bile predmet Trampovog tihog prezira, ali je do otvorenog neprijateljstva došlo nakon nedavnog govora glumice Meril Strip na dodeli Zlatnog globusa: I bez pominjanja njegovog imena bilo je jasno na koga se odnosila osuda zbog ismevanja novinara s hendikepom. Tramp joj je – na Tviteru, gde bi drugde – uzvratio da je precenjena glumica, a njenu kritiku protumačio je teškim podnošenjem poraza kandidatkinje za koju je najotvorenije agitovala.

RAT SA SVIMA

Od starih "neprijatelja" mediji su i dalje u vrhu liste. Objavljivanje informacije u medijima o postojanju dokumenta, čak i publikovanje samog dokumenta koji insinuira da Rusija drži Trampa u šaci, pokazala je da se Tramp, čak ni kao izabrani predsednik, nije ratosiljao navike o najgrubljem etiketiranju svojih meta. Veoma upitna odluka portala Bazfid da publikuje čitav dokument koji je sačinio bivši britanski kontraobaveštajac, Trampa i medije vratila je u stanje u kome novi predsednik svaki gaf medija koristi kao dokaz o tome da od početka rade protiv njega. Nakon 20. januara mediji će morati da se pregrupišu i da smisle strategiju kako da se u eri postistine, u kojoj se Tramp oseća kao kralj, vrate izvornom cilju – otkrivanju istine i njenoj odbrani.

Zvanični ulazak Donalda Trampa u Belu kuću svet, s pravom, prati s dozom strepnje i nelagode. Još u vreme tranzicije vlasti Tramp je dokazao da nije kadar da tenziju podiže samo svojim izjavama već i konkretnom akcijom. Razgovor sa tajvanskom predsednicom podrio je, tako, američku spoljnopolitičku doktrinu koja priznaje "jedinstvenu Kinu". Nedavno su potvrđeni medijski navodi o razgovoru budućeg savetnika za nacionalnu bezbednost Majka Flina sa ruskim ambasadorom u Vašingtonu i to u danu u kom je Barak Obama objavio novi paket sankcija prema pojedincima i organizacijama iz Rusije – zbog učešća u hakovanju američkih političara i institucija.

Trampova pobeda prošlog novembra bila je dovoljna da osokoli populiste širom sveta, a nedavno im je uputio i otvorenu podršku. U zajedničkom intervjuu za nemački "Bild" i britanski "Tajms" Tramp je pohvalio odluku Britanije da napusti Evropsku uniju, te je izneo procenu da će tim putem krenuti i druge članice. "Održavanje EU na okupu neće biti baš tako jednostavno kao što ljudi misle", ocenio je 45. američki predsednik. Te razgovore s novinarima Tramp je iskoristio za tvrdnju kako EU radi samo za Nemačku, dok je nemačku kancelarku Angelu Merkel optužio da je napravila katastrofalnu grešku kad je dozvolila ulazak u Nemačku velikom broju izbeglica i time ugrozila stabilnost Evrope. Apostrofirajući u intervjuu nemački BMW, Tramp je zapravo svima koji nameravaju da proizvodnju premeštaju iz SAD u Meksiko ponovio pretnju da će se suočiti s porezom od 35 odsto.

Najava usvajanja ekonomskih zakonskih paketa kod ekonomskih stručnjaka izaziva pozitivne reakcije te se Americi predviđa privredni rast. No, Tramp nakon 20. januara tek treba da počne da radi s Kongresom i svojim republikancima koji ga kontrolišu i tek treba da se uveri u krucijalnu stvar – da li su zakonodavci poverovali u njegova obećanja poput glasača u novembru. ¶

DENIS KOLUNDŽIJA

Sram vas bilo

Od Marlona Branda do Meril Strip pozornicu na dodelama Oskara i Zlatnog globusa poneki laureati su koristili da javnosti pošalju direktnu političku poruku. Najčešće su ukazivali na težak položaj etničkih, verskih ili seksualnih manjina, na probleme kao što je globalno zagrevanje, a u poslednje vreme upućuju oštre kritike "najmoćnijoj osobi na svetu", predsedniku Sjedinjenih Američkih Država

Zlatni globus je godišnja nagrada za izuzetnost u oblasti filma i televizije koju dodeljuju strani novinari akreditovani u Holivudu, a prva ceremonija je održana 1944. Dve godine kasnije rodio se Donald Tramp, budući milijarder i predsednik SAD i najčešće prozivana osoba na ovogodišnjoj dodeli Zlatnog globusa, a da mu niko, pritom, nije pomenuo ime.

Antitrampovsko veče otvorio je komičar i domaćin svečanosti Džimi Felon pitajući se šta bi se desilo da je psihotični negativac, kralj Džofri, iz nominovane serije *Igra prestola* preživeo. "Pa, saznaćemo za dvanaest dana", rekao je aludirajući na Trampovu inauguraciju zakazanu za 20. januar. Nastavio je britanski glumac Hju Lori, dobitnik Zlatnog globusa za sporednu mušku ulogu u BBC-jevom TV filmu *Noćni menadžer,* rečima: "Prihvatam ovu nagradu u ime svih milijardera psihopata gde god bili." Zahvaljujući se Udruženju stranih novinara u Holivudu, organizatorima ceremonije, Lori je rekao da su Holivud, stranci i novinari "najponiženiji segmenti američkog društva".

Međutim, budućeg predsednika SAD najviše je razljutio govor ovogodišnje dobitnice Zlatnog globusa za životno delo Meril Strip, "jedne od najprecenjenijih glumica u Holivudu", kako ju je besno na Tviteru nazvao Tramp, uvređeno dodajući: "...Ne poznaje me, a napada me." Nadovezujući se na Lorijeve reči, Meril Strip je rekla: "...Holivud je prepun došljaka i stranaca. Ako ih sve budemo išutirali, nećemo imati šta da gledamo osim fudbala i mešovitih borilačkih veština (*Mixed martial arts*), a to uopšte nije umetnost." Zatim je podsetila na događaj kojeg se Donald Tramp, očigledno, ne stidi, ali bi voleo da su ga svi zaboravili: u toku izborne kampanje Tramp je, rugajući se, oponašao novinara "Njujork tajmsa" koji ima teškoće sa govorom. "Još uvek mi to ne izlazi iz glave", izjavila je Strip i precizno zaključila: "Kada neko ko je toliko moćan javno pokaže svoju sklonost ka ponižavanju, to onda utiče na svačiji život jer, na neki način, drugima odobrava da učine to isto." Ovo i govori još nekoliko drugih dobitnika Zlatnog globusa koji su komentarisali neprikladne nastupe u javnosti predsednika SAD bili su dovoljni da Tramp jetko etiketira Meril Strip kao "Hilarinu ljubiteljku" i da kaže da nije iznenađen što su ga kritikovale "liberalne filmadžije".

Nije ovo bilo prvi put da filmadžije imaju šta da poruče američkom predsedniku. Majkl Mur, reditelj bez dlake na jeziku, izjavio je 2003, samo nekoliko dana posle početka američke invazije na Irak, primajući Oskara za najbolji dugometražni dokumentarni film *Žeđ za nasiljem*, da "živimo u svetu u kojem nas jedan čovek šalje u rat zbog izmišljenih razloga". Potom se, nadjačavajući kakofoniju aplauza i zvižduka, obratio predsedniku: "Mi smo protiv ovog rata, gospodine Buš. Sram vas bilo... sram vas bilo..."

MANJINE

Prvi dobitnik koji je odbio da primi Oskara bio je Marlon Brando, pobednik u kategoriji za najboljeg glumca za film *Kum* 1973. godine. On je na ceremoniju kao svoju izaslanicu poslao Sašin Malo Pero iz plemena Apača. Ova mlada žena, koja nije prihvatila da uzme statuu Oskara iz ruku Rodžera Mura, bila je aktivistkinja za prava američkih domorodaca. Iako pod velikom i vidljivom tremom,

BUNTOVNICI S RAZLOGOM: Meril Strip, Majkl Mur, Marlon Brando, Robert de Niro, Elija Kazan
Fotografije: AP

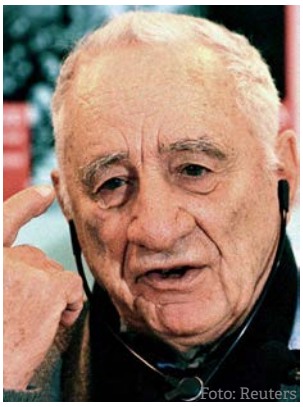

Foto: Reuters

Sašin se u Brandovo ime ljubazno zahvalila na nagradi i dodala da on ne želi da je primi zbog "načina na koji su američki Indijanci tretirani u filmskoj i televizijskoj industriji".

Pet godina kasnije Vanesa Redgrejv dobila je Oskara za najbolju žensku sporednu ulogu u filmu *Džulija*, a svoj nastup na dodeli iskoristila je da napadne američku Jevrejsku odbrambenu ligu nazvavši je grupom "cionističkih razbojnika", što je, verovatno, posledica njenog dokumentarca o Palestinskoj oslobodilačkoj organizaciji, produciranog iste godine.

Šon Pen, koji je osvojio Oskara za ulogu gej aktiviste i političara Harvija Milka, obratio se građanima koji su te 2009. u Kaliforniji glasali protiv zakona o istopolnim brakovima naglašavajući "sramotu u očima njihove unučadi ako nastave s takvom politikom". Iste večeri je dobitnik nagrade za najbolji scenario za isti film *Milk* Lens Blek, sa rukom na grudima, samouvereno poručio: "Obećavam vam da ćete imati jednaka prava na saveznom nivou širom naše velike države."

Frazu "ilegalni imigrant" koju je redovno koristila novinska agencija Asošiejted pres, Natali Portman je uspela da promeni u "neregistrovani imigrant" tokom dodele Oskara 2012. Prva Afroamerikanka koja je dobila Oskara, Hale Beri, za ulogu u filmu *Bal monstruma* 2002, potreseno je izjavila da je "ovaj trenutak toliko veći od mene", dodajući da "svaka bezimena, nepoznata obojena žena ima svoju priliku, jer su sva vrata večeras otvorena".

IDEOLOGIJA

Sama holivudska elita nikad nije bila tako podeljena kao kada se uručivao počasni Oskar za životno delu reditelju Eliji Kazanu 1999. Ovaj imigrant grčkog porekla, rođen u Otomanskom carstvu, spada među najznačajnije američke reditelje. Njegovi filmovi *Na dokovima Njujorka* i *Tramvaj zvani želja* doneli su prve Oskare Marlonu Brandu i Karlu Maldenu. Deo javnosti se žestoko suprotstavljao ovoj odluci Američke akademije za film jer je Kazan svedočio pred zloglasnim Komitetom za antiameričku delatnost kojim je rukovodio čuveni antikomunistički senator Džozef Makarti tokom pedesetih godina. Kada su Robert de Niro i Martin Skorseze uručili nagradu Kazanu, polovina sale je stajala i aplaudirala, a druga polovina je sa manje ili više srdžbe sedela. Stiven Spilberg je sedeo i aplaudirao, Ed Heris je takođe sedeo ali bez aplauza, a najupečatljiviji utisak ostavio je Nik Nolti sedeći namršten s prekrštenim rukama. Ispred dvorane okupilo se dvestotinak demonstranata, takođe podeljenih u dve grupe, koje su podržavale ili omalovažavale Eliju Kazana. Za jedne je bio najveći patriota, za druge najveći izdajnik i denuncijator. Kazanov dugogodišnji prijatelj i inicijator te nagrade Karl Malden dugo je u sali stajao i aplaudirao, zajedno s njim i Helen Hant, Kurt Rasel, Voren Biti, Keti Bejts. Među njima je bila i Meril Strip.

Kazan je u januaru 1952. svedočio pred Makartijevim komitetom kada je priznao da je tokom tridesetih dve godine bio član Komunističke partije, ali je odbio da prokaže svoje kolege. Četiri meseca kasnije je promenio mišljenje, ponovo svedočio i saopštio ko je sve bio član ili simpatizer komunista. Među tih osam označenih komunista bila je i glumica Pola Miler, supruga čuvenog osnivača glumačke škole Lija Strazberga. Skoro svi, ako ne i svih osam, bili su već ranije prokazani tokom svedočenja drugih.

PRLJAVA KAMPANJA

Dva događaja koja su obeležila poslednju američku kampanju za predsedničke izbore zbila su se, otprilike, u isto vreme. Tramp je u jednoj debati rekao da bi njegova protivnica Hilari Klinton trebalo da završi u zatvoru kad on bude izabran, što je zgrozilo američku javnost nenaviknutu na takav predizborni rečnik. S druge strane, čuveni glumac Robert Deniro objavio je na društvenim mrežama video u kojem se pogrdnim rečima (koje ovde ne mogu biti citirane) obratio kandidatu Donaldu Trampu. Svoj izliv besa de Niro je završio porukom da će, ako sretne Trampa, da ga udari posred lica. To je u američkim medijima primljeno bez previše buke, kao manje ili više normalan deo kampanje. E, sad, zamislite šta bi se dogodilo kad bi u Srbiji Voja Brajović, na primer, poput svog američkog kolege tako eksplicitno *nahranio* nekog predsedničkog kandidata. Javnost bi urlala do neba, Savet za štampu bi bio u stalnom zasedanju, a Tužilaštvo bi užurbano sprovodilo istražne radnje tražeći dokaze za makar prekršajno, ako ne i krivično delo. A kada neki ovdašnji političar obeća da će njegovi protivnici svi odreda "ići na robiju" u trenutku "kad oni dođu na vlast", pa to je u Srbiji kao – dobar dan. ¶

RADOSLAV ĆEBIĆ

Foto: Reuters

Ujedinjenje ili dve države

Među Grcima postoji fraza koju koriste da prekinu svađu kada ne mogu u nečemu da se slože: "Ajde, ionako nećemo rešiti kiparsko pitanje!" Posle više od šezdeset godina upravo to pokušavaju da urade zavađene strane na konferenciji u Ženevi

Za "Vreme" iz Soluna

Putujući kroz vinograde i maslinjake, kraj peščanih plaža i živopisnih sela, penjući se ka skijalištu na planini Trodos ili pijući kafu u kosmopolitskoj luci Limasol, brojni turisti koji posećuju Afroditino ostrvo lako zaborave da je ovo blagosloveno mesto, gde i "bogovi idu na odmor" i gde možeš da se kupaš u moru i u novembru, brutalno podeljeno, da živi svoju tragediju koju ne može i neće da zaboravi.

Ko god ostavi vruće plaže juga i krene ka unutrašnjosti ostrva suočiće se sa realnošću Kipra. Pored luksuznih hotela i šoping-molova Nikozije nalaze se drumske barikade, bodljikave žice, vojnici UN i zidovi koji dele ostrvo na dva sektora: kiparskih Grka i kiparskih Turaka.

Polovinu grada Famaguste stanovnici su napustili pre 42 godine, pa tako liči na grad duhova. Na padinama planine Pentadaktilos na severu vijori se velika crveno-bela zastava koja se vidi skoro sa celog ostrva, a u Ginisovoj knjizi rekorda zabeležena je kao najveća zastava na svetu. Od 1974. takozvana zelena linija deli ostrvo na južni, grčki deo i severni koji je protivpravno zauzela turska vojska u operaciji "Atila" 1974. Zauzevši više od jedne trećine Kipra i sprovodeći prvo etničko čišćenje u Evropi posle Drugog svetskog rata, na severu Kipra je trajno nastanjeno 40.000 turskih vojnika i desetine

AKTIVNO TRAGANJE ZA REŠENJEM: Predsednik grčkog dela Kipra Nikos Anastasiades, specijalni savetnik generalnog sekretara UN za Kipar Espen Bart Eide i, na slici desno, vođa kiparskih Turaka Mustafa Akinci
Foto: AP

hiljada doseljenika. Proglašenjem svoje države na severu Kipra, Turska je na sirov način pokazala da je rešila da ostane na Kipru, ne toliko da bi pomogla turskoj manjini, nego iz geostrateških razloga.

STRATEŠKA DUBINA

Ti razlozi su očigledni. Kipar je "nepotopivi nosač aviona" usidren u istočnom Mediteranu, Ahilova peta za Tursku. Ko kontroliše Kipar, njemu su u dometu proizvođači nafte Persijskog zaliva, taj geostrateški povezuje Izrael sa Zapadnim odbrambenim sistemom i drži prst na obaraču što se tiče pomorskog saobraćaja u Sueckom kanalu.

Ovo ostrvo, na kome živi 80 odsto pravoslavnih Grka i 20 odsto muslimanskih Turaka, predstavlja klasičan primer žrtve svoje geostrateške pozicije. Na istoj je udaljenosti od Evrope, Azije i Afrike; na samoj osi vodenih puteva i tačno preko puta Sueckog kanala. U svojoj knjizi *Strateška dubina* akademik i bivši premijer Turske Ahmet Davutoglu ističe veliki geostrateški značaj Kipra za Tursku, rekavši da "čak kad bi tamo bio i samo jedan turski musliman, Turska bi trebalo da zadrži kiparsko pitanje kakvo jeste".

Kada je Mustafa Akintzi, vođa okupiranog dela Kipra, u aprilu 2015. stupio na vlast, izjavio je kako je došlo vreme da se kiparski Turci oslobode zagrljaja "majke Turske", favorizujući iskrene i otvorene pregovore sa kiparskim Grcima o ponovnom ujedinjenju ostrva. Izgleda, međutim, da Turska tako nešto ne želi, uprkos ceni od 400 miliona evra godišnje, koliko iznosi pomoć kiparskim Turcima. Procenjuje se da je prisustvo Turske na severnom Kipru koštalo Ankaru od 1974. do danas oko 100 milijardi evra. Zato turski predsednik Redžep Tajip Erdogan insistira na tome da je Turska došla na Kipar da bi tu i ostala.

EVROPSKI PROBLEM

Kipar je od 2004. članica Evropske unije, Kiparska Republika pod kontrolom kiparskih Grka ima pravo veta na prijem novih članova. Svojim prisustvom na severnom Kipru, kojim krši međunarodno i evropsko pravo, Turska sebi zatvara vrata EU. Kiparski problem nije samo sukob dveju nacija, niti samo grčko-turski problem, on je postao evro-turski problem.

Sa druge strane, Kipar je isuviše malo mesto da bi na njemu mogla da opstane tolika mržnja. Podeljeno ostrvo je paradoksalna i retka pojava. Nikozija je poslednji evropski glavni grad koji je podeljen zidom i barikadama, kao nekakav "hladnoratovski Berlin" na Mediteranu. Srazmerno veličini i broju stanovnika, Kipar je jedno od najmilitarizovanijih područja na svetu.

Da li su zvezde konačno naklonjene rešenju Kiparskog pitanja? U okruženju u kojem se stalno pojavljuju nova žarišta i ratovi, dobro bi došla i jedna "uspešna priča" kao rešenje Kiparskog pitanja, koje bi konačno stabilizovalo odnose između Kipra, Grčke, Turske i Izraela, a pritom bi bila i dobar primer za ostale zemlje sa sličnim problemima. SAD i EU se zalažu za rešenje, naravno i zbog nalazišta nafte južno od Kipra.

SASTANAK U ŽENEVI

Trenutno vlada umereni optimizam za ponovno ujedinjenje ostrva i za uspostavljanje jedinstvene "bikomunalne i bizonalne" federacije u okvirima Evropske unije. Na sastanku u Ženevi 11. januara dve strane su po prvi put podnele svoje mape za regulisanje teritorijalnog pitanja, koje predviđaju da 71,2 odsto teritorije bude pod upravom kiparskih Grka, a 28,8 odsto pod kontrolom kiparskih Turaka. Po prvi put su na pregovorima oko Kipra bila prisutna i tri garanta – Grčka, Turska i Velika Britanija. Svi su se složili oko toga da se nastave pregovori sa ciljem da se pronađe pravedno, održivo i funkcionalno rešenje bez pobednika i poraženih, jer u suprotnom neće proći na referendumu koji bi morao da potvrdi rešenje.

Kiparski Grci smatraju da su već mnogo dali i da nemaju prostora za nove ustupke. Oni ukazuju na to da većina od 80 odsto ne može da se izjednači sa manjinom od 20 odsto. Uostalom, okupaciona sila na Kipru je Turska, a ne Grčka. Turska je izvršila invaziju, povredila kiparsku nezavisnost i teritorijalni integritet, prekršivši međunarodno pravo i Povelju UN. Takođe, Grčka i predsednik kiparskih Grka Anastasijadis tvrde da tzv. Ugovor o garanciji potpisan 1959. godine predstavlja anahronu instituciju, »

Istorija kiparskog pitanja

Kipar je treće najveće ostrvo Sredozemlja, udaljeno svega 69 km od turske obale, 103 km od Sirije, 350 km od Sueca i 400 km od najistočnijeg grčkog ostrva Rodosa. Godine 1878. Britanska imperija je kupila Kipar od Otomanskog carstva na zalasku, želeći da od njega napravi trgovačku i pomorsku bazu preko puta Sueckog kanala. Početkom pedesetih godina prošlog veka, kiparski Grci, koji su činili 78 odsto stanovnika ostrva, započeli su antikolonijalnu borbu protiv britanske vlasti pod nazivom "Jedinstvo" (*Enosis*), podrazumevajući jedinstvo sa Grčkom. Muslimanska, turska manjina na Kipru (18 odsto) podržala je Britaniju i tako je stvoren prvi rascep između ove dve zajednice. Godine 1960. Kipar je konačno postao nezavisan, predsednik je bio kiparski Grk, a potpredsednik kiparski Turčin. Garancije su dali Grčka, Turska i Velika Britanija, koja je zadržala dve vojne baze na južnim obalama ostrva.

GRAD DUHOVA NA NIČIJOJ ZEMLJI: Famagusta, severni Kipar
Foto: Reuters

Posle proglašenja nezavisnosti usledili su sukobi između grčke i turske zajednice, a 1974. došlo je do puča grčke vojne hunte protiv kiparskog predsednika Makariosa, koji je bio aktivan član Pokreta nesvrstanih i Titov prijatelj. Makarios nije zbačen, ali je Turska iskoristila priliku i zauzela severni deo ostrva. Hunta u Grčkoj je pala. U turskoj invaziji izginule su hiljade ljudi, oko 162.000 kiparskih Grka su bili prinuđeni da napuste svoje domove i postanu izbeglice na jugu Kipra, a oko 50.000 kiparskih Turaka su na isti način s juga otišli na severnu stranu ostrva koju je okupirala Turska. Godine 1983. proglašena je Turska Republika Severni Kipar, koju je priznala samo Turska.

Od tada ove dve nacionalne zajednice žive odvojeno, jedna pored druge. Jedina međunarodno priznata država na ostrvu je Republika Kipar, koja je od 1974. pod isključivom kontrolom kiparskih Grka. Šezdeset odsto teritorije pripada Republici Kipar, koja je od 2004. godine članica Evropske unije, a od 2008. i evrozone.

Takozvana "mrtva zona" čini 2,6 odsto teritorije i razdvaja kiparske Turke od kiparskih Grka i pod upravom je UN, a 2,7 odsto teritorije pripada dvema britanskim bazama na južnim obalama ostrva. Danas Kipar ima oko 1.200.000 stanovnika.

Na jugu Kipra životni standard je među najvišima na svetu, sa BDP-om po glavi stanovnika četiri puta većim nego na turskom delu ostrva. Grci na Kipru govore engleski jednako kao i grčki, ekonomija im se bazira na uslugama, uglavnom berzanskim i trgovačkim, imaju veoma niske poreze i minimalnu birokratiju. Kipar posećuje oko četiri miliona turista godišnje, pod njegovom zastavom plovi bar 1000 velikih brodova, a u moru pored njegovih južnih obala poslednjih godina su otkrivena ogromna nalazišta nafte i gasa.

Još 1974. i pod patronatom UN, koje su iznele čitav niz optužbi na račun Turske, započeli su pregovori o ponovnom ujedinjenju ostrva. Ovi pregovori su se približili rešenju sa "Anan planom" 2004. koji su, međutim, na referendumu odbacili kiparski Grci sa 74 odsto protiv, a sa kojim su se složili Turci Kiprani sa 67 odsto. Deset godina kasnije pregovori su ponovo počeli. Kiparski Grci se koncentrišu na povratak što više teritorija i izbeglica pod njihovu upravu i na primenu svih zakona i prava Evropske unije i ne priznaju režim i prisustvo turske vojske na ostrvu. Takođe žele jedinstvenu federalnu državu, odbacuju scenario konfederacije. Turski Kiprani zalažu za što labaviju federaciju sa naizmeničnom vladavinom grčkog i turskog predsednika. Takođe žele da i sačuvaju interventno pravo Turske i jednog dela njene vojske. Pregovaračka distanca između ove dve strane je ogromna.

atavizam iz doba kolonijalizma, i da ga treba ukinuti. Oni preporučuju da bude zamenjen trojnim sporazumom između Turske, Grčke i Kipra i predlažu prelazni period u kome će na Kipru biti prisutne multietničke policijske snage.

Turska još nije otvorila svoje karte. Ako Ankara i dalje bude insistirala na prisustvu turskih trupa na ostrvu, opet neće doći do rešenja. Do sada Turska nije donela ništa novo na pregovore u Ženevu, osim svojih već poznatih pozicija. Osamnaestog januara dve strane će se ponovo sastati u Ženevi.

PLAN B

Ako ne uspeju pregovori o ujedinjenju Kipra, uzima se u obzir stvaranje dve zasebne države – grčko-kiparske i tursko-kiparske – sa teritorijalnim prilagođavanjima i uzajamnim popuštanjima u nekim pitanjima. Ovo rešenje bi imalo neke pozitivne elemente za grčku i evropsku stranu jer bi nalazišta gasa i nafte pripala grčkoj strani, Turska ne bi više mogla da se meša u unutrašnju politiku EU, koristeći kiparske Turke kao Trojanskog konja. Ali bi imalo i barem jednu ozbiljnu manu: legitimisanje stalnog prisustva Turske na Kipru, što bi dovelo i do nepovratne demografske promene ostrva. Kipar bi, u tom slučaju, i dalje ostao izvor nestabilnosti, žarište koje bi moglo da bukne u svakom trenutku. Kao što kaže jedna stara kiparska poslovica: "Kad ludak baci stenu u more, sto mudraca ne mogu da je izvade!" ¶

GEORGIOS STAMKOS, MILICA KOSANOVIĆ

ZORAN STANOJEVIĆ

Roboti robovi

Poznavao sam ljude koji su se dugo opirali korišćenju mobilnog telefona, pa su na kraju uglavnom svi popustili. Znam i dalje neke koji ne vide potrebu za pametnim telefonom, ama i njih svakodnevica sve više tera u tom pravcu, počev od banke pa do gradskog prevoza, sve se može telefonom. Kompjuteri su nam na stolu i u kolima, internet na televizoru, reklo bi se da nam više ništa ne treba u životu od tehnike, sve već imamo.

Osim, možda, kućnog robota.

Te naprave su najnoviji tehnološki hit, na desetine su promovisane početkom godine u Las Vegasu, na najvećem sajmu komercijalne elektronike na svetu. Suprotno verovanju mnogih, kućni robot nije čovekoliki batler koji vam donosi kafu u krevet, mada i takvi postoje, već neka vrsta prevodioca između vas i ostale tehnologije koju posedujete, uključujući i internet.

Zapravo, kućni roboti su relativno male spravice, ponekad veličine i oblika đevreka ili američke krofne, koje pomoću bežičnog interneta i blututa upravljaju raznim procesima u vašoj okolini. Neki su tu da razgovaraju s decom. Bez šale. Robot Kuri je primer. Izgleda kao poveći slanik koji ima kamere umesto očiju i vozika se po kući motreći na decu i kućne ljubimce. Opominje ih, a sa decom može i da razgovara i odgovori na njihovih hiljadu "zašto".

Potom je tu čitava serija kuhinjskih robota poput Bošovog Mikiea koji može da komunicira i upravlja sa ostalim Boš uređajima u kuhinji, ume da vam kaže kakvo je vreme napolju, ali glavna mu je funkcija da vas savetuje tokom kuvanja i ponudi vam dobar recept. Ima i opciju emitovanja videa na kuhinjskom zidu.

Moj favorit je Laundroid, robot u koji ubacujete opran i osušen veš, a on ga skenira i potom ga uredno slaže. Potrebno mu je desetak minuta po komadu veša, ali to nije problem ako ga ostavite da to radi cele noći. Ujutru vas čeka sve pod konac i to poređano po bojama. Jedino nisam razumeo da li usput i pegla.

Ako ste od onih koji strepe da li su zaključali stan (taj sam!), isključili ringlu, bojler, peglu i da li im se po kući vrzma neko ko ne treba, brzo ćete shvatiti koliko vam je robot neophodan. Za samo nekoliko stotina evra dobijate uređaj koji kontroliše sve ostalo, pod uslovom da prekidače zamenite onim pametnijim koji se kontrolišu iz daljine.

Roboti su napravljeni tako da pamte vaše navike, što ih više koristite bolje će vas služiti, prilagođavaju vam se, uče. Umeju i da greše, kao što se prošle nedelje dogodilo Amazonovom robotu Aleksi u Dalasu kada je čuo molbu šestogodišnje devojčice da joj mama i tata kupe skupu kuću za lutke tako što ju je smesta naručio s Amazona. Možete zamisliti roditeljsko iznenađenje kada su stigli i paket i račun.

Postoji veća opasnost. Svaka revolucija guši se u sopstvenom konformizmu. Za poslednjih nekoliko godina nismo videli neki revolucionaran proizvod koji bi nam izmenio život onako kako su učinili personalni računar i mobilni telefon. Ali ćemo uskoro dobiti robota koji će nam praviti sosove i naglas čitati zanimljivosti iz novina.¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije u redakciji	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	1500 RSD	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	2000 RSD	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	2900 RSD	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	3800 RSD	50,00 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

NAŠI VEZOVI

ALEKSANDAR ZOGRAF.

SRPSKI PESNIK I PUBLICISTA **STANISLAV VINAVER** (1891-1955) JE U ČASOPISU **KNJIŽEVNOST**, 1951. GODINE, OBJAVIO ESEJ O NARODNIM VEZOVIMA...

NAŠIM VEZOVIMA I ČIPKAMA SE DIVIM OTKAKO ZA SEBE ZNAM. NJIMA SAM HTEO DA PEVAM SVE SVOJE PESME, OTKAKO SAM POSTAO SVESTAN VIŠNJE ZAKONITOSTI KOJA VLADA U RITMOVIMA...

"JOŠ OD EGIPTA, JOŠ OD PEĆINSKOG ČOVEKA, PRED OČIMA ČOVEČANSTVA LEBDE **ŠARA** I **LAVIRINT**, KAO IZRAZI UNUTRAŠNJEG **ZAPLETA**. ŠARA I VEZ NA POČETKU SU ČOVEČANSKE IZRAŽAJNOSTI. "PROSTI" NAROD IH JOŠ UVEK STVARA, KROZ NJIH VIDI I SLUTI VASIONU."

"ŠTA SU BESKONAČNO FINI TRZAJI RITMOVA KOD NAJTANANIJIH PESNIKA ČOVEČANSTVA, KOD HORACIJA I KOD MALARMEA? ČEŽNJA JE U NJIMA: SVE DA BUDE NASLUĆENO, ALI DA SE NE UKOČI. VISOKA SVEST O PRELEPOJ LAKOĆI OPSTANKA ZAHTEVA DA SE SRCE SPASE OD NASILJA PRAVILA... OD ISTE TAKVE **KRHKE** MATERIJE KAO ŠTO SU REČI, SLOGOVI I POJMOVI, I VEZILJIN JE SVET. OD JEDNOG USTREPTAJA KONCA ZAVISI ČITAVA VEZILJINA VASIONA. OČI, PAK, U STANJU SU SAV TAJ RED DA SHVATE ZA TREN; ŠTO NIKAD NE **BIVA** U PESMI."

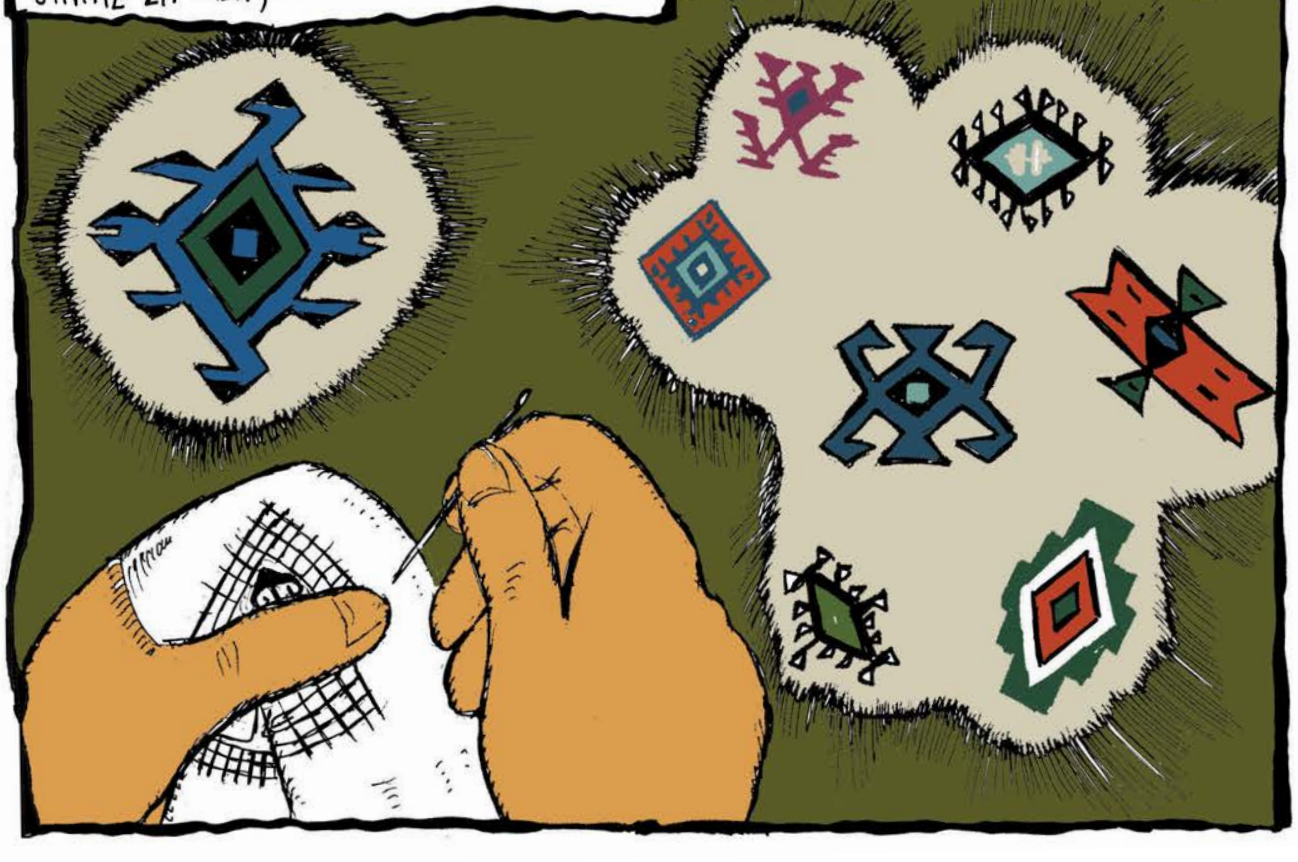

"UPITAJMO NAŠE OČI. ONE NAM NIKAD NEĆE REĆI DA SU ČIPKE FRIVOLNE. ZAŠTO SU VEZOVI TAKO STARODREVNI, ZAŠTO JE TAKO STARODREVAN NJIHOV RAZIGRANI PLES? VEZ JE ISPOLJENA ČOVEKOVA PRVOBITNA ČULNA ZBRKA, KOJA NAS MUČI SVOJOM NESHVATLJIVOM PRAVILNOŠĆU (LAKŠE BI NAM BILO DA JE TO NEŠTO NEPRAVILNO; REKLI BISMO DA JE TO SAMO PRIVID I MAŠTE ŠARENILO)".

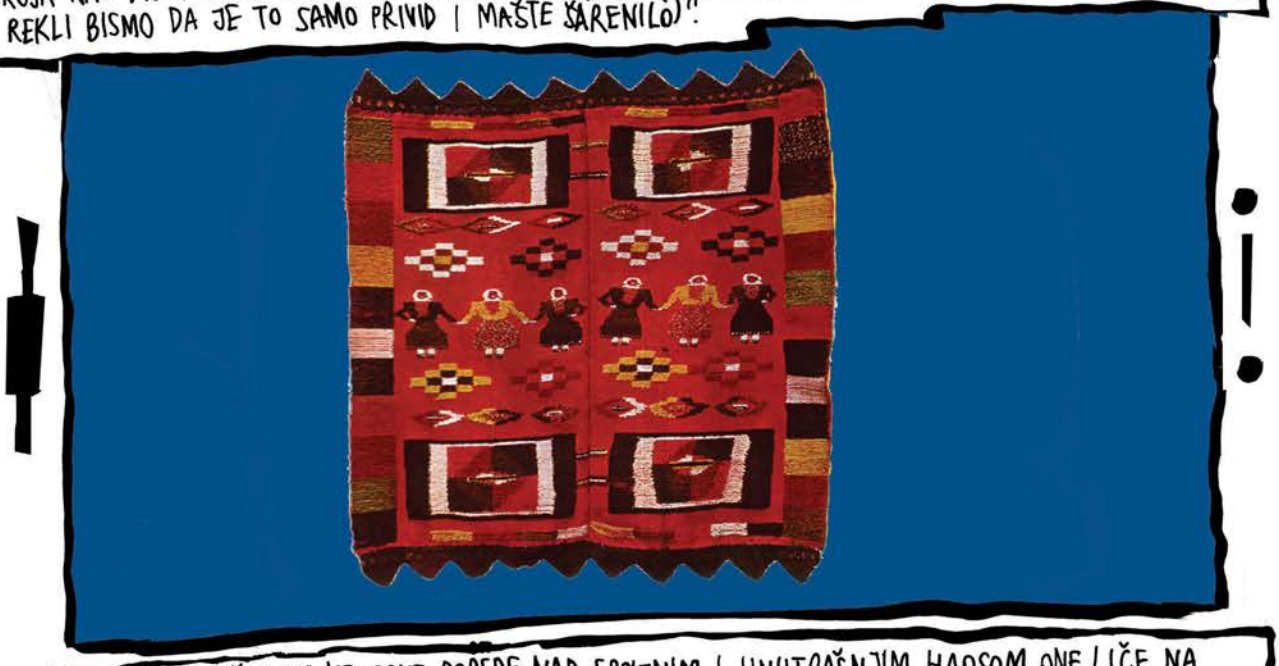

"VEZ I ČIPKE SU ČOVEKOVE PRVE POBEDE NAD SPOLJNIM I UNUTRAŠNJIM HAOSOM. ONE LIČE NA HAOS, ALI HAOS NISU - NEGO BAŠ SKLADNA DOSLEDNOST".

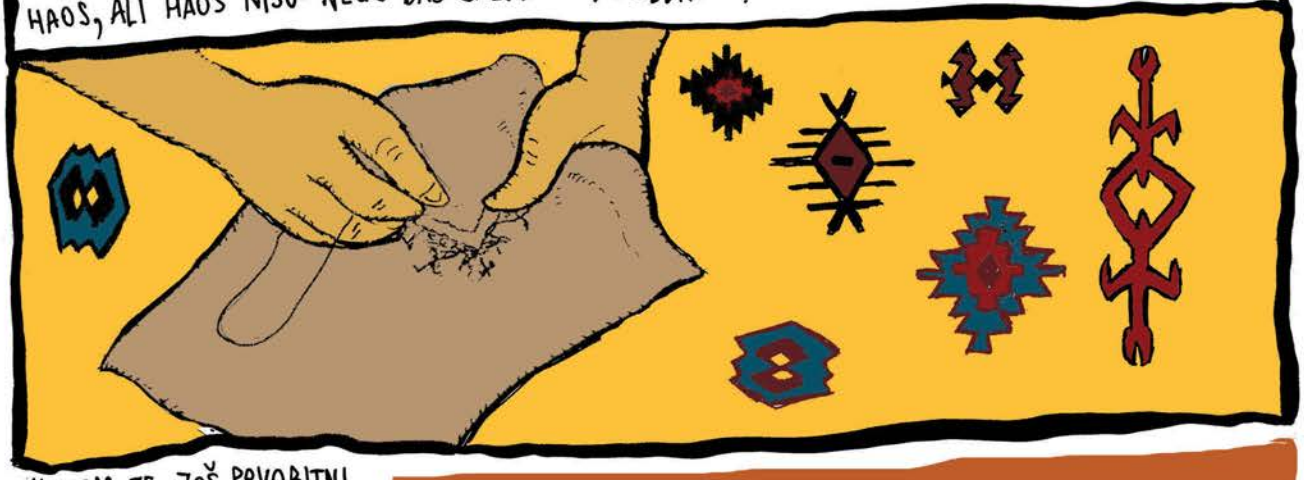

"VEZOM JE JOŠ PRVOBITNI ČOVEK PROROČKI NASLUTIO DANAŠNJE VELIKO APSTRAKTNO DOBA MAŠINSKIH ZAMRŠAJA, MATEMATIKE, KRIVULJA I VRTLOGA, KOJIMA ČOVEK SVE VIŠE VLADA; JER JE SRCE KOSMOSA U ZAPLETU I RASPLETU UPOREDNIH SILA, U SKLOPU I RASKLOPU KOJI SE USKLAĐUJU"...

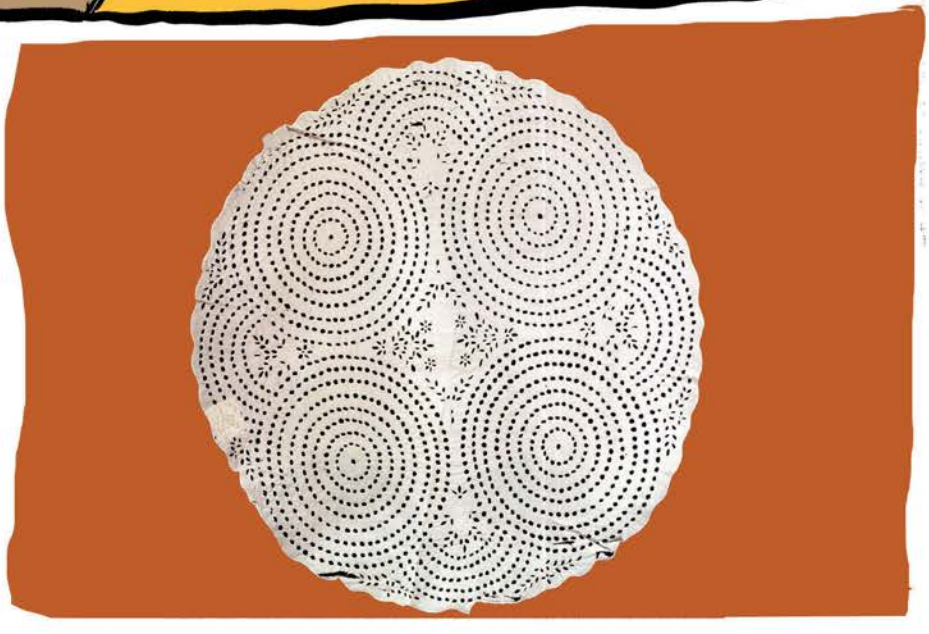

Ljudmila

Sredinom sedamdesetih godina prošlog veka bio sam savetnik naše ambasade u Bonu, a moja žena, Dragana, pedagog i koreograf "Međunarodnog dečjeg baleta". U tu školu išla je i kćerka tadašnjeg predsednika Nemačke, Valtera Šela. Prijavljivalo se sve više učenica. Jednog dana direktor nam je predstavio Ljudmilu Petrovnu, koju je takođe zaposlio. Navodno je bila članica Boljšog baleta u Moskvi. Počela je da se druži sa Draganom. Tvrdila je da se udala za mađarskog diplomatu, odselila se s njim u Budimpeštu, ali se posle razvela. Nosila je njegovo prezime, Silađi. Ljudmila Petrovna Silađi.

Zatražio sam da joj vidim pasoš. Imala je sovjetski pasoš sa neograničenim trajanjem i izlaznom vizom da putuje gde hoće. To je u ono vreme bilo čudo neviđeno. Moglo je da znači samo jedno – Ljudmila je bila "krtica". Zgodna ruska balerina koju su poslali u Bon, pa ko se upeca, upecao se. Ispričala nam je da ima "nekog momka", Nemca, ali ne i kako se zove, ni šta radi.

Foto: AP Photo

Jedne noći zazvoni telefon. Ljudmila: "Posvađali smo se! Izbacio me na ulicu! Stojim u govornici, hoćeš li, molim te, da dođeš po mene?" "Uzmi taksi i dođi, možeš da spavaš kod nas."

Nije došla. Nije više ni pomenula taj događaj. Nismo je ni pitali. Da li je bila provokacija? Uveren sam da jeste. Verovatno je trebalo da me uvuče u nešto, pa da me fotografišu, kompromituju, ucene. Razmišljao sam da li da pitam nekog iz ambasade SSSR? Sovjetski ambasador je bio Valentin Faljin, lep, vitak čovek, koji je izvrsno govorio nemački, stvarni poznavalac moderne umetnosti. Nadimak u Bonu bio mu je *Gamljet iz Pitera* – Hamlet iz Sankt Peterburga, Lenjingrada, jer je delovao tajanstveno i zamišljeno. Do koje mere je bio tvrdoglav i svoj čovek dokazuje i to da se posle prvo posvađao sa Andropovom, ponovo dobio visoke funkcije od Gorbačova, ali se s njim takođe posvađao, devedesetih godina preselio se u Hamburg. Možda je sa sobom poneo nekoliko kofera sa zanimljivim dokumentima.

Ruski Hamlet je bio znatno viši nivo od mene, nisam mogao da mu prosto priđem na nekom prijemu: "...izvinite, druže ambasadore, da li poznajete Ljudmilu Petrovnu?" Međutim, mogao sam da pitam Ivana Sofrončuka. Bio je pijanac, on bi mi možda čak i rekao nešto. Po rangu je bio jedan od prvih sekretara ambasade SSSR, prvi sekretar ne znači da je prvi, to je čin, kao što je nekad bio kapetan prve klase, prvih sekretara u ambasadama ponekad ima po nekoliko. Dragani i meni bio je simpatičan, pogotovu kad se ispostavilo da je kao mladi borac Crvene armije učestvovao u oslobođenju Beograda: "Ja vas oslobođil..."

Na nekom prijemu mu Dragana na sebi svojstven naivno drski način reče: "Kod nas je važno da li si Srbin, Hrvat, Slovenac, a kod vas volim što ste svi Rusi!" "Ja nisam Rus!", proderao se iz sve snage. "Ja sam Ukrajinac!"

Posle ga je nemačka televizija ulovila na tajnom zadatku kako u šumi Kotenforst prima izveštaje, objavila film o njemu, javno iznela da radi za sovjetsku vojnu obaveštajnu službu GUR. Moskva je morala da ga povuče. Novi dopisnik novinske agencije TASS nije prošao tako jevtino, njega su proterali, ali posle se kao zvanični rezident svoje službe nastanio u Drezdenu, u Istočnoj Nemačkoj. U Bon je stigao 1975, imao je samo 23 godine. Zvao se Vladimir Vladimirovič Putin. Verovatno sam ga upoznao na nekom prijemu, ali je za mene bio isuviše mali po činu, kao što je Falin bio isuviše veliki.

Od sovjetskih novinara radije sam se družio sa živahnim, od Putina dvostruko starijim Levom Aleksandrovičem Bezimenskim. U Staljingradu je posle kapitulacije nemačkih jedinica prevodio saslušanje feldmaršala Paulusa, bio u prvim jedinicama koje su ušle u Berlin, prvi je napisao članak o spaljenom Hitlerovom lešu, koji je identifikovan na osnovu zuba, takođe i knjigu o Hitlerovom šefu kabineta, tajanstvenom Martinu Bormanu.

Nešto ranije sam gledao rusku televizijsku seriju "Sedamnaest trenutaka jednog proleća", u kojoj je visoki esesovski oficir Štirlic u stvari špijun Maksim Isajev. I inače se verovalo da je u Hitlerovom neposrednom okruženju zaista postojao sovjetski agent. Pitao sam Bezimenskog ko je to bio. Odmahivao je, rekao da je lako pisati televizijske drame, teže i ozbiljnije je baviti se istorijom i dokumentima.

A ako je Putin bio Ljudmilina veza? Niti on visok po rangu, niti ona naročito važna... Da li je moguće da sam pre četrdeset godina bio tako blizu današnjem predsedniku Rusije? Sve što sam ovde ispričao je istina, samo da je Putin radio sa našom Ljudmilom nije sigurno, ali nije ni isključeno. ¶

IVAN IVANJI

OBRATI PAŽNJU!

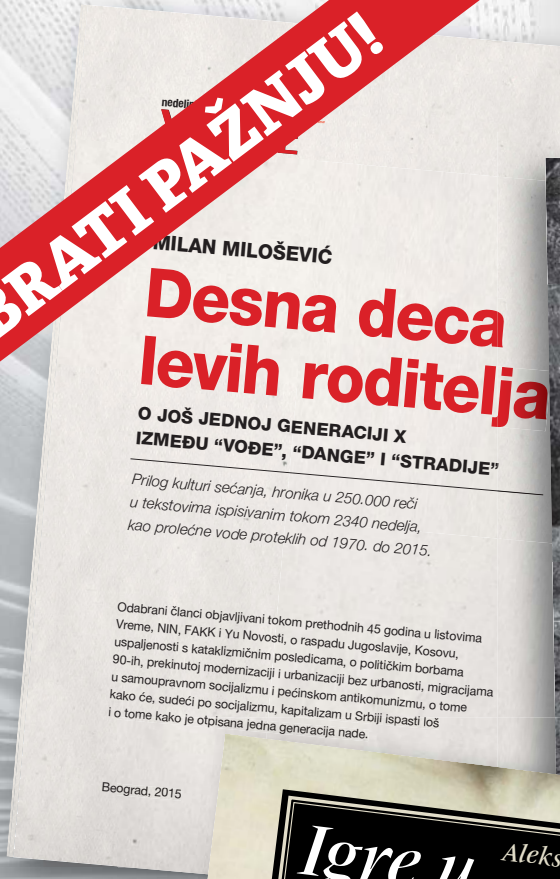

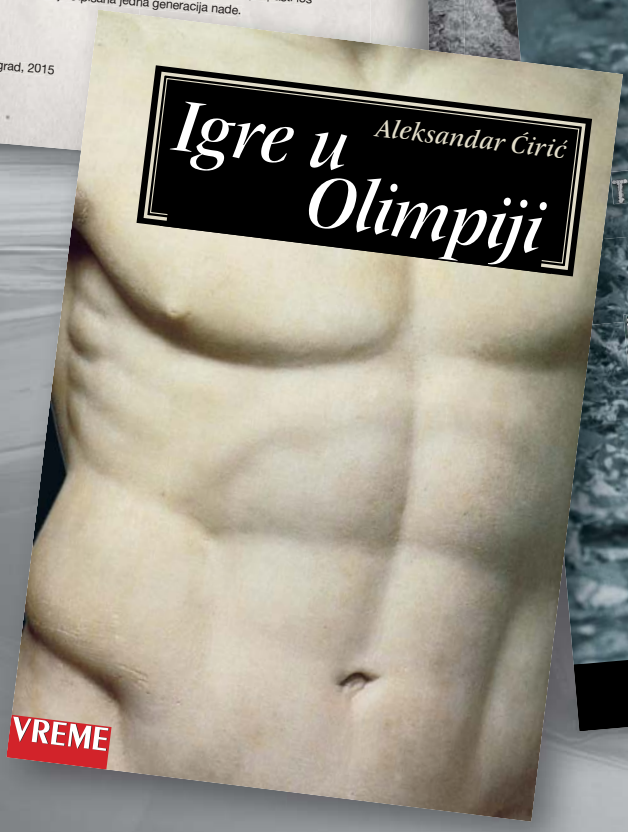

Knjige u izdanju nedeljnika

VREME

možete kupiti u:
prostorijama redakcije,
boljim knjižarama,
pouzećem ili preko interneta

informacije na 011/3234-774
ili www.vreme.com

a uz knjigu kupljenu do 21. januara 2017. dobijate i 4 meseca pretplate na internet izdanje "Vremena"!

CEO SPEKTAR LOGISTIČKIH USLUGA

DTS nije samo transport, već ceo spektar logističkih usluga, integrisanih u redovno poslovanje klijenta.

DTS nudi kompletan set usluga, transport, skladištenje, špediciju i manipulaciju robom.

DELTA TRANSPORTNI SISTEM

Žorža Klemansoa 37
11000 Beograd
Tel: (+381 11) 3314-305
Fax: (+381 11) 3314-316
www.dts.rs

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec